

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выданья газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

9 771819 161008

Джынсавы фэст

16 верасьня ў сталіцу прыедзе Брус Уіліс? Старонка 24.

Дзень гораду скончыўся п'яным пагромам

Хуліганы ўзялі пад свой контроль электрычку Менск—Пухавічы. Старонка 4.

Ірына Лазоўская год чакае суду ў СІЗА

Съведкам выступае яе былы муж Альесь Суша. Старонка 14.

Балван вярнуўся

напярэдадні 100-гадовага юбілею «Нашай Нівы». Старонка 5.

Скандал у Літве: Пацюнас забіты сваімі? Сакратар МЗС — расейскі шпіён?

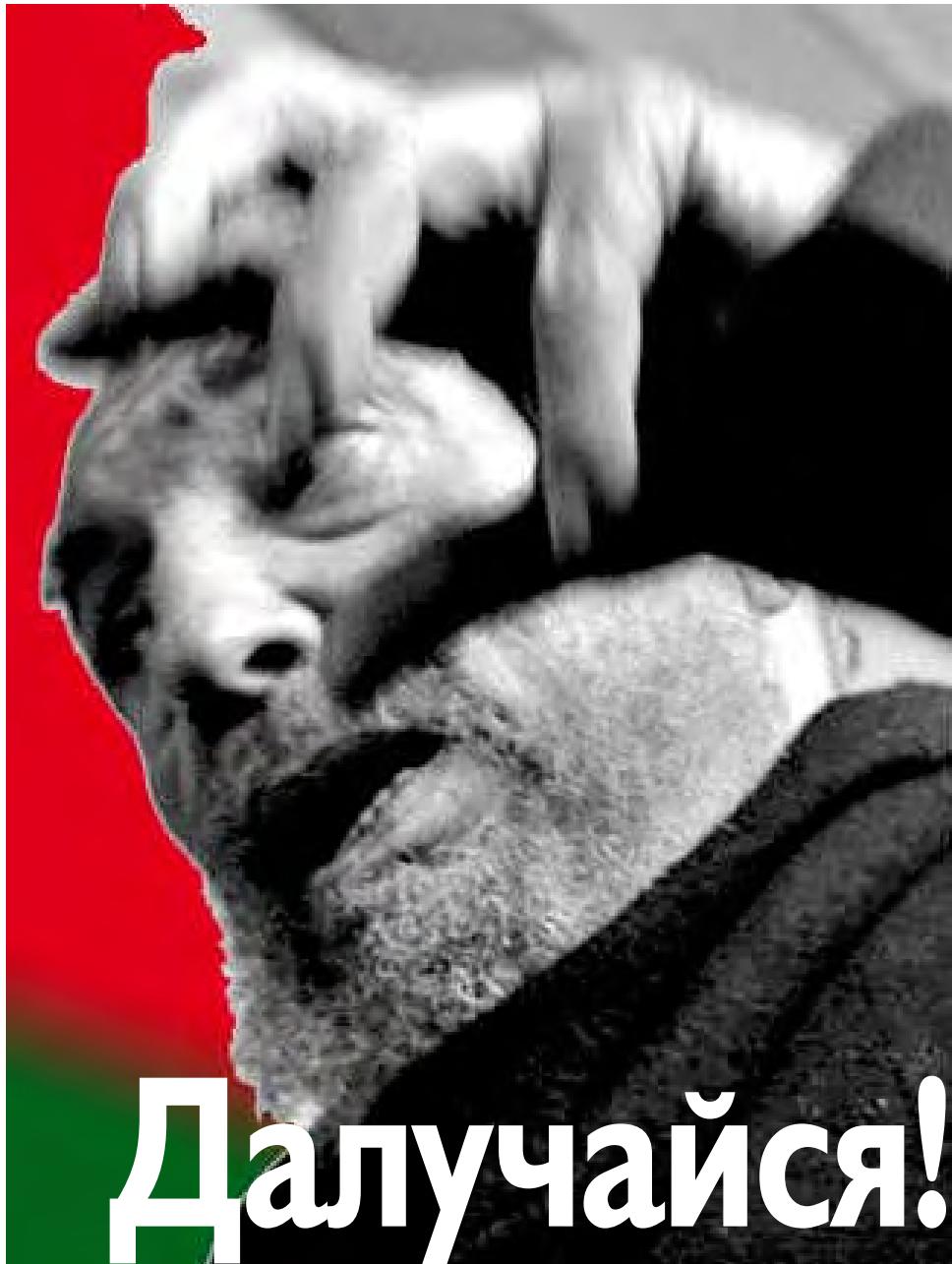
Ці наадварот, гэта правакацыя ФСБ. Старонка 13.

Воля ў няволі

Незалежнае грамадзтва будзе сапраўды незалежным, толькі калі навучыща ствараць уласны бізнес. Піша Бірута Янкевіч. Старонка 8.

Таксоўкі пад нацыянальным сцягам

Былы баскетбаліст Пятро Крышчык маніца згуртаваў вакол сябе беларускамоўных таксоўшчыкаў Менску. Старонка 9.

У Гаване адкрыўся саміт краінаў Руху недалучэнья. Удзел у Дамове аб калектыўнай бяспечы і наяўнасць замежных вайсковых базаў не перашкаджаюць удзелу Беларусі ў гэтай міжнароднай арганізацыі. Усё большая колькасць дыктатараў выкарыстоўваюць ноў-хаў Кастра: дыктатура пад прыкрыццём барацьбы з імпэрыялізмам ЗША.

Нашаніўцы атрымалі прэміі

У панядзелак 11 верасьня ў касарні «Latte» адбылося ўрачыстое ўзнагароджанье прэміяй імя Зымітра Завадзкага беларускіх журналістаў. Кіраўнік аддзелу спэцыяльных проектаў Першага каналу расейскага тэлебачання Павал Шарамет адзначыў, што гэтая прэмія ўручаемца самым вартым кандыдатам, праца якіх мусіць служыць эта-

лёнам для іншых журналістаў.

Былая жонка зьніклага шэсцьць гадоў таму тэлеапаратара ОРТ Зымітра Завадзкага Святланы адзначыла: ёй асабліва прыемна, што на стагодзьдзе газэты прэмію атрымліваюць два журналісты «НН» Юлія Дарашкевіч і Андрэй Дынко (на фота).

Зыміцер Панкавец

люстра дзён

Чаргінец пра школьніка,
што патрабаваў
выкладаць гісторыю па-
беларуску: «Ублюдак».. 4

Дзень гораду скончыўся
п'яным пагромам 4

Балван вярнуўся 5

Замкнула 5

Прэмія Раманюку 5

Праваслаўная царква не
даруе каліноўцам 6

Чытачы pp.by: хочам
праваслаўных у
беларускіх выданьнях 7

Праваслаўныя ладзяць
першы фэстываль 7

Таксоўкі пад
нацыянальным сцягам 9

Могільнік будзе за 5 км
ад беларускай мяжы 10

Ісціціна ў «Белтрансгазе»,
а не ў віне 11

Улады трасуць
аўтабізэнс 11

Аляксандар Фядута: Быў
такі Булахаў... 12

Ірына Лазоўская год
чакае суду ў СІЗА 14

з усіх старон

Януковіч і Качынскі
злучаць Польшу і
Украіну трубой 12

Папулярны расейскі рок-
гурт пле па-беларуску 12

Скандал у Літве:
Пацюнаса забілі свае?
Сакратар МЗС —
расейскі шпіён? 13

Як, дзе і калі атруцілі
Юшчанку? 13

Нумары

Украіна працягвае
украінізацію 16

Мэксіка раскалолася на
дзіве 16

Папа ў Баварыі: съвету
патрэбны Бог 41

КАМЭНТАРЫ

Бірута Янкевіч. Воля ў
няволі 8

Гары Куманецкі. Гары
яно гарам 17

Віталь Тарас.
Съядомасьць
і біцьцё 18

Павал Севярынец.
Беларускі народ і цар
гары 22

Андрэй Павач.
Ідеялічна база
русіфікацыі 27

гумар

Моўная рэформа 15

культура

Хто народны? 20

Беларускі Калегію .. 21

Настасься барадатая 43

гісторыя

Анатоль Вялікі.
Юбілеялётія 28

Генадзь Сагановіч. Што
вырашыла лёс Клецкай
бітвы? 32

Сяржук Горбік, Сяргей
Ёрш. Львоўская місія
«Язафата» 35

Палалі пажары 36

гульні словаў

Сяргей Вітушка. ЯР ... 42

мы самі

Дзякую 46

Просім чытачоў

на наступным тыдні масава звярнуцца ў «Белпошту» зь лістамі з просьбай вярнуць незалежныя газэты ў падпісны каталог. Альгарытм звароту такі: дашліце ліст у «Белпошту» (узор гл. ніжэй) і адпраўце яго копію нам у Рэдакцыю, разам з квітком, які пацвярджае факт адпраўкі заказнога ліста.

Прыкладны ўзор

Генэральному дырэктару РУП «Белпошта»

Чарняк А.І.

Копія: ВПУП «_____»

Прозвішча, імя, імя па бацьку
якіякая жыве па адрасе:

Прашу ўключыць у падпісны каталог на 2007 г.
газэту «Наша Ніва».

Я зьяўляюся чытачом і падпісчыкам гэтага выданьня з ____ году. На жаль, у 2006 г. я ня змог / не змагла падпісцца на газэту, бо яе не ўключылі ў падпісны каталог. У такім самым становішчы апынулася і многія іншыя чытачы газэты, якія зарэгістраваныя ў належным парадку. (Калі хто жыве ў вёсцы, ці інвалід, ці стары чалавек, якому цяжка рухацца і ня можа атрымліваць газэты ў іншы способ, акрамя як праз падпіску, дык пра гэта таксама варта пісаць.)

У рэдакцыі газэты мяне запэўнілі, што яны
зацікаўлены ў распайсодзе праз падпіску і робяць
дзеля гэтага ўсё неабходнае.

Выдаленне «Нашай Ніви» з падпіснога каталогу
парушае мае права як спажыўца паслуг сувязі, якія
МУСЯЦЬ АКАЗВАЦЦА КОЖНАМУ
ГРАМАДЗЯНІНУ, які па іх звяртаецца.

Прашу пры фарміраванні падпіснога каталогу
улічыць мае законныя інтарэсы, як і права іншых
чытачоў газэты.

Пра прынятае на мой зварот рашэнье прашу
паведаміць у пазначаны ў законе тэрмін.

З павагай,

Дата,

подпіс

У свой час

**Эдвард
Вайніловіч
Магдалена
Радзівіл**

Васіль Быкаў

ахвяравалі на «Нашу Ніву»

з пачатку 2006 году
газэта атрымала
6300 ахвяраваньняў
з усіх куткоў Беларусі.
Дзякую!

Чаргінец пра школьніка, што патрабаваў выкладаць гісторыю па-беларуску: «Ублюдак»

Першаверасьнёўскі ізгр-форманс на плошчы Якуба Коласа выклікаў нэрвовую рэакцыю ўладаў. Школьнікі прэтэставалі супраць пераводу выкладання гісторыі Беларусі на расейскую мову. Падчас акцыі сымбалічны кат у чырвоным балахоне і зялёным каўпаку павесіў падручнік «Гісторыя Беларусі» — алозія на павальную русіфікацыю і перапісванье пад-

ручнікай гісторыі.

Сюжэт з камэнтарамі сэнатара М. Чаргінца БТ паказала некалькі разоў. М. Чаргінец, стоячы на плошчы Якуба Коласа, успамінаў, як тут у вайну немцы катавалі партызанаў: «Тут стаялі немцы ў на-ваксаных, памятаю, ботах» (М. Чаргінец нарадзіўся 17 кастрычніка 1937 г.). І тут жа праводзіць паралель з акцыяй 1 верасня. «Гэта выпадак

звышжорсткі, звыпсвалачны, звыпздрадніцкі. На гэтым съятым месцы, дзе пра-лівалі кроў нашы грамадзяніне, адчуваючы несправядлі-васыць, ізноў была ўсталяваная шыбеніца». Далей стар-шыня правільнага пісьмень-ніцкага саюзу, не шкадуючы выразаў кшталту «сукін сын», прадэмансстраў не абы-якое веданье сусветнай гісторыі: «Малойчык, на ім, канечне,

была павязка бел-чырвона-белая, ён прыкрыў свой твар, маючы вялікі вопыт, балахон ку-клукс-кланаўца. І што ж ён зрабіў? Усталіваў тут шыбеніцу і павесіў на ёй пад-ручнік з гісторыі Беларусі. Навошта? Нездарма на ім гэты балахон. У гісторыі кнігі ўжо палілі ў фашысцкай Гер-манії. А гэты прыйшоў, ублюдак, усталіваў шыбеніцу».

Сямён Печанко

Дзень гораду скончыўся п'яным пагромам

Хуліганы ўзялі пад свой контроль электрычку Минск—Пухавічы.

Сёлета Дзень гораду мала розніця ад іншых съявитаў, што ладзяць у беларускай сталіцы ўлады. Менгарвыканкам нават не пайшоў на такую меру, як забараона продажу алькагольных напояў. Горы выпитых пляшак ад піва і больш моцных трункаў на ранице паслья съявит-кавання даводзілася выграбаць са сталічных вуліцаў падмтайлам і камунальнym службам. Усё б было як звычайна, каб не адзін інцыдэнт, што здарыўся ў электрычцы Минск—Пухавічы.

На электрычцы Минск—Пухавічы ў 0:20 зняжджалі дадому тыя, хто найбо-лій забавіўся ў съяточнай сталіцы. Сярод іх значную частку складала моладзь, што добра наступіла на корак. Паміж імі акурат і пачаліся разборкі: рудзенская на пухавіцкіх, Мачулішчы на Міханавічы, і не разబярэсься, хто на каго. У найлеп-шых традыцыях вясковых дыскатэк, калі «мясцовыя» пачынаюць высьвят-ляць адносіны з «чужынцамі». Усё скан-чаецца крывёй, разбітымі тварамі і за-давальненнем ад уласнай крутасыці.

Паводле словаў відавочцаў, п'яныя бойбусы заступілі ўход і выход з трэця-га вагону электрычкі, а людзей, што спрабавалі выйсці, зьбівалі, незалежна ад полу. Нарад міліцыі з двух чалавек, што дзялякуюць на маршруце, не дапамог пасажырам — моладзь значна перасягала іх у сіле.

Па нейкім часе бойка між групоўкамі

перайшла на вуліцу, але некаторыя хлопцы працягвалі тримаць дзъверы. З вуліцы ў вагон ляцелі буйныя камяні. Са сло-ваў старшага інспектара аддзялення аховы правапарадку УУС на транспарце Аляксандра Жылінскага, было пабіта ка-мнямі трывающаць шыбаў вагонаў, «але траўму, на шчасце, атрымала толькі адна дзяўчына, якой разబілі губу».

Электрычка доўга не могла пакінуць станцыі Мачулішчы, бо нехта ўвесі час зрывай стоп-кран. Пасажыры міжволі апынуліся ў самым пекле п'яных разбо-рак, пібыта тыя закладнікі ў тэрарыстаў.

Відавочцы запўніваюць, што бойкі не перапыняліся аж да Рудзенску, дзе мяс-

цовия боўдзілы нарэшце выйшлі, напасыльдак абстраляўшы электрычку ка-мнямі.

Характэрна, што ў панядзелак у абед у Пухавіцкім РУУС «нічога ня ведаў» пра здарэньне на чыгунцы. У аператарыўную хроніку гэты інцыдэнт не трапляў.

Аляксандар Жылінскі гаворыць, што ўжо заведзеная крыміналная справа па факце хуліганства, але цяжка меркаваць, із будучы пакарання вінаватыя. І хто ўвогуле вінаваты? П'яны шал на дзяржаўныя съяты становіща звычайнай спра-вой. Галоўнае, каб і здарэньні кшталту рудзенскага на сталі нормай.

Зыміцер Панкавец

Балван вярнуўся

У Вільні, на рагу Завальнай і Троцкай, адноўлены гістарычны будынак.

У старажытнай Вільні — не абыякная падзея. Балькон палацу Тышкевічаў зноў трymаюць два атлянты, якіх віленчукі здаўна называюць «балванамі», а сам палац — «домам пад балванамі».

У беларускую гісторыю гэты будынак увайшоў самымі слыннымі імёнамі. Тут напрыканцы XIX ст. часта бываў віленскі адвакат Францішак Багушэвіч, які сябраваў з Зыгмундам Нагродзкім. Нагродзкі, у сваю чаргу, гандляваў сельскагаспадарчымі машынамі і меў у палацы Тышкевічаў склады. На пачатку XX ст. ён даваў грошы на выданье першай беларускай газеты «Наша Ніва», а пазней і сама рэдакцыя «НН» размісьцілася ў «доме пад балванамі».

Сённяня ў гэтым будынку на скрыжаванні Завальнай і Троцкай месціцца архітэктурны факультэт Віленскага тэхнічнага юніверсітэту. Год таму ў аднаго з атлянтаў урэзаўся на машыне нецвярозы Маркас З. Пасьля гэтага замест скульптуры доўгі

Новы атлянт каштаваў 10 тысяч даляраў.

час стаяў драўляны слуп. Вінаваты сплаціў за аварыю каля тысячы даляраў і яшчэ больш за 10 тысяч — за новую скульптуру.

Сымбалічна, што «балван» вярнуўся на сваё месца акурат напярэдадні 100-гадовага юбілею «Нашай Нівы».

Паводле «Свабоды»

Замкнула

Музычныя імпрэзы на знакавыя даты — 8 і 17 верасьня — адмененяя. Вінаватая праводка.

Анансаваныя «НН» канцэрты «N.R.M.» у Маладэчне і праекту «Стараражытная зямля» ў КЗ «Менск» не адбыліся. Супала так, што ў абодвух выпадках падвяла тэхніка. «Гэта было тэхнічнае пытаньне, якое, на жаль, ня здолелі вырашыць», — камэнтуе адзін з арганізатораў канцэрту «N.R.M.» у маладачанскім «Майстар-клубе». Аднак гурт усё адно выступіць. Дзе? «У Менску». Калі? «У бліжэйшым часе...»

Арына Вячорка, прадусэр праекту «Стараражытная зямля», патлумачыла перанос канцэрту «Гістарычнае песьня» з КЗ на сядзібу Партыі БНФ тымі самымі тэхнічнымі прычынамі. «Заліо электраправодку, таму съягтла ў залі не было. Скасавалі ня толькі наші канцэрты. Мяне завялі ў тое памяшканье, і я пабачыла ўсё на свае вочы».

Адміністрацыя КЗ «Менск» адмовілася і ад далейшага супрацоўніцтва з праектам «Стараражытная зямля». Праводка не прым: некаторыя крыніцы называлі канцэрт у анонсах не «Гістарычнае песьня», а «Аршанская бітва». Адміністрацыя з'вінаваціла арганізатораў у «палітызацыі».

А. Вячорка ня бачыць у гэтым вялікай трагедыі: «Беларуская музыка запатрабаваная, таму мы знойдзем іншыя пляцоўкі. Чакайце новых канцэртаў».

Сямён Печанко

Прэмія Дзянісу Раманюку

8 верасьня ва Ўсерасейскім выставачным цэнтры адбылося ўручэньне прэміі III Міжнароднага конкурсу «Мастацтва кнігі» дзяржаваў СНД». Гран-пры атрымаў мастак Дзяніс Раманюк (на фота з лева), аўтар-укладальнік альбому «Чарнобыль».

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Праваслаўная Царква не даруе каліноўцам

Праваслаўнае брацтва Св.Архістраціга Міхаіла ў Менску выдала кнігу Гардзея Шчаглова «1863-ці — забытыя старонкі».

Яе паўсотні старонак прысьвечаны памяці праваслаўнага сьвятара Данілы Канапасевіча, «нявінна забітага польскім мяцежнікамі». Менавіта так — «польскім мяцежнікамі», бо на працыгуту ўсёй кнігі няма ніводнай згадкі пра паўстанцаў-беларусаў, ані пра Кастуся Каліноўскага.

Святыар Багушэвіцкай царквы (Ігуменскі павет) Д.Канапасевіч не любіў паліякаў. Скончылася гэта тым, што ён данёс пра паўстанцкі атрад уладам. Паўстанцы пакаралі яго за гэта шыбеніцай.

Паводле аўтара «Забытых старонак», паўстанцыне,

якое «мелася сэнс для паліякаў, памешчыкаў, ксяндзоў і наагул для карэннай Польшчы», ня мела ніякага сэнсу для «праваслаўнага беларуска-літоўскага насељніцтва заходніх губэрній» і абыярнулася чарговай

трагедый для жыхароў нашага краю, прынёсшы народу нямала гора. Аўтар кнігі хваліць графа Мурав'ёва, віленскага генэрал-губэрнатара, энэргічнага душыщеля паўстання.

Рэлігійнае, як пададзена

ў выходных звестках, выданыне надрукаванае ў 2005 г. накладам 2 000 асобнікаў з блаславенням мітрапаліта Філарэта. Яно распаўсюджваецца ў праваслаўных цэрквях.

Сямён Печанко

У ШТО Я ВЕРУ

Еўгенія Пералікна Свабоды

Я веру ў інтуіцыю
Я лічу, што за кожаныне змагаюцца
Я мяркую, што варта трymацца сярэдзіны
Я перакананы, што лічбы ня хлусяць

У што се сяваць досьбяду зерны, ёшчэ?

Гіпніе: п/с 111, Менск, 220005
svaboda@perel.org

радыё свабода
www.svaboda.org

Чытачы nn.by: хочам праваслаўных у беларускіх выданьнях

Артыкул «Праваслаўныя не даруюць паўстанцам 1863 году» выклікаў жывое абмеркаванье наведнікаў сайту nn.by. Прапануем вашай увазе ўрыйкі з камэнтароў, пакінутых чытачамі.

Фядута напісаў(ла) Верасень 9, 2006 у 15:36

А ці не рыхтуе ўладыка Філарэт кананізацыю айца Канапасевича?!

Radykal напісаў(ла) Верасень 9, 2006 у 17:05

Яшчэ адзін прыклад неабходнасці аўтакефаліі. Пасъля аднаўлення незалежнасці нельга дапусціць да расколу праваслаўя, як гэта адбылося ва Украіне.

Burbalka напісаў(ла) Верасень 9, 2006 у 17:37

Брацтва архістрація Mіхаіла было створанае ў пач. 90-х гадоў у Петрапалаўскім саборы, разам з Брацтвам святых Віленскіх пакутнікаў. Два брацтвы бы ўраўнаважвалі адно аднаго — адна расейскія імпэрыялісты, другія — беларускія нацыяналісты. Потым брацтва Архістрація Mіхаіла пачало будаўць храм — Святыяпакроўскі ў Вільні, дзе, паміж іншым, служыць і святар Аляксандар Шрамко. Брацтва будзе храм — усе скарбонкі, якія вы бачыце ў мэтро, у крамах, дзе напісаны прахвяру на храм у Крупах — гэта Міхайлаўскія скарбонкі. Брацтва рэгулярна праводзіць Святыяпакроўскія чытаныні, у якіх удзельнічаюць «правая» праваслаўная сілы прарасейскай сіркованасці. Узначальвае брацтва Алег Дзіціеўскі. Брацтва мае вялікую ступень аўтаномнасці, вялікія фінасавыя рэсурсы, шырокія сувязі ў органах улады, а таксама ў Радзе ў прааслаўных колах. Сайт брацтва: <http://www.stratig.ru/>.

Зь іншага боку, зь імем Кастуся Каліноўскага, з паўстаннем 1863 г. звязаны ўціск праваслаўных. Тое паўстаньне так і засталося «польскім» і «шляхецкім», якія б мэты перад сабой ні ставіла.

брат напісаў(ла) Верасень 9, 2006 у 22:47

Увогуле, цікава, што там у братоў-праваслаўных робіцца? Ці там якія перамены высыпяваюць? Ці заўажаюць яны, скажам, гістарычныя артыкулы Латышонка? Ці гуртуюцца неяк інтэлектуальныя сілы? Ці піша ў іх

хто што, як Рудкоўскі ў каталікоў? Напішэце, праваслаўныя!

Алесь Чавус напісаў(ла) Верасень 10, 2006 у 11:48

Маскоўская царква тады афіцыйна зьяўлялася такай жа часткай дзяржаўнага апарату імперыі, як і войска альбо жандары. Таму поп дзеянічай і загініў як «боец невідимага фронту».

Pan напісаў(ла) Верасень 10, 2006 у 14:04

Праваслаўная Царква, на жаль, апошнія 200 гадоў была і застаецца ворагам беларушчыны... Мужкі пасъля прыгону выдавалі паўстанцаў зусім зь іншых, далёка не рэлігійных прычынаў.

Burbalka напісаў(ла) Верасень 10, 2006 у 18:19

Спадар Фядута, цяпер такі расклад, што яліскапы ніякіх кананізацый «зъверху» ня могуць падрыхтаваць, калі ня будзе шанаванні «зънізу». Наагул, кананізацыя — гэта не праваслаўныя тэрмін, а каталіцкі, у праваслаўных у прынцыпе няма працэдуры кананізацыі, хадзіць цяпер прызнаныне народнага шанавання як належнага прысутнічае. Вось у Беларусі нядайна да ліку святых прылічылі Вялікій Менскій — гэта выключна ініцыятыва народу царкоўнага. Перад тым быў праслаўлены і сабор Навамучанікі беларускіх, замучаных у гады савецкай улады, аднак народнага шанавання не мае.

Пытаныне скасавання Уніі, як і ўзнікнення, складанае. Ня трэба забывацца на тое, як вынішчалася праваслаўе ў Рэчы Паспалітай. Як стварылася Унія, так яна і скосівася.

Пра аўтакефалію разважаюць съмешна. Аўтакефалія — гэта справа самой праваслаўнай царкви, а ня нейкіх «зънешніх» людзей. Звычайна менавіта гвалт з боку дзяржавы і прыводзіў да расколу, як ва Украіне. Калі б Украінцы не пасыпшаліся з аўтакефаліяй, то аўтакефалія яны бы атрымалі, прычым законнай.

Праваслаўная Царква — ня вораг беларушчыны. Але зе яе робяць ворага беларушчыны. Чым больш умешваецца «ра-

зумнікаў» ува ўнутраныя справы Царквы, тым больш Царква замыкаецца ў сабе, і тым менш прыслухоўваецца да «голосу грамадзкасці».

Што тычыцца інтэлектуальных сілай кшталту Рудкоўскага, то такія слы ёсьць, але іх ніколі не надрукуюць у выданнях кшталту «Нашай Ніве» ці «ARCHE», бо гэтыя выданні чамусыці не зацікаўленыя ў тым, как разбурাць існыя міты або Праваслаўнай Царкве.

Віталь з Менску напісаў(ла) Верасень 10, 2006 у 20:33

Я даўно заўважыў за «НН» грэх закрытасці ў дачыненні да праваслаўя. Мару ўбачыць у «НН» артыкулы пра беларускіх праваслаўных святараў, пра старажыніх праваслаўных мінінушчыны. Хочацца паглядзець на Царкву зь беларускага боку і замірыцца зь ёй. Давайце руйнаваць залішнія межы.

Iгар напісаў(ла) Верасень

10, 2006 у 22:42

Калі б у «НН» нешта цікава напісанае пра Праваслаўную Царкву даслалі б, то гэта было бы надрукавана. А калі БЕЛАРУСКАГА ў БПЦ адбываецца мала, то і пісаць няма пра што...

рэдактар напісаў(ла) Верасень 10, 2006 у 22:42

Пра каталіцкае жыцьцё ў «НН» больш найперш таму, што каталікі самі актыўна пішуць у газету. У многіх каталікоў ёсьць духоўная патраба пісаць па-беларуску і чытаць па-беларуску, пісаць у незалежную газету і чытаць незалежную газету. Мусіць, праваслаўных съвятараў і съвецкіх актыўістаў з такою духоўнаю патрабаю покі што менш. Быў бы рады памыліцца. Праваслаўных ня толькі чакаем, але і запрашаем. Здаецца, што новае пакаленне праваслаўных съвятараў і інтэлектуалаў ёсьць. Было б маральным марнатравствам, каб яно абмяжоўвалася інтэрнэт-форумамі.

Праваслаўныя ладзяць першы фэстываль

«Беларусь праваслаўная» — першы рэспубліканскі фэстываль пад такой назвай мае прайсцы і 16—18 верасня ў Воршы.

Ён стане пашыраным працягам леташніх Першых Күцеінскіх чытаньняў. Мясцовыя ўлады і царкоўнікі спадзяюцца, што ягонае правядзенне дапаможа вырашыць шмат проблемаў. Ужо восьмы год будзеца невялікі ў памеры гарадзкі сабор (дарэчы, на падмурках разбураний царквы XVII ст.). Ніяк не пачнеца будаўніцтва цаглянага храму ля чыгуначнага вакзалу. Там па-ранейшаму на бажэнства вядуща ў пераабсталяваным вагончыку. У паўразбураным стане знаходзіцца былы Пакроўскі манастыр.

У арганізатораў фэстывалю ёсьць спадзяваны, што ён падымете і маральны аўтарытэт мясцовага праваслаўнага духавенства, прадстаўнікі якога, за рэдкім вынікам, асаблівай павагай месцычай не карыстаюцца. Але галоўнае, дзеля чаго ўсё ладзіцца, — вырашэнне праблемаў Күцеінскай лаўры — выдатнага кульставага і гісторыка-культурнага помніка XVII ст. За яе сёньняшні занядбаны стан і мясцовому чынавенству, і съвятарам, і ўсім аршанцам павінна быць сорамна. Як стала вядома, урад мае зацівердзіць праграму рэстаўрацыі і рэканструкцыі гэтага аб'екту на 2007—2010 г. У дні фэстывалю пройдуть наукоўская канферэнцыя, розныя імпрэзы, выставы і конкурсы. Мяркуецца, што ён стане традыцыйным.

Яўген Жарнасек, Ворша

Воля ў няволі

Незалежнае грамадзтва будзе сапрауды незалежным, толькі калі навучыцца ствараць уласны бізнес. Піша Бірута Янкевіч.

Апошнія гады часта задаюся пытаньнем: што такое свабода? Дакладней, што такое свабода ў Беларусі?

Аналізуочы асабістый адчуваўны, звязаныя з акрэсленай тэмай з 1998 году, разумею, што зъмянілася ня тое што шмат — зъмяніліся да горшага амаль усе вонкавыя фактары (пры зъмене да лепшага ўнутраных часам падаецца, што можна зъехаць з глузду). У 1998-м мы зъ сябрамі без праблемаў ладзілі дзіцячыя гістарычныя летнікі, размаўлялі па-беларуску і шчыра верылі, што пару годзікаў пазаймаемся дзецьмі — і роскіт грамадзянскай супольнасці ня дасыць магчымасцяў да ўмацаванья аўтарытаратуры ў нашай краіне. Ва ўніверсітэце мяне ня вельмі цікавіла стаўленне да мяне выкладчыкаў, якія прасілі «не перашкоджаць ім праводзіць заняткі», калі я задавала пытаньні, якіх іх мінімум ставілі ў тупік (відаць, трошкі была падобная да Сакраты тады і шчыра верыла, што людзі ня могуць не імкнуцца да праўды — праста ім ніхто не задаваў правільных пытаньняў). Але на абароне дыплёму яны ўсе рабілі выгляд, што цешацца, што маюць хоць адзін беларускамоўны дыплём.

Съвет начаў пераварочвацца, калі давялося шукаць працу, і нешта ніхто не рэагаваў на беларускамоўную эканамістку так, як хапалася б — давялося размаўляць восем гадзінаў на дзень па-расейску. Але гэта каштавала дорага. Гэта крэслыла мае прынцыпы, мой съветапогляд і, урэшце, маю надзею на хуткія зъмены.

Выйшла, што я праста за грошы прадаю свае прынцыпы (фармальная можна сказаць — за аплачаную працу). Далей — весялей. У 2004-м я перастала пісаць у CV пра свой досьвед працы ў грамадzkім сэктары, старалася не размаўляць на працы пра свае вялікія пляны, звязаныя з адукацыяй, пра тое, як праходзіць мой адпачынак, і падобныя рэчы.

Выйшла, што дзяржава ў пэўным сэнсе

набыла грамадзтва. За тое, каб фірму «асабліва не чапалі», фірма намагаецца быць найболыш ляйльней да дзяржавы. А актыўныя маладыя беларускамоўныя людзі, нават з добрай адукацыяй, нават з найлепшымі вынікамі па прафесійных тэстах, якія гэтая фірма ладзіць, — гэта рызыка. Можа, не вялікая, але рызыка — трапіць «у чорны» сьпіс, а пасыля, як вядома — пара-тройка праверак, і з нашым заканадаўствам — закрыццё па адной з формаў, калі такая мэта дзяржавай будзе пастаўленая. Тому чалавек мусіць альбо згаджацца на правілы гульні дзяржавы — ціхенька дома размаўляць пра тое, што яму не падабаецца, фактыхна становячыся калябарантам, ці шукаць горшую працу, дзе ён можа згубіцца сярод сярэднестатыстычных работнікаў. Гэта правіла не без выняткаў — але нават на працу да сваёй мамы я ня трапіла, бо яна лічыла, што мяя грамадзкая дзейнасць будзе рызыкай для яе фірмы.

Вось і выходзіць: каб адчуваць сябе свабодным, трэба альбо менц аплачаную тым ці іншым чынам працу ў грамадzkіх ці палітычных апазыцыйных арганізацыях, альбо зъехаць за мяжу.

Таму і ствараеца дзіўная сытуацыя: балышы грамадзтва так ці інакш калябаруе з рэжымам.

Здаецца, што стварэнне альтэрнатыўнай супольнасці, фактыхна грамадзтва ў грамадзтве, — гэта вартае выйсьце. Мы можам ствараць культурніцтва, інтелектуальныя асяродкі, такога кшталту рэзэрвациі даюць свой плён,

Рэпрэсаваныя беларусы атрымаюць працу ў Польшчы

Камітэт дапамогі рэпрэсаваным удакладняе сьпісы людзей, звольненых па палітычных матывах. Дазвол на фармаванье беларускага будатраду атрыманы ад польскага Міністэрства працы. Камітэт дапамогі рэпрэсаваным працуе ня толькі з тымі, хто па палітычных матывах ня мае магчымасці атрымліваць адукацыю ў Беларусі. Даламагаюць і тым, хто з тых жа прычынай страціў працу. Супрацоўніца камітetu Ала Кароль кажа, што дамоўленасць пра працаў-ладкаванье рэпрэсаваных актыўістаў

мультыплююць людзей, што незалежна мысляць. Аднак мы падпіхаем людзей да незалежнага мысlenня — і?.. Ці яны ў нашай краіне становяцца ад гэтага шчаслівымі, калі ім трэба хаваць свае думкі спачатку ў навучальных аўдыторыях, а пасля на працы, каб дасягаць нейкіх посяхеаў ці праста не згубіць гэту вучобу і працу?

Падаецца, што выйсьцем было б навучыцца ствараць эфектыўныя бізнес-асяродкі. Відавочна, што калі чалавек незалежны матэрыяльна і ведае, што яго з'яўтра ня выкінуць з працы за мову ці ягоныя погляды, а будуть гэта вітаць, нашае гета будзе пашырацца. У прынцыпе, распаўсюджваныя эфектыўнай альтэрнатыўнай культуры нерэальнае без пранікнення яе ва ўсе магчымыя сферы жыцця грамадзтва. Гэта трошкі ненатуральна, калі можаш быць Чалавекам толькі дома, у Інтэрнэце ці зь сябрамі — павінен быць поўны спектар, які б уклочаў прынамсі яшчэ й працу.

Мы, на жаль, замала думалі пра стварэнне сваіх бізнесаў у мінулым. Але ж кожны чалавек з арганізаторскім здольнасцямі можа даць працу адной-тром асобам з свайго асяродку. Гэта будуть моцныя каманды: звычайна людзі, павязаныя эмацыйна, працуюць больш эфектыўна. Справа гэтая напростая, але альтэрнатыва — толькі стварэнне гэткіх жа рэзэрваций за межамі ўласнай краіны. Толькі апопніе выклікае значна менш энтузізму...

Гомель

P.S. Калі каму цікава — магу падзяліцца ідэямі і дапамагчы ў разылку варыяントу (на жаль, па-за разылкам застануцца «непрадугледжаныя выдаткі» і няспыннай зъмены падатковага і іншага заканадаўства).

пакуль дасягнутая толькі з Польшчай. Складзены сьпіс на 67 асобаў, які ціпер удакладняеца. Дазвол на працу ў Польшчы атрыманы ад польскага Міністэрства працы. Беларусы будуть працаўца ў будаўнічай фірме за 20 км ад Варшавы. Ім дапамогуць аформіць неабходныя дакументы. У выпадку посяхеаў праект будзе пашырацца. Звольненая за палітыку людзі могуць дасылаць звесткі пра сябе ў Камітэт дапамогі рэпрэсаваным.

Таксоўкі

пад нацыянальным съязгам

Былы баскетбаліст
Пятро Крышчык
маніца згуртаваць
вакол сябе
беларускамоўных
таксоўшчыкаў Менску.

На стылёва зробленай візытоўцы ў таксоўшчыка Пятра Крышчыка выява бел-чырвона-белага съяга, а таксама надпісы «Жыве Беларусь!» і «Нашай Ніве» сто гадоў». Замовіць паслугу менавіта ў такога кіроўца, напэйна, гонар для кожнага беларускамоўнага грамадзяніна ў нашай сталіцы. «Перад выбарамі занёс свае візытоўкі ва управу БНФ, думаў, будзе шмат замоваў. Аж не! Званкі началіся, толькі калі людзі сталі вызваляцца з Акressыціна».

Пятро працуе таксоўшчыкам меней за год, ён у мінульым — прафесійны баскетбаліст. За сваю кар'еру мно́га дзе гуляў.

Крышчык пачынаў у слáўным менскім РТІ, у найвышэйшай лізе савецкага чэмпіянату, а гэта быў сапраўдны ўзровень, не раўній

з сёньняшнім беларускім першынствам. Выступаў за зборную БССР.

Пасыля пачалася легіянэрская старонка ў біяграфіі Крышчыка: Славаччына, Лібан, Расея, Гішпанія. «Менавіта ў Славаччыне, — кажа, — я канчаткова вызначыўся як беларус. Усе гэтыя падзеі, што адбываліся тады ў краінах былога сацыялістычнага лягеру, рабілі на мяне моцнае ўражаньне. Славакі адкрыта казалі, што саветы — гэта акупанты. Я й падумав: і мы ж, беларусы, таксама ўвеселі час быў пад чымсьці панаваньнем».

Пятро адзначае, што беларускасць заўсёды праходзіла фонам празь ягонае жыццё. «Мой бацька працаў журналистам у мастоўскай раёнцы «Зара над Нёманам», таму я быў прывучаны чытаць па-беларуску. Потым быў інтэрнат РТІ, там я пра чытаў «100 пытанняў і адказаў з гісторыі Беларусі», пачаў пра Курапаты, упершыню трапіў на Плошчу», — апавядзе Пятро.

У 1998 г., калі кар'ера гульца яшчэ працягвалася, Пятро з падачы сябра пачаў

чытаць «Нашу Ніву», тады ў яго быў ня самы лепшы жыццёвы этап, і «НН» дапамагла яму пераадолець траўму і пачаць зноў гуляць. Ён і сёньня застаецца верным газэце.

Сёлета ў сакавіку Пятро таксама быў на Плошчы. Ён кажа, што да яго і блізка не падыходзілі спэциялісты, хоць і хадзіў блізка ля іх. Гэта й ня дзіва — Крышчык мае дзве мэтры ў вышыні і важыць болей за цэнтнэр. Праз ягоныя калярытныя габарыты на яго доўгі час з падозрэннем пазіралі на той жа ўправе БНФ. «Думалі, што я агент», — съмявецца ён.

Скончыўши кар'еру спартовца, Пётра Крышчык, як бальшыня ягоных калегаў, пайшоў працаўць трэнэрам зь дзецьмі. «Але ж вы самі мусіце разумець, што такое быць дзіцячым трэнэрам, — уздыхае ён. — Заробку хапае толькі на паліва, каб ездзіць на працу і назад». Пётра і сёньня спрабуе не пакідаць трэнэрства, працягваючы працаўць зь дзецьмі на Аўтазаводзе, але часу выпадае ўсё меней.

Пятро Крышчык

працуе таксоўшчыкам меней за год, ён у мінульым — прафесійны баскетбаліст. За сваю кар'еру мно́га дзе гуляў.

Крышчык пачынаў у слáўным менскім РТІ, у найвышэйшай лізе савецкага чэмпіянату, а гэта быў сапраўдны ўзровень, не раўній зь сёньняшнім беларускім першынствам. Выступаў за зборную БССР.

Пасыля пачалася легіянэрская старонка ў біяграфіі Крышчыка: Славаччына, Лібан, Расея, Гішпанія.

Крышчык пачаў кіраваць маршруткай. «У Зялёны Луг хадзіла маршрутка, дзе гучала музыка Бартосіка й «Народны альбом».

Аднак праца кіроўцы маршруткі стамляла Пятра. «Праца таксоўшчыка ж мае туго перавагу, што я могу ў любы момант дня, калі німа выклікаў, прыехаць і дапамагчы жонцы па гаспадарцы».

З лютага на панэлі Пётравага аўтамабіля прымацаваны бел-чырвона-белы съязжок. Кліенты радуюцца: «Хоць раз у жыцці пад прайдзівым съязгам праедуся». Неяк нават Даішнік спыніў мяне за відавочнае парушэнне правілаў, але, згледзеўши съязжок, адпусціў проста так.

Пятро мае мару: згуртаваць вакол сябе каманду беларускамоўных таксоўшчыкаў і нават адкрыць фірму ў доўгатэрміновай пэрспэктыве. Хто ведае, можа, па нейкім часе ў Менску зьявіцца беларускамоўная фірма таксовак, уладальнікам якой стане Пятро Крышчык.

Зыміцер Панкавец

Севярынец: «Мяне дапытвалі як абвінавачанага»

У сераду ў Полацку памочнік прокурора Полацкага раёну Руслан Грыневіч правёў допыт Паўла Севярынца ў якасці съведкі ў справе дзеянасці незарэгістраванай арганізацыі «Мала-

ды фронт».

Допыт цягнуўся больш за дзве гадзіны. У Паўла склалася ўражаныне, што яго дапытвалі не як съведку, а як абвінавачанага. У часе допыту яму прадмантравалі раз-

друкоўку яго тэлефонных размоваў са Зымітром Дашкевічам, пачынаючы зь лютага гэтага году. Пры гэтым, зазначае Павал, узгадвалі артыкул 193 ч. 1 Крымінальнага кодэкса (незаконная арган-

ізацыя дзеянасці грамадзка-га аўяднання, рэлігійнай арганізацыі ці фонду альбо ўдзел у іх дзеянасці).

На частку пытанняў Павал адмовіўся адказваць. Ён лічыць перасыль «Маладога фронту» незаконным, а артыкулы, кшталту 193,— ганбай.

СП

Сіўчыка пасадзілі на 10 сутак

Увечары 12 верасьня Вячаслава Сіўчыка затрымалі ў кавярні Малой залі Купалаўскага тэатру ў часе сустэречы з журналістам

Паўлюком Быкоўскім. Сіўчыка затрымлівалі 23 сакавіка, але з турмы на Акressціна апазицыйнага эфіра адвезылі ў трэці клінічны

шпіタル. В. Сіўчык патлумачыў мэдыкам, што быў зьбіты падчас затрымання. Праз некалькі дзён ён пакінуў шпіタル і зъехаў ва Украіну. Цяпер ён мае адседзець неадседжанае.

МБ

Дайнюс Яненас: «Могільнік паўстане за 5 км ад беларускай мяжы»

І стаяць будзе трыста гадоў.

Дырэктар літоўскага агенцтва па наглядзе за радыяактыўнымі адкідамі Дайнюс Яненас распавёў карэспандэнту «НН» пра сёньняшні стан праекту пабудовы могільніка радыяактыўных адкідаў.

На сёньня разглядаюцца трывалыя праекты. Апошні зь іх ужо пададзены на абмеркаванье грамадзкасці і бліжэйшым часам будзе дасланы ў Беларусь. Гэты ўчастак знаходзіцца на адлегласці 5 км ад літоўска-беларускай мяжы. Меркаваны могільнік будзе паверхневага тыпу, у ім будуть захоўвацца адкіды, што зъмішчаны радыяактыўныя элемэнты сяроднія і малой актыўнасці. Існуюць таксама траншайныя сховішчы, для захоўвання малаактыўных элемэнтаў, і глыбінныя, для захоўвання высокаактыўных элемэнтаў з працяглым пэрыйдам распаду. Будучыя сховішчы будзе дзеялічаць каля 300 год. Гэта модульнае збудаваныне, аб'ёмам 100 тыс. м³ (на сёньня Літва мае каля 93 тыс. м³ радыяактыўных адкідаў), якое будзе напаўняцца паступова. Канструкцыі яго будуть жалезабетонныя. Сэкцыі сховішча будуть перасыпілацца адмысловай воданепранікальной глінай. Адпрацаванае ядрае паліва, а яно ўтрымлівае высокаактыўныя элемэнты, будзе захоўвацца ў спэцыяльнім сховішчы на тэрыторыі АЭС, якое ўжо пабудаванае. Там адкіды захоўваюцца 50—70 гадоў. У плянах магчымы вываз ад-

рацеванага паліва ў Расею. Захоўваць яго ў запінявальным могільніку не збиралі — супакоі ў Д. Яненас. Як і разъмішчаць на тэрыторыі могільніка адкіды зь іншых краінаў — гэта забаронена літоўскім законамі. Сп. Яненас зап'яўніў, што беларускі бок пайфармаваны ў поўным аб'ёме: «Адмыслоўцы зь беларускага Праматамнагляду і зацікаўленых міністэрстваў прабывалі ў нас двойчы. Яны валодаюць неабходнай інфармацыяй у роўнай ступені з нашымі спэцыялістамі. Літоўскі бок і надалей будзе працягваць усебакое супрацоўніцтва зь Беларусіяй». Вызначыцца з выбарам месца літоўцы мысіць пры канцы гэтага году ці на пачатку наступнага.

Летасць місія МАГАТЭ разгледзела ўсе трывалыя разъмішчэнні сховішча. З пункту гледжання бясыпекі для Беларусі, Літвы і Латвіі яны ацэненыя здавальняльна.

Міністэрства аховы прыроды Беларусі распаўся ѿ звесткі пра магчымы неізгратыўны ўплыў на тэрыторыю Беларусі

Ігналінская АЭС

выйдзе з эксплюатацыі на пачатку 2010-га, калі спыніць працу 2-гі блёк станцыі. Першы блёк ІАЭС быў спынены 31 снежня 2004.
Балтыскія краіны маюць праект збудавання новай АЭС на tym самым месцы, паводле заходніх тэхналёгій. Зачыненая станцыя працевала на савецкіх тэхналёгіях.

у выніку будаўніцтва Літвой сховішчаў радыяактыўных адкідаў і адпрацаванага ядрае паліва. Гідрографічныя і гідравілагічныя ўмовы ў раёне будаўніцтва абудоўліваюць сыцёк паверхневых водаў на тэрыторыю Беларусі. У выпадку выкіду радыяактыўных элемэнтаў у навакольнае асяроддзе менавіта воднымі шляхамі можа адбыцца асноўнае забруджаныне вадатокаў Беларусі. Магчымае забруджванье можа распаўся ѿ дзіццца на Беларусь і паветранымі шляхамі.

Навучаная досьведам Чарнобылю, Беларусь распрацавала аўтаматызаваную систэму радыяцыйнага кантролю.

У 30-кіляметровай зоне ля Ігналінскай АЭС на тэрыторыі Беларусі такая систэма функциянуе 10 гадоў. 9 стацыянарных пастоў працуяць у бесыперацыйным рэжыме. Кожныя 10 хвілін ў звесткі вымярэння перадаюцца ў Цэнтры рэагавання ў Браславе і Менску.

З праблемамі захоўванняя радыяактыўных адкідаў сутыкаюцца ўсе дзяржавы «ядравага клубу», ці атрымліваюць электраэнэргію ад АЭС. Суседнія з намі Расея і Украіна не вынятак. У Расеі ўжо 10 гадоў вядуцца выпрабаваныні новага тыпу сховішчаў, якія верагодна збудуюцца на Кольскай паўвysыпne. Каля эксперыменту будзе ўдалым (высьветліцца гэта толькі яшчэ праз 10—15 гадоў), то захоўваць шкодныя адкіды можна будзе без перазахоўвання некалькі тысячаў гадоў.

Сямён Печанко

Ісьціна ў «Белтрансгазе», а не ў віне

Не пасьпей съціхнуць у Радзе скандал, звязаны з забаронай на продаж малдаўскіх і грузінскіх вінаў, як галоўны санітарны ўрач гэтай краіны заявіў, што можа быць забаронены і ўвоз вінаў з Беларусі.

У расейскіх спэцыялістах «узынкі пытаныні» адносна іх якасці.

Калі справа з малдаўскім і грузінскім віном набывала відавочная палітычныя матывы, дык якіх мэтаў хоча дасягнуць расейскі бок, забаранішы беларускае віно? У Беларусі амаль не расьце вінаград. Большасць віна гатуецца з прывозной малдаўскай сыравіны, таму сур'ёзна гэта ўдару для эканомікі ня будзе.

Памочнік старшыні канцэрну «Белдзяржхарчпрам» па сувязях з грамадзкасцю Пётр Кавунуў кажа, што гэтае прадпрыемства сёлета наагул не гандлявало ні віном, ні гарэлкай з Расеяй. Зь віном не вытрымліваецца

канкурэнцыі ў цэнре, а з гарэлкай — няма акцызной маркі. Кавунуў мяркуе: найхутчэй вядзенца пра нейкаю партню «чарніла», што кантрабандным шляхам трапіла ў якую-небудзь Смаленшчыну з суседнай Магілёўскай вобласці. «У Радзе ўвогуле амаль не засталося вінзаводаў, усё стаіць у запусьценыні, таму ня дзіва, што нехта цягае лесам зь Беларусі «бырла». Гэта выгадная справа, на якой можна добра зарабіць, — зазначае П.Кавунуў. — Калі ж высыветліцца, што нехта паставіў няякасны прадукт у Радзё, то гэтыя людзі натуральна павін-

АНДРЭЙ РЫЧАЕВИЧ

ны быць пакараныя».

На менскім заводзе вінаграднага віна і на клімавіцкім лікёра-гарэлачным нам паведамілі, што не гандлююць з Расеяй, хоць і плянавалі ў найбліжэйшы час пачаць. Але цяпер няштуць, што адбудзеца ў гэтай сітуацыі.

Эканаміст Зыміцер Бабіцкі кажа, што забарона на ўвоз віна ў Радзё ня стане фатальнай для беларускай эканомікі, яна літаральна адаб'еца на некалькіх сотнях чалавек, што працујуць на заводах, якія маюць гандаль з Расеяй. «Наша вінная прамысловасць надтага невялікая ў параўнанні з Малдовай і Грузіяй».

Паліtolяг Аляксандар Класкоўскі рапіць зірнць на пытаныне магчымай забароне шырэй: «Ідзе мытная вайна. Нядайна беларускі бок затрымаў на мяжы расейскія фуры з непадакцызным таварам. Сённяна расейцы забараняюць увоз віна, заўтра, магчыма, забароняюць увоз цукру ці нечага іншага. Гэта пытаныне коштаў на газ, адзінай валоты, канстытуцыйнага акту і г.д. А віно — толькі прыватны момант».

З усяго відаць, Расея сапраўды выпрацавала стратэгію «віннага тэрарызму» для непадконтрольных ёй краінаў СНД, але ў беларускім выпадку яна ня будзе мець амаль ніякіх наступстваў. Таму гэтыя крок выглядае вельмі дзіўным. Чакаем іншых забаронаў.

Зыміцер Панкавец

Улады трасуць аўтабізнэс

Кіраўнік Рады бяспекі Беларусі Віктар Шэйман пастановіў праверыць беларускі аўтабізнэс.

Менавіта яму, аднаму з найбліжэйшых да презыдента людзей, напэўна, даручылі выясняць, як Беларусь за сем месяцаў павялічыла імпарт аўто ў краіну больш як на 100 млн даляраў.

Такі рост непакоіць урад, бо замінае выкананню прагнозных паказынікаў-2006 і не спрыяе памянніцкім адмоўнага сальда замежнага гандлю. Пра гэту заклапочнасць 5 верасьня згадала заступніца міністра эканомікі Таціана Страчанка. Яна адзначыла: ва ўрадзе разумеюць прычыны такога росту і ніякіх захадаў рабіць не плянуюць.

Аднак сълед праверыць, і Шэйман пачаў дзейнічаць.

6 верасьня ля паўдня на аўтадылераў сышла лявіна праўяральшчыкаў. Як паведамляе надзейная крыніца, пад праверку трапілі «Юкола», «Атлянт-М», аўтадром «Энергія» і інш. Апэрацыя ў высьненіні сітуацыі на рынку сваім маштабамі ўражвае.

Правяральшчыкаў аўтобусамі павезылі на згаданыя прадпрыемствы. Палова ня ведала, куды іх вязуць (каб не было ўзечкі інфармацыі). Загаду сваіго кіраўнікі праверкі не паказваюць: «гэта сакрэтны дакумент». Праверку,

ініцыяваную на асабістое ўказаныне Шэймана, ачольвае Служба бяспекі прэзыдэнта, паведамляе крыніца.

Паводле яе, да праўяральшчыкаў, акрэм Службы бяспекі, былі далучаныя прадстаўнікі Прэзидэнта, АБЭЗ, падатковай паліцыі, КДК, Камітету цэнраўтарэння і г.д.

Агулам каля дзесяці органаў кантролю. Прыцягнутыя адмыслоўцы і не з кантролюючых органаў, зазначыла крыніца. Праверка мае доўжыцца да 15 кастрычніка.

Крыніца падкрэслівае: «Праверка ўсё аячытае. Зазирае ў кожную съметніцу».

Памочнік гендырэктара холдынгу «Атлянт-М» Ілья Прохараў пачынаваў факт пачатку праверкі. «Нічога

звышнатурадльнага не адбываецца, — сказаў ён. — Нам няма чаго хаваць. «Атлянт-М» працуе ў звычайнім рэжыме».

Інфармацію аб tym, што ў групы праверкі ўваходзяць адмыслоўцы з розных ведомстваў, пацьвердзілі ў СП ТАА «Юкола-Сэрвіс». «Нам паведамілі, што гэта плянавая праверка, але не паводле пляну падатковых органаў», — патлумачыла галоўная бухгалтарка «Юколоў».

Па часе стане вядома, якія былі мэты такой тэрарыстычнай праверкі.

Паводле afn.by

ФОТО СУМІДІАНЕТ

Аляксандар Фядута: Быў такі Булахаў...

Цяперашнія пакаленіні ўжо амаль ня памятае, хто гэта такі. А ў 1991—1993 г. ён быў лепей знаны за самога Лукашэнку. І нашмат папулярнейшы. Проста ўзрост не дазваляў яму ўдзельнічаць у прэзыдэнцкіх выбарах.

І тады ён пастановіў зрабіць стаўку на Лукашэнку. Ён, Ганчар і Сініцын. Толькі гэтым тром, самому сабе і беларускаму народу Лукашэнка мог лічыць сябе хоць чымсьці абавязаным. Ды яшчэ Кебічу, які высакародна «пакрыў» яго ў гісторыі з бортправаднічай.

Дзіма быў вельмі прыгожы. Мая стаяла маці любавалася ім на тэлеэкране гадзінамі — калі ён прапаноўваў на сэсіях чарговыя законапраекты. Сам ён шчыра меркаваў, што падобны на Алену Дэлёна. Мажліва, так яно і было.

У 1994 г., пасля перамогі, Дзіма разылічваў ачоліць Канстытуцыйны

суд. Але галоўны пераможца гэтага не схадеў. І Булахаў на даўгія гады зынік у забыцці.

Зрошты, ці вярнуўся ён адтуль? Што і хто сёньня памятае пра Дзымітрыя Пятровіча?

Памятаюць: быў такі.

Памятаюць: сарваў рэфэрэндум пра распуск Вярхоўнага Савету, ініцыяваны БНФ. А з якой нагоды плянаваўся гэты рэфэрэндум — цяпер ужо гэта справа гісторыкаў і палітычна заклапочаных грамадзянай.

Памятаюць: ганарыўся Канстытуцыяй 1994 году. Той самай, паводле якой мы і абраўся Лукашэнку.

Што яшчэ?..

І толькі тыя, хто ведаў яго асабіста, уздыхнуць аб нерэалізаваных мажлівасцях гэтага напраўду таленавітага чалавека, які пераступіў цераз уласныя прынцыпы — а можа, проста іх ня меў.

www.BELGAZETABY

Папулярны расейскі рок-гурт запісаў песню па-беларуску

«Беларускую, як і ўкраінскую, вэрсію песні «Вясна» мы вырашылі запісаць адмыслова для слухачоў суседніх краінаў», — кажа вакалістка гурту «Горад 312» Ая.

Беларускую «Вясну» гурт запісаў для беларускай вэрсіі свайго новага альбому «Па-за зонай доступу». «Горад 312» прэтэндуе на прэстыжную прэмію MTV Russia Music Awards 2006 (найлепшы гурт, адкрыццё году, найлепшы рок-праект, песня

году, рынгтон году).

Ая апавядае, што прыйшлося папрацаваць над вымаўленнем, бо раней яна зь беларускай мовай не сутыкалася: «Але мы былі стараннымі вучнямі! И беларусам будзе прыемна»

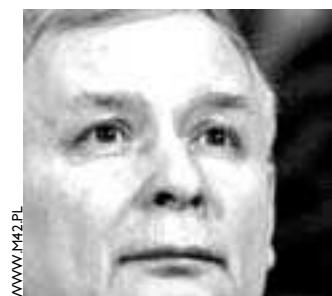
music.fromby.net

Януковіч і Качынскі злучаць Украіну і Польшчу трубой

Нафтаправод Адэса—Броды ўсё ж будзе падоўжаны да Плоцку. Польшча і Украіна хочуць, каб праект прафінансавала Эўракамісія.

Прэм'ер Яраслаў Качынскі ясна заявіў, што Польшча зацікаўленая па-даўжэннем трубаправоду. Украінскі кіраунік ураду Віктар Януковіч падтрымаў задуму пасля перамоваў з Качынскім.

Так распачаўся XVI Эканацічны форум у Крыніцы — месца сустрэчы бізнэсу, палітыкі і няўрадавых арганізацій, што называюць

Яраслаў Качынскі хоча зъдзейсніць тое, што пры экс-камуністах заставалася на паперы.

польскім Давосам. Сёлета на ім прысутнічал і прадстаўнічая дэлегацыя беларускага незалежнага гра-

мадзтва.

Труба, пра будаўніцтва якой дамаўляюцца прэм'еры, мусіла б перапраўляць каспійскую нафту з Казахстану і Азэрбайджану. Польскі прэм'ер павінен весьці гаворку пра гэту інвестыцыю падчас візіту ў ЗША.

В.Януковіч пацвердзіў, што Украіна зацікаўленая ў транспартаванні каспійскай нафты ў Плоцк і мае неабходную інфраструктуру. Трэба збудаваць толькі польскую нітку.

Адкуль возымуцца грошы на гэта? Прэм'ер Качынскі абвясціў, што з Эўразіязу. На будаўніцтва ў 2007—2013 г. маглі б знайсціся сродкі ў прагра-

Віктар Януковіч не зъмяняе курсу Украіны.

ме «Інфраструктура і асяродзьдзе». Рашэньне, ці пойдуць 400 млн эўра на энергайнвестыцыі, будзе прыміць Эўракамісія.

Працяг трубаправоду з Украіны да Плоцку мог бы прафінансаваць і Эўрапейскі інвестыцыйны банк.

ВД

Скандал у Літве: Пацюнаса забілі свае? Сакратар МЗС – расейскі шпіён?

Ці наадварот: усё гэта правакацыя расейскіх спэцслужбай.

У Літве скандал: спэцслужбы затрымалі рэдактара жоўтай газэты *Laisvas Laikrastis* і сканфіскавалі наклад гэтага тыднёвіка. Афіцыйнае адвінавачаньне: разглошаньне дзяржаўнай таямніцы. У сканфіскаваным нумары было два скандальныя артыкулы: адзін адвінавачваў у каруpty і экс-прем’ера Бразаўскаса і экс-шэфа сойму Паўлаўскаса, а другі ўскладаў віну за съмерць дыпламата Пацюнаса ў Берасьці на літоўскія спэцслужбы.

Умяшчайшыся прэзыдэнт Адамкус. Ён палічый арышт замахам на свабоду слова, і рэдактар Дрыжус выйшаў на свабоду. Праваабаронцы і журналісты віталі такі крок Адамкуса.

Спэцслужбы кажуць: усё гэта расейская правакацыя. Помста за дзеяньні літоўскіх спэцслужбай супраць Віктора Ўспаскіх, бізнесмена і палітыка, чесна павязанага з Москвой. За фінансавыя махінацыі ён быў адхілены ад пасады і цяпер хаваецца ў Маскве. А публікацыі *Laisvas Laikrastis* — частка чорнага піяру, які мае пасяяць недавер да дзяржаўных інстытутаў Літвы.

Аднак многія назіральнікі мяркуюць, што акцыя спэцслужбай была спробаю аддяг-

нуть увагу ад съмерці Вітаўтаса Пацюнаса, які выпаў з акна гатэлю «Інтэрніст» у Берасьці. Паводле некаторых назіральнікаў, вінаватых трэба шукаць не ў беларускім КДБ, як адразу былі маніліся, а ў літоўскай службе ВСД. Маўляў, Пацюнаса выслалі ў Беларусь, бо ён спрабаваць сарваць рэалізацыю некаторых праектаў, звязаных гандлем газам з Расеяй і транспартаваньнем тавараў чыгункай у Клайпедзкі порт. Як піша газэта «Экстра», найбольшы літоўскі пасярэднік у гандлі газам — гэта Рымантас Стоніс, блізкі сябар Альбінаса Янушкі, сакратара літоўскага МЗС. Як выдаеца газэце, менавіта Янушка дабіўся пэ-праводу Пацюнаса ў Беларусь.

«Экстра», аналізуочы дзея-насьць Янушкі, цвердзіць, што ён — рэзыдэнт расейскіх спэцслужбай у Літве.

У абарону Янушкі выс-тупілі многія палітыкі й кіраўнікі спэцслужбай. Яны адзначаюць: Янушка заўжды пасыядоўна адстойваў праз-ходні курс Літвы і асаблівую ўвагу надаваў дэмакратыза-цыі краінаў былога СССР. ВСД дае зразумець: адвінава-чаньні на адрес Янушкі — той самы расейскі чорны піяр.

Янушка быў частым гось-

Съмерць
дыплямата
літоўская
апазыцыя
выкарыстала
ў сваіх мэтах.
Вітаўтас
Пацюнас (фота
зьверху) выпаў
зь дзяявітага
паверху
берасьцейскага
гатэлю
«Інтэрніст»
пасля
дыпляма-
тычнага рауту.

цем на спатканнях з узделам актыўістаў беларускага дэ-макратычнага руху ў Вільні. Пазней з ім быў звязаны іншы скандал, у якім мэдыі так да канца не разабраліся, калі расейскі тэлеканал перадаў запіс быццам бы тэлефоннай размовы між пշўным «Альбінасам», высокім чыноўнікам літоўскага МЗС, і ўпльывовым грузінскім палітыкам Таргамадзэ, у якім Аляксандар Мілінкевіч крытыкаўся за памяркоўнасць і, фактычна, за нежаданье арганізоўваць рэвалюцыю і гучалі пагрозы на ягоны адрас. Праўдзівасць тae размо-

вы літоўскія афіцыйныя асобы абвяргалі, але ў любым разе той эпізод пагаршаў вобраз Вільні як у вачах беларусаў, так і Захаду.

Laisvas Laikrastis — гэта тыднёвік, што спэцыялізуецца на журналісцкіх съедзтвах, асабліва што тычыць каруpty ў выпэйшых эпізодах уладаў. Ён не ўнікае публікацыі непацьверджанай інфармацыі ды плётак. Падчас Пакса-гейту ў 2003 г. *LL* выступаў у абарону прэзыдэнта, якога парламент адхіліў ад пасады за сувязі з расейскімі спэцслужбамі.

Мікола Бугай

Як, дзе і калі атруцілі Юшчанку?

Адказ ведае Генпракуратура Украіны.

Паведаміў на прэс-канфэрэнцыі ў пятніцу генпракурор Аляксандар Мядведзька.

«Засталося адно: трэба дазнацца, хто выканаў злачынства. Над гэтым мы працуюм разам са службай бясыпекі», — ска-

зяў ён. Мядведзька таксама паведаміў, што Генпракуратура зладзіла дадатковую экспертызу якасці дыякінсу, выяўленага ў крыві Юшчанкі. Экспертыза ўстанавіла, што той выраблены альбо ў Расеі, аль-

бо ў ЗША ці Вялікабрытаніі. «Для атручанья прэзыдэнта выкарыстаны дыякін высокай ступені чысьціні, сынтэзаваць які можа толькі кваліфікаваны спэцыяліст з выкарыстаннем сучасных мэтадаў ачысткі», — дадаў Мядведзька.

Паводле яго словаў, Генпракуратура запатрабавала ўзоры дыякінінаў расейскай ці амэрыканскай вытворчасці і прызначыла судова-хімічную экспертызу «на прадмет ідэнтыфікацыі дыякініну, якім быў атручаны Юшчанка».

АГ

Ірына Лазоўская год чакае суду ў СІЗА

Заснавальніца першай у Беларусі крамы *Hugo Boss* працягвае сядзець на Валадарцы. Яе абвінавачваюць у эканамічным махлярстве, ёй пагражае ад 5 да 10 гадоў зняволення. Съедкам выступае яе былы муж Алець Суша.

Уладальніцу менскай крамы «Каміла», былую супрацоўніцу газеты «Навіны БНФ» ды радыё «Свабода» Ірыну Лазоўскую затрымалі 18 кастрычніка 2005 году па падазрэнні ў эканамічным махлярстве. Была заведзеная крымінальная справа.

З моманту затрымання І.Лазоўская ўтрымліваецца ў СІЗА на вул. Валадарскага. Сваёй віны яна не прызнае. Разам з Ірынай па справе ў якасці абвінавачанага праходзіць яе брат

Аляксандар. Ім закідаюць прысабечваньне маёмысці, падробку, выраб, выкарыстанье альбо збыту падробленых дакументаў, штампаў, пячатак, блянкаў. Дзеяніні падазраваных кваліфікуюцца як махлярства, зьдзесіненасе ў асабліва буйных памерах. Акрамя таго, Лазоўскіх вінаваціць ва ўтойванні падаткаў. Ірыне Лазоўской, калі суд прызнае яе вінаватай паводле прад'яўленых абвінавачаньнем артыкулаў, пагражае ад 5 да 10 год зня-

валення.

Паводле вэрсіі съедзду, менскія крамы *Hugo Boss* і *Escada* былі пабудаваныя супольна канадзкай, амэрыканскай і фінскай кампаніямі. Канадзкую кампанію праваахоўныя органы палічылі афшорнай, створанай на падстаўных асобаў. Фактычнымі ж уласнікамі лічаць Лазоўскіх. Дырэктар фінскай кампаніі звярнуўся ў праваахоўныя органы з прэтэнзіяй да беларускіх партнераў, зьвінаваціўшы тых у прысабечваньні супольнай маёмысці.

Са словаў адваката І.Лазоўскай Гіара Суслава, на сёньняшні момент справа перапыненая — вядзенца судовая экспертыза, распачатая каля месяца таму. «Магчыма, суд адбудзеца ў бліжэйшы час», — кажа

сп. Суслаў.

Выклікае цікавасць той факт, што адным з галоўных съедак выступае яе былы муж Алець Суша, зь якім Ірына разышлася чатыры гады таму і падзяліла бізнес.

На думку сваякоў Лазоўскай, бізнесоўку маглі папросту падставіць: «Яе вінаваціць, акрамя ўсяго, у крадзяжы маёмысці сваёй жа крамы. Гэта нагадвае кампьютары Марыніча». Ходзяць чуткі, што камусыці са сталічных чыноўнікаў глянулася прэстыжная гандлёвая плошча ў самым цэнтры Менску. На паседжаннях суду Ірына Лазоўская выглядае блага — змучаная, заплаканая.

Справа Ірыны Лазоўской выклікае шмат пытанняў і нараджае неймаверныя чуткі. Так, аб прычыне прыпынення суду на час экспертызы пляткараць, што гэтаму паспрыяла адна ўплывовая ў недалёкім мінулым чыноўніца, якую саму ад турмы ўратаваў яе былы начальнік.

Сямён Печанко

Ірына Лазоўская была адной з самых пасьпяховых бізнес-вумэн Беларусі.

**Свабода.
10 гадоў таму**

Беларуская залошнікі 96 га.
Калі залікт гэч ж
і разыдзяці ім і ВС.
рефлекснаму эўмена.
Канстытуція.
вугичнія прыгасты і
міжнародная ізоляція.

Унікальныя і здзіўляючы юдэяўскія вузі.
Хвалі Свабоды. Штодні.

 радыё свабода
www.svaboda.org

Моўная рэформа

Стэнаграма паседжаньня Мовазнаўчага інстытуту.

Старшыня: Дарагія таварыши, у гэты стабільны для Бацькаўшчыны час мы паўсталі перад пытаннем яшчэ большага стабілізаваньня розных аспектаў нашага жыцця. Адным з такіх аспектаў ёсьць мова. 25 жніўня стала відавочна, што яна патрабуе рэформы. Дзеля гэтага найлепшыя сіцыялісты ўжо 25-га па абедзе разгледзелі некалькі варыянтаў магчымай рэформы, якія я вам зараз і выкладу...

Такім чынам, сябры, першы варыант, прапанаваны камісіяй, прадугледжваў пераход на арабскі алфабет, ці, як кажуць у нас у народзе, — арабіцу. Прадыктаванае падобнае меркаваньне было ня так бізнесоўцамі з арабскіх краінаў, як цвярдзеным розумам: шыраца канкты нашай рэспублікі з далёкім замежжам, і якога нашага стратэгічнага партнёра ні вазьмі, амаль усе яны, хоць ты ў лоб страляй, карыстаюцца менавіта такім пісьмом. Да таго ж і продкі нашыя не цураўся пісаць зылева направа. (У залі *гульгасоў, відаць па ўсім — ухвалыны.*)

Аднак пазней камісія вырашила адмовіцца ад першага і пачала разгляд другога варыянту. Сутнасць яго ў наступным: зважаючы на тое, што расейская мова зьяўляецца дзяржаўнай, дзяржава павінна рэформаваць менавіта яе. І таму ў мэтах збліжэння моваў прапанавалася пісаць: «калхознік», «Масква», «ператрахіват». Аднак пасля цяжкай працяглай дыскусіі сябры камісіі вырашилі

адысыці ад другога і засяродзіцца на трэцім, апошнім, варыянце, абмеркаваць які мы і прапануем вам сёньня. (У залі *ажыўленыне: нарад хуткай дапамогі толькі што ажывіў Панкранта Нічыпаравіча, самага старога сябра Інстытуту.*)

Эты варыант сапраўды зьяўляецца культурнай рэвалюцыяй! Вырашана адмовіцца ад звыклай систэмы напісанія і перайсці на больш дасканалую — герагліфічную! Цяпер замест звыклых літараў-словаў будуть пісацца асобнымі герогліфамі. Перавагі гэтага мэтаду агаломашваюць. Першы: відавочная эканомія часу, інтэлектуальных высялкаў, паперы, фарбы, энэрганосьбітаў. Другое: кожнаму слову, якое даўней магло мець некалькі сэнсаў і адцененняў, даецца стабільны панятак.

Вось некалькі прыкладаў. Для слова «Прэзыдэнт» пропануецца адмысловы герогліф, сэнс якога літаральна азначае: «Прэзыдэнт —

самы мудры і добры». Улічваючы тое, што гэта герогліф, і яго, як аказалася, нельга пісаць зь вялікай літары, пропанавана ў кожным тэксле вылучаць яго чырвоным колерам... Для слова «суд», калі гэта тычыць Беларусі, пропануецца герогліф, які даслоўна азначае «праведны суд». Для слова «міліцыя» — «міліцыя, якая робіць правильна». А, напрыклад, для апазыцыі (*неішта малое на аркушы і паказвае ў залю*) — герогліф у выглядзе вось такой сынляжынкі, які азначае «адмарозкі».

Вымаўленыне, альбо па-просту кажучы — аргаэпія, цяпер ня будзе мець вялікай важнасці. Між іншым, мы вырашаем праблему дзвіюмоўя! Цяпер ня важна, хто на якой мове гаворыць і як вымаўляе, — нас зъяднаюць герогліфы!

Можна будзе казаць і «Прэзідент — самы мудры и добры, і Прэзыдэнт — самы мудры й добры», і «Праздзент — самы мудры

і добры»... Самае галоўнае, што кожны з гэтих варыянтаў будзе аблігатна правільны!

Такі падыход значна стабілізуе і так стабільную грамадзка-палітычную сітуацыю. Каб унікнуць непажаданых тэндэнцыяў у нашым грамадстве, уся друкаваная прадукцыя будзе мець права выходзіць толькі новым пісьмом.

Голос з залі: Даў жа ёсьць жа Інтэрнэт, ім жа якраз гэныя, ну, сънегавікі... ці як іх... адмарозкі... і карыстаўца!

Старшыня: Адказ просты: кітайскія фільтры. Яны фільтруюць Інтэрнэт, і любы непажаданы сайт аўтаматычна перакладаюць на нашыя герогліфы. А гээты мы апазыцыйныя закрываецца ня будзем — наўшта? Што яны цяпер пішуць? (*Дастае нейкую газэту, чытае.*) «Міліцыя разагнала пікет апазыцыянероў, якія пратэставалі супраць палітыкі Прэзыдэнта. Дзесьць апазыцыянераў былі асуђаныя Цэнтральным судом...» Як гэта будзе чытатца па-новому, герогліфамі? «Міліцыя, якая робіць слушна, разагнала пікет адмарозкаў, якія пратэставалі супраць палітыкі Прэзыдэнта — самага мудрага й добрага. Дзесьць адмарозкаў асуђаныя праўдным Цэнтральным судом...» Прыгожа! Хто ж іх цяпер забараняць будзе? Хай пішуць.

Запісаў стэнаграму, то бок напісаў гэту гумарэску,
Аляксей Шэйн

Україна працягває українізацію

З 1 верасьня українські кінатеатри паказують 20% фільмаў, дублявных па-українску. Налета іх стане 70%. Пракатчыкі задаволеныя.

Аксамітны сэзон у Крымে сёлета ня лашчыць. За тыдзень у Ялце патрапіў выкупнаца толькі некалькі разоў — мора ўпартага тримае тэмпературу 10—13 градусаў. Тэмпература паветра тым часам лагодная — 20—25°C. Падсмаржыўшы ранкам сябе на сонцы, апоўдні даводзіцца цягачца ў горадзе й ваколіцах ды шукаць сабе занятак — зрешты, забіць вольны час і гроши лёгка. Турыстычны бізнес тут разывиваюць не дзяржаўна-плянава, як у нас, а ён ствараецца сам, пад

уплывам рынку.

Напачатку адведаў магілу Багдановіча, дзе быў прыемна ўражаны новым помнікам Максіму. Потым, прагледзеўшы ў мясцовым музеі ўсе трэйзі (адна прысьвечаная рымлянам, другая — татарам, а трэцяя — Міцкевічу і ягоным крымскім санэтам), я пачягнуўся ў кіно.

Тутака і почалося самае цікавае. Выявілася, што ў кінатеатрах круцяць найноўшыя галівудзкія фільмы ва Украінскім перакладзе. Зрэш-

ты, дзівіць гэта толькі нас, беларусаў.

Згодна з пастановаю Украінскага ўраду, з 1 верасьня кінатеатры мусіць паказваць 20% фільмаў, дублявных па-українску. У наступным годзе з 1 чэрвеня гэтая лічба мусіць узрасці да 50%, а напрыканцы году дасягнуць 70%.

Першыя фільмы, «Тачкі» ды «Піраты Карыбскага мора», паступілі ў пракат, дублявныя і па-українску і

па-расейску. Зборы паказалі, што на украінскія вэрсіі фільмаў прыйшло на 15% больш гледачоў, чым на расейскія. Уладальнікі кінаіндустріі ў захапленыні ад новага звычаю — на стужкі прыцягнулі новага гледача.

Задаволеныя і украінскія акторы ды рэжысёры — зьяўляюцца новыя магчымасці й праца. Украінскіх фільмаў здымалі не так і шмат, а тут пачалі праводзіцца нават кастынгі на выбар актораў. Зрэшты, многа украінскіх каналаў (гэта пацвердзяць шчаслівия ўладальнікі спадарожніковых прымачоў) даўно ўжо круцяць мультфільмы і фільмы з украінскім перакладам. У скрайнім выпадку украінскі пераклад расейскіх тэлесэрыялаў прысутнічае ў падрадкоўніку.

Новы ўрад Януковіча ніяк не абмежаваў меры, накіраваныя на падтрымку украінскае мовы, у тым ліку і ў кінафэрэ.

Руслан Равікія, Ялта

Мэксыка раскалолася на дзве

Прэзыдэнтам абвешчаны Фэліпэ Кальдэрон, але Мануэль Абрадор таксама рыхтуеца авесыціць сябе кірауніком дзяржавы. Чым тое скончыцца, немаведама.

Вынік самых напружаных выбараў у гісторыі краіны выбарчы трывалікі авесыціці прац два месяцы пасля галасаваньня. Насуперак закідам апазыцыі, ён пацвердзіў: падчас галасаваньня 2 ліпеня і падціку галасоў не было значных парушэнняў, ня кажучы пра арганізаванае фальшаваньне.

Кансэрватар Фэліпэ Кальдэрон (**на фота злева**) з Партыі нацыяналінага дзеяньня атрымаў мінімальную перамогу над кандыдатам ад левых сілай Андэсам Мануэлем Лопэсам Абрадорам. У сінегі Кальдэрон пачне кіраваць дзяржавай.

Мэксыканскія заканадаўства не прадугледжвае далейшай касацыйнай інстанцыі. Перамогу Кальдэрана прызначалі ўсе палітычныя сілы, апрач Рэвалюцыйна-дэмакратычнай партыі (PRD).

Віншаваныні началі прыходзіць і ад замежных урадаў. Аднак выглядае, што спакою ў Мэксыцы ня будзе яшчэ доўга.

Фашысты і злодзеі

Мэхіка, дзень абвяшчэння ражэння трывалікі Абрадор, былы бурмістар сталіцы, выступае на пляцы Канстытуцыі паміж катэдрай і бытым прэзыдэнцкім палацам. «Ты не адзін!», «Злодзеі!» кричачць людзі, а Абрадор дaeе прыкурыць «фашыстоўскому рэжыму».

— Далоў дзяржаўныя інстытуты! — кричыць ён і паведамляе, што 16 верасьня склікаюцца народны Канстытуцыйны сход і Дэмакратычнае канвенцыя, якія

створаць новы ўрад.

Mip — гэта вайна

Судзьдзі выбарчага трывалікі праігнаравалі заклік «не кіравацца прававымі аргументамі, а прыслухоўвацца да голасу народу». Радыкальны рэфарматар-рэвалюцыянэр Абрадор стварае вэрбалны съвет, у якім словаў рэтушуюць праіду.

Канвенцыя 16 верасьня будзе відавочна спрабою ўзурпацыі ўлады. Ці пададушца дзяржаўныя інстытуты «рэвалюцыйнай дэмакратыі» Абрадора?

Пакуль няясна, якім кампрамісам можа вырашыцца гэтая ситуацыя.

ВД, паводле gazeta.pl

Гары яно гарам...

Лукашэнка прыняў з дакладамі міністра культуры і начальніка Галоўнага ідэялігічнага ўпраўлення Адміністрацыі. Камэнтуе Гары Куманецкі.

Здавалася б, ну чым яшчэ можна зьдзівіць беларусаў? То нечуваным клопатам пра родную мову, то рэкорднымі ўраджаямі, то прарывамі ва ўсясьветнай палітыцы беларускія ўлады ўражваюць нас штодзен. Але раптам, паміж летам і восеньню ў Лукашэнкі зявіўся новы клопат — культура! Насароч, яна спрадвечная падчарка ў нашай айчыне: неісцікавыя музэі, якім дзесяцігодзініямі не выдаткоўвалі сродкаў на набыццё і рэстаўрацыю экспанатаў, тысячы напаўразбураных помнікаў старасьцевіны, панівачаныя паркі. Гады палітычнага змагання звязлі адных творцаў у магілу, іншых — сагналі ў эміграцыю. Палац мастацтва і Палац культуры прафсаюзаў зарабляюць камэрцыйнымі выставамі й здачаю плошчу ў аренду. Посыпехі ў эстрадзе вызначаюцца тым месцам, што заняла ў Эўропе Смолава. А ў кінэматографе не вызначаюцца наагул, бо німа болей беларускага кіно як звязы. Пасыль таго, як Тэатар опэры і балету быў паставлены на даўгабудную рэканструкцыю, у краіне ні стала й балету. Ну як дзяўчынка-беларусачка захоча стаць балерына, калі ні тое што жыўцом, але й на родным БТ балету ні бачыла ўжо цэлае пакаленне? Культура-жабрачка...

Але 7 верасьня Лукашэнка захацеў прыняць з дакладамі міністра культуры Ўладзімера Мацвеевічу і памочніка прэзыдента — начальніка Галоўнага ідэялігічнага ўпраўлення Адміністрацыі Алега Праляскоскага. Усачыць хаду думак правадыра даволі складана. Нават былому зэнітчику з былым дырэктарам ГТВ. Прынамсі, Праляскоскі пасыль сустрэчы здолеў сказаць у тэлеаб'ектыў тузін малазвязаных словаў. Вой, як ціжка ім вымавіць слова *культура!* Дый аналітыкам гэтае знамінальнае падзея цікавата: у адных камэнтарах і артыкулах гаворыцца пра «сфэру культуры», у іншых пра «сацыяльную сферу».

«Вонкава мы праводзім фэсты, канцэрты, іншыя мерапрыемствы, прытым на самым высокім узроўні. Але гэтага не дастаткова», — зауважыў Лукашэнка. То бок, вонкава праводзім на высокім узроўні, а тамака, у сярэдзіне... Ну, вядома ж, недастаткова. Пэўна, мала праводзім? Вой, не!

Фэстаў у нас замнога! «Іх праводзіцца надта шмат, а развязваць трэба толькі «Славянскі базар». Колькасць фэстаў і конкурсаў будзе скарочана! Ну як не паспачуваць спадару Фінбергу, які толькі пахваліўся, што разгарнуў фэстывальную дзеянасць па ўсёй краіне...

Напэўна, «недастаткова» — гэта пра грошы, што дзяржава выдае на культуру, традыцыйна мала, паводле астаткавага прынцыпу й зазвычай скрайне нераўнастайна. Вось таму ў нас і німа канкурэнтаздольнай прадукцыі ў культуры. Не. Мелася наўвеце штосьці зусім іншае. «Грошы дзяржава на кінавытворчасць выдаткоўвае спраўна, прытым з кожным годам сумы растуць. А істотных вынікаў німа. Таму кінастудыю «Беларусьфільм» трэба ўзмацніць у кадравым сэнсе».

Але сумы растуць і на цінніках у крамах. І значнашшпарчэй, чым з году ў год. І адкуль у нашай краіне яшчэ могуць быць кадры для кінавытворчасці? Хіба ва ўсходній Магілёўшчыне... Кадры для Лукашэнкі — наагул балючая тэма.

Выпускнікі творчых ВНУ ні едуць па абавязковым разъмеркаваньні. А ў аграрарадках павінны ж развязвацца клюбы, бібліятэкі, школы мастацтваў і музычныя школы. «Яны павінны быць сапраўднымі патрыётамі, любіць сваю краіну і свой народ», — запатрабаваў Лукашэнка.

А рагшыні пра ўдзел беларускіх артыстаў у замежных мерапрыемствах (гэта хіба пра «Эўрабачаньне»...) трэба прыміць больш грунтоўна. Хто б сумняваўся... Але... На думку Лукашэнкі, творчыя людзі надта шмат гавораць пра свае творчыя пляны, а не займаюцца канкрэтнай працай. Выснова: «Гэтак быць не павінна. Пара гарэць, а ня тлець...» Вось ужо ж пэўна ніхто не чакаў, што Лукашэнка працытуе

«Я, канечне, лепей за вас разъбіраюся ў тэлебачаныні».

Аляксандар Лукашэнка

паўзабытага расейскага паэта-барда Юр'я Кіма, які ў сваю часгу зрабіў парыфразу з Цвятаевай.

Гарэць загадана! Гарэць актору Гасьцохіну, сылеваку Ярмоленку, мастаку Кузьмічу, рэжысёру Азаронку ды іншымі славутым дзеячам.

Ну, і нарашце, раскрыты сэнс пабудовы Нацыянальнай бібліятэкі. Паводле Лукашэнкі, «фонды галоўнай бібліятэкі краіны трэба пашаўніць сацыяльна значнай літаратурай, галоўным чынам, айчыннае вытворчасці». Гэта ўжо камень у лоб літаратарам: Чаргінцу, Аўруціну, Скобелеву ды іншымі пальміянымі майстрамі пяра. Будуць запаўніць цяпер «брэльянт». Зрэшты, можна шматкроць перавыдаць «Прыгоды Гарбузіка і Бябешкі»...

Але на вялікі плён свайго гарэння «за Беларусь!» лічыць ужо ня мусяць. «Лішніх растратаў і ўкладанняў быць не павінна. Усе структуры павінны быць дзеяснымі», — падкрэсліў галоўны спэцыяліст у галіне культуры. «Пэрыяд адаптацыі скончыўся, сёняня я чакаю канкрэтных дзесянніяў», — зазначыў Лукашэнка.

Калі паспрабаваць усё ж перакласці на людзкую мову, выходзіць, што правадыр пакрыўджаны на дзеячаў культуры, якіх ён карміў з сваіх вялікіх далоняў. Яго балюча закранае поўная пустапарожніца афіцыёзных функцыянараў у галіне культуры, то бок, па-іхнаму — «у сацыяльнай сферы». Апроч як аплёўваць беларушчыну ўзіміяня наагул ні на што ні здатная. Ну, яшчэ гаварыць па-расейску. Гэта стала цалкам яўна за апошнія дзесяць гадоў «адаптацыі» нашае культуры пад аднаго чалавека. Зь іх, са сваіх падпяўалаў, і будзе Лукашэнка спаганяць за марнаваньне сродкаў і бязъмежны палітычны крэдыт. Пара гарэць, а ня тлець! Гарэць усё будзе гарам.

Іллюзіяў, што хоць што-небудзь перападзе ў на нармальныя, вартыя праекты, німа. Хоць мы ўсе разам і плацім падаткі, але ў праве голасу нам адмаўляюць, як раней. І па-ранейшаму сама будзе выжываць беларуская Культура. Яна ўмее выжываць, як чароўнага хараства краскі між пустазельля на нішчымных пустках.

Съядомасьць і біцьцё

Чаму беларускія прымеслоўцы ад украінскіх, не даводзяць вышэйшаму кірауніцтву выгады ў эўрапейскую эканоміку. Піша Віталь Тарас.

Да каго пытанье?

У сваім патрабаваныні «быць рэалістамі», зьвернутым да беларускіх журналістаў, палітолягі і палітыкаў, Андрэй Дынкоў («НН», №33) падкрэслівае ролю эканамічнага фактарату ў дасягненні Незалежнасці. З тым, што апазыцыя, дый увогуле нацыянальна съведамая інтэлігенцыя зусім мала надае ўбагі гэтаму фактарату, можна пагадзіцца. Але па прок, мне здаецца, скіраваны не зусім па тым адресе.

У Акадэміі навук Беларусі, ва ўрадзе, у адміністрацыі прэзыдэнта, сярод дараццаў і памочнікаў хапае эканамістай. Чаму ж ніхто з іх ня зьверне увагі кірауніцтва на той факт, што будаваць эканамічную стратэгію на танным расейскім газе, мякка кажучы, небяспечна? Зразумела, атрымліваць газ з Рәсей па цяперашніх цэнах выгадна ня толькі прадпрымальнікам, але й звычайнім грамадзянам. Вядома, можна й трэба зарабляць гроши на каньюнктуре — у тым ліку палітычнай. Але ясна, што гэтая каньюнктура ня можа захоўвацца бясконцем, бо магутнасць Вялікай Энергетычнай Дзяржавы залежыць ад цэнаў на энэргансасці, якія змяняюцца цыклічна. Таксама і прэзыдэнцкі тэрмін аднаго чалавека можна працягваць доўга, але не бясконцем.

Расейскі палітоляг Андрэй Суздалцаў, дэпартаваны зь Беларусі, у сваім артыкуле «Газавая містыка», апублікаваным у Інтэрнэце, апэруе лічбамі дзяржаўнае статыстыкі. З іх вынікае, што прымесловасць і насельніцтва Беларусі праста ня мае моць спажываць столькі прыроднага газу, колькі яна зараз імпартуе з Рәсей. Адсюль можна зрабіць высьнову, што вялікая частка гэтага газу кудысьці зьнікае і што беларускі «эканамічны пуд» пабудаваны менавіта на гэтай «містыцы». Ня будзе таннага расейскага газу — ня будзе эканамічнага росту, лічыць палітоляг. Нешта ня чуў я гнеўных абвяржэнняў гэтага «паклёнпу» з боку

афіцыйных асобаў і эканамістаў. Іх голасу ўвогуле не чуваць апошнім часам. А калі яны й гавораць, дык толькі аб тым самым «эканамічным росце», дасягнутым дзякуючы мудраму кірауніцтву. Чаму, у адрозненьне ад украінскіх прадпрымальнікаў, ніхто не даводзіць вышэйшаму кірауніцтву выгады мажлівай інтэграцыі Беларусі ў эўрапейскую эканоміку?

Прыклад «фарбэніндуstry»

Можа быць, у Беларусі ўвогуле няма сур'ёзных эканамістаў? Ці яны пішуць свае эканамічныя трактаты ў стол? Абодва дапушчэнны выглядаюць абсурдна.

Некалі за савецкім часам нарадзілася фраза: «Біцьцё вызначае съядомасць». (Замест «Быцьцё

Прэзыдэнцкі тэрмін аднаго чалавека можна працягваць доўга, але не бясконцем.

вызначае съядомасць»). Яе відавочна прыдумаў нейкі філёзаф у сталінскім ГУЛАГУ, дзе марксісцкая тэорыя вызвалення пралетарыяту ад аковаў павяралася практикай рабскасае працы. Між іншым, у сталінскіх «шарашках» працавалі і філёзафы, і канструктары, і эканамісты. (Хто глядзеў экранізацыю салжаніцынскага «У коле першым» на БТ, можа ўяўіць сабе, як гэта было.) І дзякуючы рабскай працы, у тым ліку навукоўцаў, у космас запускаліся караблі, а атамная моц савецкае дзяржавы расла з кожным днём.

Гэта быў сталінскі сацыялізм. А быў і нямецкі сацыялізм. І вось вам іншы прыклад. У Нямеччыне пры Гітлеру існаваў рынак. Прадпрымальнікі (за вынікам тых, хто меў няшчасцце нарадзіцца ў Нямеччыне габрэем) ніхто не чапаў і не абліжоўваў прыватнай ініцыятывы. Некаторыя фірмы, напрыклад, «АГ

Фарбэніндуstry», зарабілі тады актываў на сто гадоў наперад. Праўда, цяпер фірме даводзіцца выплачваць шматмільёны кампэнсацыі ахварам гітлероўскага рэжыму. Але што зробіш — не маглі гэтага прадбачыць тагачасныя эканамісты.

Як жа вольны рынак мог дапусціць, што побач з цывлізаванымі вытворчымі стасункамі існавалі лягеры смерці, дзе праца зняволеных была, мякка кажучы, неэфектыўная? (Толькі ня трэба казаць, што практычныя немцы, нібыта, зараблялі на валасах і скury забітых зняволеных. Калі дазволіць сабе цынічныя развагі наконт гэтага, то прыбытак ад гэтай бесчалавечнай індустрый быў нулявы. Яе сэнс быў менавіта ў яе бесчалавечнасці.) Адказ просты: рынак тут ні пры чым. Эканоміка Нямеччыны, як і усе бакі жыцця нямецкага народу, залежала тады ад ідэалёгіі. А не наадварот.

Падобным чынам існавала савецкая, абсурдная эканоміка, у якой усё было паставлена дагары нагамі і якая не павінна была існаваць паводле аб'ектыўных законаў. Як выявілася — магла. Існуе ў цяпер, праўда, у крыху адаптаваным выглядзе, у Беларусі. А што, хіба не было разумных, кемлівых дырэктараў, старшыняў калгасаў у Савецкім Саюзе? Былі, але нярэдка іх саджалі за краты, каб не былі занадта кемлівымі. Цяпер ужо так ня робяць?

Сындром малпаў

На пачатку 1990-х гадоў у Менск прыяжджаў Лешэк Бальцэрэвіч — легендарны польскі эканаміст, цяперашні кіраунік Нацбанку Польшчы. Мне давялося быць на адной з яго лекцыяў, дзе ён гаварыў простыя рэчы, якія тады здаваліся рэвалюцыйнымі. Ён казаў пра тое, што чалавецтва пакуль не прыдумала нічога лепшага за рынковыя стасункі. Кепскія яны ці добрыя, але яны эфектыўна працуюць у любых умовах. У Амерыцы, у Эўропе, у Паўднёвой Карэі, Малайзіі, Кітаі — яны заўсёды

спрацоўваюць і вядуць, хай не адразу, да росту прадпрымальніцкай і ўвогуле любой актыўнасці ў грамадстве, а гэта ў сваю чаргу вядзе да росту дабрабыту ўсяго насельніцтва. А калі дзяржава ўмешваеца ў эканамічныя працэсы, гэта хоць і можа часова прывесыці да ўяўнага паляпшэння, але насамрэч толькі запавольвае эканамічныя прагрэс. Таму, на думку прафэсара Бальцэрэвіча, няма кепскіх ці адсталых народаў, ёсьць неэфектыўнае кіраўніцтва. А рынак, падкрэсліваў навуковец, развязвае ініцыятыву чалавека, і тады ён можа прайдзяць свае лепшыя якасці й рысы...

Ці мог тады думатць Бальцэрэвіч, што праз дзесяць гадоў у Польшчы з'е развязтымі рынковымі стасункамі, зь вялікай клясай прадпрымальнікаў, у Польшчы, якая ўступіць у Эўразію з усімі яго палітычнымі і рынковымі структурамі, будзе дадзеная воля... антысамітызму. Што на каталіцкім радыё будуць гучатць выказванні аб tym, што габрэі «спэкулююць на тэме Галікосту», што яны перабольшваюць трагедыю Ядвабнага (дзе палякі ўдзельнічалі ў зынішчэнні сваіх суседзяў-габрэяў) і пагрому ў Кельцах. Што ў Польшчы на парламэнцкім узроўні будзе

развязаная кампанія дыскрэдытациі заснавальніка легендарнай КОС-КОР нябожчыка Яцка Кураня, таксама габрэя?

Усё гэта не перакрэслівае дасягненняў Польшчы ў пабудове дэмакратычнай і заслугаў польскага народу ў стварэнні сваёй мадэлі эканомікі, якая дынамічна развязваеца.

Я проста хачу сказаць, што няма беспасярэдніх сувязей паміж аб'ектыўнымі законамі рынку, эканамічнымі інтэрсамі і чалавечай маральлю. Эканамічны і навуковы прагрэс ёсьць. Але гаварыць пра прагрэс адносна чалавечай маралі не выпадае.

Таму я ў сваім артыкуле пра Незалежнасць казаў аб маральнай адказнасці інтэлігенцыі, а не інтэлектуальнай. Але гаварыў, гатовы прызнаць, абсалютна дарэмна. Бо трэба казаць не пра адказнасць нейкай групы ці супольнасці людзей, якая жыве паводле аб'ектыўных грамадzkих законаў, а толькі і выключна пра сваю асабістую адказнасць перад самім сабой. I эканоміка тут ні пры чым.

Што ж датычыць адказу на пытаньне, чому беларускія таленавітыя

эканамісты дагэтуль не абвесцілі аб сабе гучна, тут ёсьць навуковае тлумачэнне. Толькі палягае яно не ў галіне эканомікі ці сацыялігіі, а — у біялётгі. Усім вядомыя эксперыменты з малпамі і бананамі. Дык вось, падчас аднаго з таких эксперыменту да падлогі клеткі быў падведзены электрычны ток. Як толькі адна з малпаў падыходзіла да слупа, на які быў падвешаны банан, улучали электрычнасць, і усе малпы (з'явіліся, усе!) атрымлівалі даволі адчувальны удар токам. Дык вось, калі праз некалькі гадзін у клетку запусцілі малпу-навічка, і яна, натуральная, адразу скіравалася да банана, усе малпы разам накінуліся на яе і пачалі біць. Тая малпа не магла зразумець — за што? Але ж астатнія гэта цудоўна ведалі!

Не пасыпелі мы даведацца, якія зъмены нас чакаюць у беларускай артаграфіі, як некаторыя філэлягіті началі заклікаць нас загадзі зъмірыцца зь любымі зъменамі. Зразумела, дзеля таго, каб захаваць беларускую мову і беларускую інтэлігенцыю, у тым ліку філэлягі. А тых, хто будзе пратставаць, ці працягваць карыстацца клясычнымі правапісамі, застаецца біць. Фізіялётгія, што з'ёзробіш?

www.corbis.com

Хто народны?

Тэма Народнага пісьменьніка, якую ўзыняла была «Наша Ніва», выклікала жывую рэакцыю чытачоў і выйшла па-за рамкі газэты.

Надоечы на хваліх радыё «Свабода» прагучэла праграма на гэту тэму з удзелам Адама Глёбуса, Яўгена Будзінаса ды Валянціна Акудовіча. Адгукнулася мацэрыялам «Эўрапейскасе рабдыё». У газэту са сваімі прапановамі пішуць нашыя чытачы і беларускія літаратары. Уздельнікі дыскусіі ня толькі называюць пэўныя кандыдатуры, але й выказваюцца, ці патрэбен інстытут Народнага пісьменьніка сёньняшнія Беларусі ўвогуле.

Народ пра Народнага

Наш чытач Ягор Марціновіч пагаджаецца з актуальнасцю тэмы, аднак лічыць што Народным пісьменьнікам ня можа быць творца, маладзейшы за 60 гадоў. Пры гэтым Народны мусіць быць менавіта пісьменьнікам: «Зянон шмат зрабіў для беларускай Незалежнасці. Але вельмі мала для беларускай літаратуры. І гэта нармальна! Но Пазыняк — не пісьменьнік... Арлоў? Канечнэ, гэта вядомы чалавек, грамадзкі дзеяч, гісторык. Але не Народны пісьменьнік, бо не эпоха ў беларускай прозе.

Пра Васіля Сёмуху... Народны перакладчык — гэта б гучэла. Але такога званьня ж яшчэ няма». Крытэрамі адбору, на думку сп.Марціновіча, ёсьць вядомасць у народзе («вядомасць менавіта як літарата»), а таксама прызнаныне літаратурнага таленту і наяўнасць літаратурнай спадчыны. Паводле гэтых крытэраў Ягор

Марціновіч аддае свой глас на карысць Івана Пташніка.

Уладзіслаў Хархардзін з Верхнядзвінску ня згодны з tym, што ў Беларусі няма з каго выбраць Народнага пісьменьніка. Больш за тое, ён прапануе самім чытачам «вызначыць Народных пісьменьнікаў, на пачатак ня меней як 5—10 пісьменьнікаў і паэтаў, а потым кожны год вызначаць аднаго-двух у дадатак да тых, каго вызначалі раней». Ад сябе ён прапануе сярод пісьменьнікаў — Уладзімера Арлова і Вольгу Іпатаву, сярод паэтаў — Генадзя Бураўкіна.

Юры Мянъкоў, настаўнік зь вёскі Баравая Буда, ня бачыць сэнсу даваць званыні пісьменьнікам і паэtam, як гэта рабілі ў савецкія часы. Прыйчына — «гэтае званьне прысуджалі ў імперскія часы з мэтай кантроліяваць пісьменьніцкае асяроддзе». «Сапраўдным Народным жа пісьменьнікам можа быць толькі той, хто ня толькі добра можа пісаць

свае творы на роднай беларускай мове, але ў першую чаргу ён павінен змагацца за адраджэнне беларускай культуры, гісторыі, павінен быць разам з абуджаным народам на пляцах, бараనіць волю і свободу. Ён павінен ня толькі штодзень размаўляць і думаць па-беларуску, але і адчуваць настолькі беларускае слова, як адчувае сапраўдны Беларус», — піша сп.Мянъкоў.

Пісьменьнікі пра Народнага

Калі творца годна рэпэрэзэнтуе літаратуру свайго народа як мастак слова і грамадзянін, то ня грэх яго ўшанаваць адпаведным чынам. Так лічыць літаратар і навуковец Арсень Ліс. І ня бачыць нічога кепскага ў tym, што гэта традыцыя ў нас прыжылася. Ад сябе ён прапануе Івана Пташнікава зь яго адчувањнем прыроды і чалавека, Віктара Казька — арыгінальнага празайка з міталягічнымі элемэнтамі ў суворым реалізьме. А беларускую пазію, на думку сп.Ліса, годна презэнтуюць Генадзь Бураўкін, Васіль Зуёнак, Анатоль Вярцінскі, Янка Сіпакоў, Але́сь Разванаў, Сяргей Законінкаў, Уладзімер Някляеў. Упершыню ў сьпісе прэтэндэнтаў, дзякуючы А.Лісу, з'явіліся беларускія драматургі Аляксей Дудараў ды Але́сь Петрашкевіч. А прысвоіць высокас званьне ад імя народа, мяркую літаратар, павінна ў поўным сэнсе гэтага слова аўтарытэтная ўстанова і Асоба.

«Свабода» пра Народнага

У праграме Юр'я Дракахруста на тэму Народнага разважалі пісьменьнікі і філэзафы. Сярод іх быў і той, каго ў часе галасавання таксама прапаноўвалі на гэтае званьне.

Адам Глёбус цешыцца, што ў Беларусі больш не ўзнагароджваюць творцаў савецкім званьнем: «І дзякаваць Богу, што цяпер не даюць гэтага званьня. Я лічыў яго заўсёды крышку

абразылівым, бо пісьменьнікі, якія пісалі па-расейску і былі імперскімі пісьменьнікамі — імперыі СССР, не атрымлівалі званыя Народнага пісьменьніка Расеi. А гэта такое грэблівае стаўленыне да літаратараў з ускрайн... Калі казашь пра народных пісьменьнікаў Беларусі больш глыбока, то іх у нас два — Колас і Купала. Больш і ня трэба».

Яўген Будзінас лічыць, што творчы чалавек, каб пазбегнуць прыгнёту, мусіць пазбягаць любой улады над сабою: «Усё ж хто народны, мусіў бы вызначаць народ... Іншая справа, што гэтае званьне — як і іншыя савецкія званыні — «заслужаны», «ганаровы» і г.д. было сымбалем уладнага прызнаныня. Калі вы сталі ў позу адносна ўлады, то недарэчна прэтэндаваць на тое, што ўлада пачне вам выказваць афіцыйнае прызнаныне. А што тычыць тых, хто стаў у іншую позу, то для афіцыйнага прызнаныня патрэбнае яшчэ і майстэрства і талент. Нешта я такіх ня бачу сярод тых, хто пайшоў цяпер у нагу з уладай».

А наагул мне здаецца, што ня справа пісьменьніка пра гэта непакоіцца. Паўтаруся, пісьменьнік павінен быць як мага далей ад любой улады, бо любая ўлада прыгнітае чалавека».

Любімы Ю.Дракахрустам Валянцін Акудовіч уважае аптытаныне на тэму Народных пісьменьнікаў вартым «СБ», але не «НН», а саму тэму архаічнай. «Статус На-

роднага пісьменьніка, як вядома, прыдумалі камуністы. Тады, зрэшты, ён быў з розных прычынаў дарэчы. Папершае, камуністычна ідэалёгія выдавала сябе за ідэалёгію народу, і пісьменьнік вызнаваўся яе галоўным ідэолягам. Па-другое, на ту пару кніга яшчэ сапраўды досьць шырока чытала ся, скажам, раманы Шамякіна выдаваліся мільённымі накладамі.

А што мы маем цяпер? Перадусім заўважым, што беларуская літаратура сама па сабе ня толькі не народная, а проста маргінальная зъява. І нават найбольш папулярных яе аўтараў, скажам, Адама Глёбуса, чытае некалькі тысячаў чалавек... Караваў, давайце ня будзем ганьбіца перад людзьмі, абмяркоўваючы архаічныя ідэі, якія належаць тым эпохам, зь якімі мы імкнемся як найхутчэй разъвітаца», — рэзюмуе філёзаф, вядомы сваімі правакацыйнымі выказваннямі.

Сямён Печанко

Беларускі Калегіюм

Як і штогод, запрашае слухачоў Беларускі Калегіюм. Сярод кірункаў яго вечаровых заняткаў — журналістыка, найноўшая гісторыя, філязофія/літаратура. Запрашаюцца студэнты старэйшых курсаў (як вынітак — добра падрыхтаваныя студэнты малодшых курсаў), асобы з вышэйшай адукацыяй. Запіс на сумоўе адбываецца да 27 верасьня.

Абавязковая ўмова запрашэння на сумоўе (за выключэннем спецыялізацыі «Найноўшая гісторыя») — падача да пазначанай вышэй даты аднаго альбо некалькіх уласных тэкстаў агульным памерам ня меней за 5 тыс. знакаў. Тэкстамі ліцаца як друкаваныя, гэтак і недрукаваныя матэрыялы (навуковыя, журналісцкія, літаратурныя тэксты, эсэ на вольна абраную тэму і г.д.). Апліканты мусіць запоўніць уступную анкету.

Асаблівасцю навучальных курсаў БК ёсьць тое, што яны не дублююць існуючых праграмаў дзяржаўных і недзяржаўных універсytетаў і арыентаваныя на выкладанье найноўшых фрагментau сучаснай веды.

Сэргыфікат Калегіуму не замяняе дыплому аб вышэйшай адукацыі. Навучанне бясплатнае.

Даведкі пра запіс на сумоўе і дадатковую інфармацыю арганізаторы даюць праз т.: (017) 267 66 278; (029) 705 46 66 з 14.00 да 18.00 (акрамя суботы і нядзелі), ці праз kalehium@gmail.com, або на сایце <http://bk.baj.ru> (спасылка Навучанне ў БК (2006–2007)).

Вось што мы маем на 13 верасьня ў рэйтывінгу:

Генадзь Бураўкін — 17;

Алесь Разанаў — 17;

Уладзімер Арлоў — 14;

Ніхто — 12

Вольга Іпатава — 7;

Іван Пташнікаў — 7;

Віктар Казько — 6;

Уладзімер Някляеў — 6;

Сяргей Законьнікаў — 4;

Святлана Алексіевіч,
Анатоль Вярцінскі, Андрэй
Федарэнка — 3;

Адам Глёбус, Валянцін
Тарас, Васіль Сёмуха,
Вітаўт Чаропка, Данута
Бічэль, Рыгор Барадулін,
Юры Станкевіч — па 2;

Алесь Петрашкевіч,
Аляксей Дудараў, Андрэй

Хадановіч, Васіль Зуёнак,
Зянон Пазньяк, Лявон
Вольскі, Міхал
Анемпадыстаў, Янка
Сіпакоў — па 1.

Як бачым, А.Разанава,
найпапулярнейшага сярод
літаратуразнаўцаў, галасамі
чытачоў здагнаў Г.Бураўкін.
Набліжаецца да іх
У.Арлоў. Імкліва ўзынялася
у рэйтывінгу і Вольга Іпатава.

Мы будзем рыхтаваць
гутаркі на гэтую тэму зь
пісьменьнікамі і
інтэлектуаламі. Ад вас
чакаем лістоў: хай
выкажацца кожны, тады
апытаньне будзе
рэпрэзэнтатывным.

Лістуйце на адресы:
а/с 537, 220050 Менск;
або электронна
nn@nn.by

Твой Голос —
Голос Свабоды

СМС 391 22 24

Звані (017) 290 89 52

Адкрыты www.svaboda.org

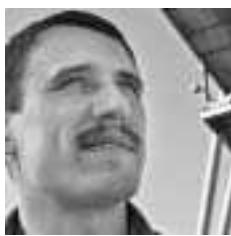
Пашы п/с 111, Менск 220005

Слухай керцікія хвалі 19, 31, 41 м

слрэдняя 612 4 Гц

радыё свабода
www.svaboda.org

Павал Севярынец — у 1998—2004 лідэр незарэгістраўнага «Маладога фронту». Асуджаны за арганізацыю акцыяў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Цяпер у высылцы ў Малым Сітне, на поўначы Полаччыны.

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

«Нічога ня выйдзе — народ у нас такі». Яшчэ год таму мне здавалася, што гэта была каронная фраза тыповага беларускага апазыцыянера, якая толькі падкрэслівае адасобленасць партыйцаў ад памянёна гаёны народу. Але ў Сітне мне давялося пачуць дакладна гэткае ж спавяданье ўжо ад столькіх простых людзей — работнікаў, пэнсіянераў, настаўнікаў, майстроў — што зь іх акурат было б скласці гэты самы праславуты народ.

Ёсць у сучаснага беларуса дзіўная скільнасць — съпісваць усё, што мог бы зрабіць сам, на *народ*. Брудна каля хаты — «народ такі». Ніхто не пярэчыць начальству на сходзе (усе лаюць, панізіўшы голас, на перакуры) — «ну, ты ж у курсе, які ў нас народ...». Не размаўляюць па-беларуску: «Да им ничего, кроме колбасы, не надо... Во народ!» Што ж за народ такі? Вядома, землякі.

Асабістая адказнасць цалкам распушчаецца і патанае ў калектыўнай. Здавалася б, менавіта калектывізм можа стаць найпершай крыніцай такога дэфіцытнага ў нас патрыятызму — але Беларусь даводзіць: наадварот. Дэспатызм заўжды культиваваў безаблічную біямасу дзеля патрэбай імпэрыі. Адсюль — страта ўсьведамлення сваёй унікальнасці і як асобы, і як прадстаўніка народу.

Вось Алесь — лепшы вальшчык лесу ў сіценскім сельсаваце, рыбак і паляўнічы, гуляка з сэрцам Тыля Уленштігеля. Вось Валянціна — улубленая настаўніца сіценскіх дзяцей, знаўца клясычнае літаратуры й замежных моваў. Алег — малады работнік, жывая энцыклапедыя з фэнамэнальнай памяцю, што шчоўкае крыжаванкі, быццам

гарэшкі. Уладзімер — пэнсіянэр, які ўсё жыцьцё праводзіць на сотках, урабляючы бульбу; заўсёды павітаецца, пачастуе яблыкам, распавядзе пра надвор'е.

Для рэжыму — *населеніцтва*, для апазыцыі — *электарат*. Так, усе яны галасавалі за Лукашэнку ў 1994-м, 2001-м ды 2004-м... да тae пары, пакуль зь імі не пагаварылі па шчырасці, не далі пачытаць «Нашай Нівы», не падказалі, якія права яны маюць. І людзі адчуці сябе людзьмі. Больш за тое — беларусамі.

Усю сваю 100-гадовую гісторыю Беларусь паміж калектывісцкім Усходам і індывідуалістычным Захадам фармулявала залатую, сутнасна хрысціянскую дэмакратычную раўнавагу *пэрсаналізму*. Пэрсаналізм надае першачарговую ўвагу на «масе» й не безасабовому «індывіду», але ўнікальныя асобы й тым супольнасцям, дзе асобы раскрываюцца найпаўнней. Сям'і. Царкве. Сябрам. Свойскаму колу супрацоўніцтва. Пэрсаналіз — вяршыня асабістасе адказнасці. Народу тутакім разуменіні — мэгаструктура дзеля суцэльнай самарэалізацыі людзей.

«Людзьмі звацца!» — гэта нацыянальны заклік да яднаўнія асобаў. «Нелюдзь!» — самы страшны беларускі праклён.

У сёньняшнім Сітне навідавоку бачыш, як людзі губляюць свою асабістую ўнікальнасць — за 2—3 гады рэгулярнага ўжывання «максімкі» крывіцкія ablічы ператвараюцца ў шраг невыразных, адноўкава сыпітых твараў. Мяшкі пад вачыма. Чырвона-шызы нос. Бессэнсоўны позір.

Дзяржаве што — яна спансаруе. Адказнасць за захаванне беларускай унікальнасці — на нас з вами. Раскрыць значэнне кожнай асобы для сваёй краіны, растлумачыць кожнаму

ХРОНІКА

5 верасня

У Менску прайшла хвала ператрусаў у «віцебскай справе», распачатай у чэрвені. У Юр'я Ягорава сканфіскавалі сыстэмны блёк камптара, дыскі й дыскеты, у Жанны Ямайкінай — мабільны телефон і камптар. Мікіту Абраменку пасля ператруса забраў на допыт.

6 верасня

У Менску на кватэры моладзевага актыўіста Зымітра Хведарука адбываўся ператрус, звязаны са справай «Маладога фронту». Сам хлопец паспейшыўся, бо кватэра — на першым паверсе. Пазоў на допыт у прокуратуру ў спраўе «МФ» атрымаў палітязнень Павал Севя-

рынец.

Палітязнень **Аляксандар Казулін** адмовіўся ад турэмнай ежы.

Маріёўская грамадзкі актыўісты **Ірына Ка-чарова і Сяргей Стральцоў** былі выкліканы ў міліцыю. Месяц таму яны скардзіліся ў абласной прокуратуру на незаконнае затрыманьне 27 ліпеня. Цяпер міліцыянты цікавіліся, чаму менавіта ў той дзень маладыя людзі вырашылі апранунць у горад саколкі з надпісам «Надакучуў».

Суд у Віцебску аштрафаваў недзяржайнай газэту «*Віцебскі кур’ер*» на 1,5 млн руб., а журналіста **Сяргея Буткевіча** — на 150 тыс. руб. Іх прызналі вінаватымі ў абразе гонару падпрымальніка Аляксандра Данілава: у артыкуле выказвалася меркаванье, што ўча-

стак для будаўніцтва Цэнтра моладзевага адпачынку быў адведзены падпрымальніку не — законна. Пазоўнік патрабаваў 30 млн руб. ад газэты і 5 млн руб. — ад журналіста. 11 верасня выданье атрымала зь міліцыі адказ на сваю просьбу знайсці аўтараў ліста з пагрозамі, падпісанага РНЕ: міліцыя ня можа знайсці аўтараў.

Палітязнень **Мікалай Статкевіч** перавялі ў вёску Блонь Пухавіцкага раёну.

На пераходзе «Церахоўка» беларуска-украінскай мяжы мытнікі канфіскавалі ў сябра БСДП(Г) **Валянціна Паборцава** 150 асобнікай выдадзанай ім газэты «*Памяць і сучаснікі*», а таксама сыгналы асобнікі кніг «*Судзілішча*» і «Чаму Лукашэнка любіць Сталіна» (пра суд над А.Казулінім).

і цар гары

беларусу, зь якім ты побач, неверагодную каштоўнасць ягонае душы, ягоную вартасць перад Богам, ягоную місію ў Беларусі — адзіна выйсыце з абыякавага, сьпітага й зыняверанага *калецтыўнага бессьвядомага, навязанага і Сітну, і Менску.*

Але ж замест таго, каб абыходзіць адну за адной мільёны беларускіх асобаў, сякія-такія адмыслоўцы лічаць за лепшое па некалькі разоў на год выбраць са свайго асяродзьдзяя найлепшую асобу, за якой бы *пайшоў народ.* Цара гары. Ёсьць такая дзіцячая гульня: аблібаваць сабе горку, штурмаваць, скідаць адзін аднаго, каб на момант ускінуць рукі, пераможным воклічам абвесціць сябе *царом* — і паліцець дагары нагамі ад кухталя чарговага прэтэндента пад ухвалынью выгукі партнэраў. Усім весела, усім цікава, толькі люд вакол ад гэтае валтузыні хіба съмешна. Люд бачыць, што ў апазыцыі свая тусоўка, у рэжыму свая, і, уздыхнуўши, пачынае займацца штодзённымі справамі, за якім яго ў заспявае выпадкова агітатар з таго ці іншага боку.

А беларускі народ ня горшы за іншыя. У занядбанай вёсачцы Малое Сітна, у лясной глупши на мяжы з Расеяй, усяго за год з'явілася суполка ТВМ, два маладафронтаваўцы, пяць падпісчыкаў «Народнай волі». Паўтара дзясятка вяскоўцаў носяць значкі «За свабоду» і перадаюць з рук у рукі незалежную прэсу. Калі начальніка мясцовай участковай камісіі адразу пасыля сакавіцкіх выбараў прызначылі кіраўніком леспрамгасу, больш за сорак работнікаў пісьмова адмовіліся працаўваць па суботах і нядзелях — і ў жніўні начальніка памянялі. Цяпер сямёра вяскоўцаў рыхтуюцца да мясцовых выбараў у сельсавет...

І справа тут не ў маёй палітычнай актыўнасці: у мене амаль увесь вольны час на самрэч заняты

пісаньнем, чытаньнем ды сустречамі з прыежджымі наведнікамі. Вяскоўцы цікавіцца, падыходзіць, праяўляюць ініцыятыву *sami.* Людзі хочуць нешта зъмяніць — ім трэба адно інфармацый, эмацыйны штуршок, тлумачэнне. Дзесяці тэлефонны нумар, дзесяці артыкул, дзесяці праўная кансультатыя. Простыя слова й простыя рэчы, якімі ў нас валодае кожны грамадзкі актыўіст.

Скажаце, людзі баяцца? «У съмеласць майго народу я веру значна больш, чым у ягоную арганізаванасць», — мае рацыю Вячаслав Сіўчык.

Галоўнае пытанье — ня ў страху. Знайсьці людзей, якія не баяцца размаўляць па беларуску, не жахаюцца чытаць «Нашай Ніве»; выказваюць праўду ўголос або ўдзельнічаюць у кампаніях — не праблема. «Груйцеся — і адчыніць вам, прасцеце — і дасца вам, шукайце — і знайдзеце!» (Мацьвея 7:7). Галоўнае пытанье — у *веры.*

Ці верым мы ў тое, што robim? Ці верым, што пераможам? Ці верыць кожны з нас у сваё пакліканье? У сваю краіну? У тое, што беларускі народ сапраўды годны свабоды, праўды й справядлівасці?

Вера — паніцце ўніверсалнае. Калі верыць толькі ў тое, што бачыш — зло непераможнае, мафія несъміротная, а Беларусь безнадзейная. Але калі верыш у Бога, Які стварыў гэту краіну й аддаў Сваё жыццё за гэты народ, калі верыш, што кожны з 10 мільёнаў беларусаў — гэта образ і падабенства Ягоныя, што ахвяраваныні, пакуты й нават съмерць абарочваюцца ў васкрапшэннем — тады твая *вера* ператвараецца ў *дзеянне.*

А вера, якая дзеянічае любою (Да Галятаў 5:6) — гэта і ёсьць нацыянальнае абуджэнне.

в. Малое Сітна

Ёсьць
у беларуса
дзіўная
схільнасць —
съпісваць усё,
што мог бы
зрабіць сам,
на народ.

.....

ХРОНІКА

7 верасьня

Звольнены бабруйскі настаўнік **Алесь Чыгір** напісаў скару ў Фэдэрэцыю прафсаюзу Беларусі й пазоў у суд — за незаконнае звольненне.

Адміністрацыя канцэртнай залі «Менск» адмовіла **арганізаторам канцэрту «Стара-жытнія зямлі»**, прымеркаванага да Дня беларускай вайсковай славы.

У Лідзе сябрам **Партыі БНФ** не дазволілі правесці мітынгу 16 верасьня на гарадзкім стадыёне: маўляў, у той дзень мелі адбыцца спартовыя спаборніцтвы.

Грамадскі актыўіст **Кірыла Паражынскі** звязнаваціў клічускіх міліцыянтаў: яго арыштавалі на акцыі салідарнасці 16 жніўня. Падчас арышту міліцыянты карысталіся мабільнікам

хлопца.

У Салігорску камісія ў справах непаўнолетніх аштрафавала на 3 базавыя велічыні бацькоў моладзевага актыўіста **Зымітрапа Ефімовіча** — «за злоснае ўхіленне ад выхаванні сына»: хлопца затрымалі 13 жніўня падчас расклейкі налепак.

У Тураве звольнілі з працы мэтадыстку Дому дзіцячай і юнацкай творчасці **Іну Зеніну** — актыўістку выбарчай кампаніі Мілінкевіча.

11 верасьня

Другое дасудовае паседжанье ня скончылася міравым пагадненнем: працэс паміж **газетай ПКБ «Товарыщ»** і прафсаюзным лідэрам

таксоўшчыкаў **Паўлам Паддубскім** з аднаго боку і кіраўніком асацыяцыі «Сталічнае таксі» Ігарам Верхайцом з другога мае адбыцца.

Выканаўца абавязкаў старшыні БСДП(Г) **Анатоль Ляўковіч** атрымаў адмоўны адказ з Вярхоўнага суду: ён аспрэчваў штраф у 4 млн 650 тыс. руб. за «правядзенне незаконнага сходу» ў лютым. Насамрэч, ён як давераная асоба А. Казуліна абліяроўваў на прыватнай кватэры вынікі збору подпісаў на карысць кандыдата.

РГА «Беларускі Хэлсынскі камітэт» звярнуўся ў Канстытуцыйны суд з просьбай абараніць права грамадзянаў на свабоду аўяднаныя. Падставай стала справа актыўістаў «Партнэрства».

АШ

Арганізаторы Джынсавага фэсту абяцаюць сюрпрызы

На першы тыдзень уся Беларусь абклеена налепкамі «Вялікі джынсавы фэст». Арганізаторы добра

папрацавалі над PR. Пра фэст чулі ўсе, але па-ранейшаму застаецца няяснасць, што нас урэшце чакае ў суботу.

Арганізаторы падалі за-яўку на правядзеньне «фэсту» яшчэ пры канцы жніўня, але да апошняга не было пэўнасці, што ўлады дазволіць акцыю.

...і — клік — забыўшыся, рука
Заміж заморскага актора
Імя Зянона Пазыняка.

АПЫТАНЬНЕ НА САЙЦЕ NN.BY

Вопрос	Количество	Процент
Бона (U2)	61	(15.8%)
Зынэдына Зідана	36	(9.4%)
Вацлава Гаўла	24	(6.2%)
Леха Валэнсу	13	(3.4%)
братоў Клічкоў	13	(3.4%)
Озі Осбарна	46	(11.9%)
Зянона Пазыняка	192	(49.9%)

Усяго прагаласавала ад панядзелка да 16.30 серады: 385.

Адказ прыйшоў на дніях. Менгарвыканкам дазволіў толькі канцэрт-мітынг на Бангалоры, забараніўшы шэсцьце ад Акадэміі навук. Арганізаторы заклікаюць усіх ахвочых прыходзіць менавіта на Бангалор а 16:00, а не зборацца ля кінатэатру «Кастрычнік», як плянавалася раней.

Фэст адбудзеца ў сёму гадавіну зынкнення палітыка Віктара Ганчара і бізнесмена Анатоля Красоўскага. Тым самым удзельнікі збораюцца прыцягнуць увагу да проблемы зынкнення ў Беларусі людзей.

Яшчэ не вядома дакладна, хто з музычных зорак возьме ўдзел у фэсце, гэта інфармацыя трymаецца ў сакрэце. Хіба толькі «Таварыш Маўзэр» цымяна так намякнуў, што зайграе на Бангалоры 16-га.

Сярод налепак да «Вялікага джынсавага фэсту» ёсьць і такая, дзе акцыю беларускай апазыцыі рэкламуе Брус Ўліс. Напэўна, гэта акаличнасць дала падставу «Музыкальной газете» паведаміць, што на канцэрт у Менск прыедзе гэта зорка Галівуду разам са сваім гуртом «The Accelerator». Відавочна, што гэта навіна — простая бурбалка. Аднак арганізаторы і без таго абяцаюць мноства сюрпрызаў, якіх яшчэ ніколі не было на беларускіх імпрэзах.

Зъміцер Панкавец

Сярод
мультымільянэраў
Усходняй Эўропы
— Ніводнага
беларуса

Польскі часопіс «Wprost» апублікаваў штогадовы рэйтинг ста самых багатых людзей Цэнтральнай і Усходняй Эўропы. Беларускіх грамадзянаў сярод гэтых багатыроў няма.

Замыкае сотню Дэнек Бакала, чэскі прадпрымальнік, які валодае капіталам у 350 мільёнаў даляраў. А лідэр — расейцы, іх у сьпісе 48 чалавек. Першую дзясятку рэйтынгу складаюць выключна расейцы — ад Рамана Абрамовіча, які мае 19 мільярдаў 500 мільёнаў даляраў, да Сулеймана Карымава, які валодае толькі 8 мільярдамі даляраў. Нават вязень Міхаіл Хадаркоўскі застаўся ў сьпісе на 79 месцы з пяумільярдам.

У сьпісе амаль пароўну ўкраінцаў і палікаў — 15 і 14 чалавек адпаведна, 9 румынаў, 4 сэрбы, 3 чехі, 3 харваты, па двое баўгароў і латвійцаў. Паводле аўтому багацця ўкраінцы ідуць адразу за расейцамі — у першай дваццатцы фігуруюць гаспадар Данбасу Рынат Ахметаў, блізкі да партыі Юліі Цімашэнкі Ігар Каламойскі і зяць былога презыдэнта Кучмы Віктар Пінчук.

АК

Літоўцы
выпусцілі
манету ў гонар
беларускі

Літоўскі банк выпусціў 12 верасьня ў абарачэнні памятную манету вартасцю 50 літаў. Яна прысьвечана герайні вызвольнага паўстання 1831 г., фальклярыстыцы Эміліі Плятэр.

Сёлета, 13 лістапада, будзе адзначацца 200 год з дня нараджэння славутай

дачкі беларускага народу. Яна нарадзілася ў Вільні, а потым жыла ў маёнтку Ліксна Віцебскай губэрні. У канцы сакавіка 1831 г. яна ўзначаліла партызанскі атрад, які змагаўся супраць расейскіх акупантаў.

У Нацбанку Беларусі свой клопат. 12 верасьня ён выпусліў у абарачэнне манеты сэрыі «Заказнікі Беларусі» «Чырвоны бор» з выявам зывярка норкі.

АГ

Прадпрымальнік на «Ждановічах» гандляваў «левай» каўбасой

На прадпрымальніка са стацінага рынку «Ждановічы» міліцыя расплачала крымінальную справу. Яго вінаваціць у распаўсюдзе лжывай інфармацыі пра тавары і паслугі. 50-гадовы прадпрымальнік купіў на рынке 800 кг кілбасаў польскай вытворчасці без суправаджальных дакументаў. Пасыля гэтага ён вырабіў на кампутары этикеткі «Віцебскі мясакамбінат», якія прымацаваў на вырабы. Аднак эпідэміёлагі высвістлі, што гэтая прадукцыя непрыдатная для харчаванья. Прадпрымальніка пакуль не затрымлівалі, аднак узялі зь яго падпіску аб зъяўленыні ў міліцыю.

**Эўрапейскае радыё
для Беларусі**

На фота:
кадар зъ
фільму
«Франц+Паліна»

Прэм’ера фільму паводле Алеся Адамовіча

У сераду ў менскім Доме кіно адбылася прэм’ера кінафільму «Franz+Polina», паводле аповесці Алеся Адамовіча «Нямко». Сам пісьменнік называў «Нямка» «нявыдуманай гісторыяй» кахання беларускай дзяўчыны і маладога нямецкага салдата.

Карціна зробленая на студыі «Югра-фільм» (Расея). У ёй занятыя кінаакторы зь Беларусі, Расеі, Нямеччыны. Здымкі праходзілі ў Беларусі.

МБ

Групавы шлюб на даху

У Нацыянальнай бібліятэцы ў мінулуую суботу ажно 11 параў адначасова ўзялі шлюб. Мерапрыемства было прымеркаванае да свята гораду.

У Нэце зъявіліся злыя чуткі пра тое, што і першую шлюбную ноч маладыя правядуць у «дышмэнце ведаў», маўляў, дзесяці тады будуць надзвычай разумнымі. У мяне, па шчырасці, адрозні зъявіліся асацыяцыі з набудаванымі па ўсёй краіне лядовымі палацамі, у якіх, каб хоць трохі акупіць шалёныя грашовыя ўкладаныні, рабілі кірмашы

далі, навошта на цеснай пляцоўцы прысутнічалі яшчэ й байцы спэцназу. Вядучая з тэлеканалу БТ нават пажартавала: «Гэта калі хотыці з жаніхоў захоча зьбегчы...» Аказала ся, што хлопцы ў камуфляжы, якія яўна сумавалі на чужым съяще, трymалі гірлянды з паветраных шарыкаў! Но вецер быў такі, што дзіўна, як ніводны вэлюм не зъяшцеў.

Пры канцы мерапрыемства дырэктар бібліятэкі ўручыў маладым чытацкія білеты. «Калі да нас наступным разам?» — запыталаўся ён навасіпечаных мужоў і жонак. «У панядзелак!» — хорам адказалі тыя. «Ну добра, заўтра можаце не прыходзіць», — пагадзіўся ён.

Семянюк адказвае маці маладафронтайцаў

Я вяртаюся да тэмы Грамадзкага камітэту абароны рэпрэсаваных. Вяртаюся, каб найперш прасіце прабаччыння ў пакрыўджаных маці маладафронтайцаў. У мене зусім не было мэты пакрыўдзіць. І просічы прабаччыння ў вас, я прашу прабаччыння і ў сваёй маці, якая вось ужо два гады жыве з разуменінем, што яе сын так і застанецца невукам. Я не вучуся ўжо з 2004 году.

Тым на менш, я лічу так, як лічу. Я таксама звярнуўся ў Камітэт па дапамогу. Я прашу завочнага навучаньяна ва Украіне. Я і ўпэўнены, што раблю правільна. Мы павінны быць моцнымі і не даваць нагоды кіп'ю з сябе, маўляў: «Клікалі на Плошчу, а зъехалі ў Польшу». І толькі сваім уласным прыкладам мы можам паказаць нязломнасць.

І мае думкі наконт Камітэту — на што іншае як спроба дапамогі. Быўдавочна, што зь ім штосьці ная, калі 230 чалавек спакойна зъяджаюць у Польшу, а такі чалавек, як Зыміцер Касцяпраў, адседзеўшы пяць месяцаў, на можа атрымаць магчымасці скончыць навучанье.

Я на супраць Камітэту, я за разумны падыход да чалавечых лёсаў! Магчыма, камусьці ў 20 год цікава пажыць у іншай краіне, але большасць з гэтых дзяцей не ўсьведамляе, што паслья вучобы будзе цяжка вярнуцца назад. Калі маеш ўсходнюю адукацыю — прасіць жыць у Эўропе. І тут, я лічу, мы павінны праявіць цвёрдасць.

Гэта цяжка, я згодны, але хто з нас разлічваў на лёгкую перамогу? Цынізм улады ў гэтym і прайўліеца: ахвяраваць даводзіцца не сваім уласным здароўем, а здароўем сваім бацькоў.

Сяржук Семянюк, Менск

Маткам маладафронтайцаў

Маткі, дарагі! Вы ж, можа, дзяцей сваіх адпускаеце на заўжды. Бо калі ён аднойчы выедзе, яму прасіць будзе там засцяца, чым вярнуцца. Тут бы яго (яе) пару разоў у пастарунак зацягнулі, а жыў бы пры вас. А калі туды выедуць, вы ж за імі не паедзеце сваю старасць дажываць.

Наталья Гіль, Менск

Годзе!

Сімеху вартыя заявы Міністэрства адукацыі аб тым, што ў нас вісковыя школы застаюцца ў беларускай мовай навучанья. А далей вісковыя школы гэтай мове съмердаў дарога заказана. А можа, зусім адмовіцца ад мовы съмердаў? За каго кіруй-

іцца лічыць віскоўцаў, пра якіх так «клапоціца» прэзыдэнт? Віскоўцам забаронена вучыцца на мове гораду. А можа, мы грамадзяне не адной краіны? Не дарэмна прэзыдэнцкія службоўцы заклікаюць нас гаварыць «на чалавеческом языке», не дарэмна на многіх платах бачымімі святыку і РНЕ, і на дзіве, што нікто іх не замазвае. Дык што, браткі беларусы, церпім і надалей рэзэрвацию беларусаў у Беларусі? Заўсёды знайдуцца лукашанцы, якія з задавальненнем «забароніць тарашкевіцу». У іх толькі «забараніць», «затрымаць», «пасадзіць». Аплёмбіруючы, а развалі, мудрасць чалавечай мала...

І так скажу пра гэта ўсё — где нам гэта трываць!

**Уладзімер Трашчанка,
Маладэчна**

Хачу распавесці пра сваё стаянне ля съценаў менскага касьцёла Св. Язэпа

У сакавіку, пэўна, кожны съядомы жыхар Менску, ажыўшага паслья зімовага сну, чакаў цуду. А цуд упарты не жадаў звядзіць сяняца ў нашай «самабытнай», «квітненчай», «стабільнай» ды «моцнай» краіне.

Мэлёдыйя мабільнага тэлефона перапыніла мае блуканьні старонкамі апазыцыйных сайтаў, на якіх паведамлялася, што ўноч з 23 на 24 сакавіку ў Менску на плошчы Калініўскага быў ліквідаваны намётавы гарадок. У SMS-паведамленні, што мяне зблізіла, было наступнае: Staimo dalej. Z nami Boh. Sv.Jazep. Ра 18. Што гэта? Чыйсьці недарэчны жарт? Заклікі не губляць веры і працягваць супрацьстаянне? Ці, можа, мы ўрэшце дачакаліся сапраўднага цуду, і сам сівяты Язэп, расчулены нашымі шчырымі малітвамі, вырашыў пакінуць Неба і стаць побач з намі на плошчы Калініўскага пад бел-чырвона-белы сцяг Хрыста? Нумар тэлефона, з якога прыйшла SMS-ка, ні аб чым мне не казаў. Але я ўспомніла, што адзін знаёмец распавядáў мне пра касцёл Св. Язэпа, які съценаў якога кожны дзень збіраюцца людзі, дамагаючыся, каб улады вярнулі ім храм. Тады я не адгукнулася на запрашэнне «стаяць далей» побач са Св. Язэпам, а па нейкім часе і ўвогуле забылася на з'вернуты менавіта да мяне заклік і ўспомніла аб ім толькі тады, калі выпадкова натрапіла на адно з такіх «стаянняў» ля зачыненых дзвярэй адабранай у нас сівятыні.

У той жнівеньскі вечар ля ганкі касцёлу, які знаходіцца побач з Катэдральным царквой, на вул. Кірылы і Мятода, 6, сабралася дванаццаць чалавек, але мы не пачуваліся самотнымі, бо з намі быў Бог. Мал-

ітвы, народжаныя ў нашых сэрцах і прамоўленыя нашымі вуснамі, блукалі па прахалодных съценай старажытнай бажніцы, уладкоўваліся разам з прыціхлымі птушкамі на галінках засохлых дрэваў, ляцелі разам з няўрымымі ветрамі да са-мага неба. Неба глядзела на нас цёмна-шэрымі вачыма-хмарамі, напоўненымі празрыстым, як крышталь, дажджком. Яно плакала, бо яго засмучала абыякавасць мінакоў і празмерная зацікаўленасць міліцыянтаў, што «кпадтрымлівалі парадак». А людзі хаваліся ад яго-ных крystalальных сълз пад парасонамі, са зьдзіўленнем паглядалі на нас і хуценка белі далей. Святіцца! Язэп любаваўся прыгажосцю нашага гораду зь нябесных вышынёў і разам з намі маліўся за ягоных жыхароў.

У касцёле, які з'яўляецца часткай пабудаванага ў XVII—XVIII ст. кляштару бернардынau, цяпер знаходзіцца архіў—музэй літаратуры і мастацтва і архіў навукова-тэхнічнай дакументацыі. А храм марыцы прымыкаў у сваіх намоленых съце-

нах шматлікіх вернікаў, слухаць разам зь імі натхнёны казані беларускіх съвятароў і чароўную музыку аргана, з замілаваннем назіраць, як сур'ёзныя, апранутыя ў сівяточныя строі дзеткі прымаюць Першую Камунію і ўпрыгожваюць сваімі залатымі крыжкамі часам яснае ды блакітнае, а часам пахмурнае ды шэрае менскае неба.

Я прыходжу да касцёлу не таму, што лічу гэта сваім абавязкам, і не таму, што мяне аб гэтым нехта просіць. Сюды імкненца маё сэрца. Тут яно размаўляе з Богам, і ні дождж, ні веер, ні холад зусім гэтamu не перашкаджаюць. Тут мы молімся па-беларуску за Беларусь і запрашаем таксама і вас далучыцца да нашых малітв. І хто ведае, магчыма, менавіта вашая прысутнасць стане вырашальнай і паспрыяе ная толькі вяртанню нашай сівятыні, але і набліжэнню такой неабходнай усім нам перамогі, бо Беларусь, нягледзячы на якія перашкоды, усё ж паціху жыве і ўпарты чакае цуду.

Марына Баброўская, Менск

«НН» з радасцю друкуе ў газэце і на сایце www.nn.by чыгаткі лісты, водгукі і меркаваны. З прычыны вялікага аб'ёму пошты мы на можам пацьвярджаць атрыманыя Вашых лістоў, на можам і вяртаць неапубліканыя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусяць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

Наш адрес: а/с 537, 220050 Менск.

e-mail: nn@nn.by.

Факс: (017) 284-73-29.

Фота (вабоды)

ТВОІ ПОГЛЯД
НІ ТВАЁ ЖЫЦЬЦЁ!

Адкрыты касцёл. Пры эн...

Гэлод! і — пасадка ў Прагу.

Дасыпайце здзімкі гадзей.

Сытуація! людзей на

svakoda@merl.org

mims.svakoda@merl.org

радыё свабода
www.svakoda.org

Ідэалягічна база русіфікацыі

Як бы беларусаў зрабіць больш расейскім? Ідэалягічна вэртыкаль узялася за вырашэнне гэтай надзённай задачы. Піша Андрэй Павач.

Пачынаючы з канца ліпеня «Советская Белоруссия» вядзе на сваіх старонках «абмеркаваныне» артыкулу А.Рубінава «Еще раз об идеологии». Слова «абмеркаваныне» бяру ў дэзвюхосьце, бо гэта супрэція ўсіхленыне яго тэзісаў шлюс мэтадычнае паліваныне гразьзю ўсяго беларускага. 31 жніўня газета надрукавала два асабліва «моцныя» артыкулы...

Першы пад назвай «Методологические идеологемы историков» належыць пяру доктара гісторычных навук Петрыкаву, аўтару манаграфіі пра сацыялістычнае будаўніцтва ў БССР і дзейснага сябра шматлікіх радаў па абароне кандыдацкіх і доктарскіх дысэртаций.

У традыцыях барацьбы з «нацдэмакрэтычнай» канца 1930-х гадоў Петрыкаў крэтыкуе дасягненіі беларускай гісторычнай навукі апошніх пятнаццаці гадоў. У чым толькі аўтар ні вінаваць гісторыкаў. Тут і пропаганда Вялікага Княства Літоўскага як беларускай дзяржавы, і антырасейская настроі, і заміжэньне ролі Каstryчніцкай рэвалюцыі ў гісторычным развіцці Беларусі.

Гэта старая песня, і, на шчасьце, Вялікае Княства Літоўскае дзяржавай польскіх і літоўскіх фэадалаў у съядомасці людзей ужо ня зробіш, але Петрыкаў уздымае яшчэ і моўнае пытаныне. Тут трэба спыніцца падрабязней. Аўтар рапушча выступае ў абарону расейскай мовы ў школах, навуцы і падсядзённым жыцці беларусаў, прычым абургунтоўвае яе сучаснае даміноўнае становішча гісторычнымі прычынамі: «сложный процесс «руссификации», особенно в начальный период, оказывал и оказывает благотворное влияние на развитие политической, экономической и социально-культурной жизни в Беларуси».

Канечне ж, аказваў і аказвае, асабліва калі ўзяць пад увагу нядайные ражэнныне прэзыдэнта аб tym, што нацыянальная гісторыя мусіць

выкладацца ў школах па-расейску. Не абышлося і без «філялягічных» аргумэнтаў: «разве наши предки не пользовались в VI—XIII веках общим для всех восточных славян «русским» языком?»

Самае заўважнае ў ідэалягічных пабудовах Петрыкава — гэта бессаромнае перамешванье чарнасоценскай русіфікатарскай пропаганды і камуністычнай ідралёгіі, харэктэрнае, дарэчы скажаць, для большасці савецкіх гісторыкаў, выхаваных у стаўлінскі час. Ни любяць гэтыя гісторыкі чытаць клясыкаў, асабліва У.Леніна, а вось мы яго працуем: «Интернационализм со строны... так называемой «великой нации» (хотя великой только своими насилиями, великой так, как велик держиморда) должен состоять не только в соблюдении формального равенства наций, но и в таком неравенстве, которое возмещало бы то неравенство... которое складывается в жизни фактически...» Вось бачыце,

У ТЭМУ

Яшчэ паўтара мільярда на дзяржаўную прэсу

Міністэрства інфармацыі сёлета закупіла абсталіваныня для дзяржаўных друкаваных СМІ на 772 мільёны і яшчэ закупіць на 778 мільёнаў. Пра гэта кэрэспандэнту БЕЛТА паведаміў начальнік упраўлення вытворча-тэхнічнага развіцця Міністэрства інфармацыі Мікалай Брашко.

У першым паўгодзідзе для рэспубліканскіх пэрсыядычных выданняў наўбілі 127 кампутараў, 54 друкаркі, 28 сканэраў, 22 капіявальныя аппараты, 21 факс, 23 фотапарата. Фататэхніку рэдакцыі ўжо атрымалі, зараз паставляюцца кампутары.

У другім паўгодзідзе будзе праведзены тэндэр на закупку 150 кампутараў, 51 друкаркі, 28 сканэраў, 3 капіявальных аппарату, 5 факсаў, 25 лічбавых дыктафонаў і 26 фатакамэраў. Колькасць закупляльнай тэхнікі вызначаная з улікам заявак рэдакцый.

Як падкрэсліў Мікалай Брашко, усё абсталіваныне — самае сучаснае, найноўшае.

Паводле БелТА

калі беларускай мове цяжэй, чым расейскай, то могуць быць нават дапушчаныя пэўныя прэфэрэнцыі беларушчыне. Як бачым, шаноўны таварыш Петрыкаў, Уладзімер Ільч і ягоная рэвалюцыя былі на нашым, беларускім, баку, а вы такім парадкам анікага дачыненьня ня маце да Каstryчніцкай рэвалюцыі, як ня мае да яе дачыненьня ўсё, зроблене «вождем всех народов» Сталіным пры канцы 1920—1950-х.

Другі артыкул «Пиво — не культура...» напісаны не такім тытуляваным навукоўцам, але таксама цікавы. Яго аўтар — старшы саветнік юстыцыі Дзенісенка, які падпісаўся яшчэ як ляўрэат нейкай «Берасцейскай зоркі — 2002» у намінацыі «Культура».

У артыкуле — гісторыя юнака, унука вэтранау вайны, які нападпітку спаліў вянкі на абліску савецкім салдатам. Сутнасьць праблемы духоўнасці аўтар бачыць у... развале СССР: «Возможно, в обществе не до конца преодолены породившие бездуховность последствия развала могущественной страны советов». Ну колькі можна ўваскращаць тое, што ніколі не існавала — савецкі народ. Зрэшты, калі гісторыку Петрыкаву дазваляеца апэляваць да нейкага старожытнарускага народа, якога ніколі не існавала, то чаму б Дзенісенку не рабіць тое самае з народам савецкім?

У канцы наваяўлены прарок Ерамія ўсклікае: «Порок наказан. Но вопросы остались. Как и чем засеять каменистую почву нравственности, чтобы собрать урожай добрых дел?» Цікава, каму сп.Дзенісенка задае гэтыя пытаныні? Ці ж ня нашым уладам, якія папаўняюць бюджет з самых танных у Эўропе пладовых вінаў? Ці, можа, тав.Петрыкаў, які лічыць, што, вывучаючы гісторыю Беларусі па-расейску, нашы дзеці стануть большымі патрыётамі і лепшымі людзьмі?

Сапраўдная нацыянальная ідэя нараджается не ў кабінетах чыноўнікаў ідэалягічных упраўленняў і выхоўваецца ў моладзі не пры дапамозе расейскамоўных падручнікаў.

Горадня

АНАТОЛЬ ВЯЛІКІ

Юбілей... У памяці адразу ўзынікаюць шматлікі асацыяцыі: «чырвоны дзень календара», абавязковы ўздел ва ўрачыстай дэманстрацыі, прэміі, узнагароды ды іншыя мітусыня і тлум, якія ёсьць неад'емным атрыбутам юбілейнай даты. Аднак маеца і іншы бок юбілейнага «мэдэя», нябачны для абсолютнай большасці грамадзянаў, але які красамоўна распавядзе ўважливу назіральніку аб статусе юбілею. Хто і ў якой паслядоўнасці стаў на tryбунах і сядзеў у прэзыдыюмах на ўрачыстых паседжаннях, хто выступаў з афіцыйным дакладам, што быў ня праста тэкстам, але праграмным дакументам, у якім на дзяржаўным узроўні тлумачыўся пункт гле-джаныня па найважнейшых пытаньнях унутранай і замежнай палітыкі, вызначаліся перспектывы разъвіцця рэспублікі, замацоўваліся старыя і ўводзіліся новыя ідэялы, што павінны быті аблугой-ваць існы рэжым. Вось што было галоўным у юбілеях, а не прапагандысцкая траскатня, што ім спадарожнічала.

Прасочым эвалюцыю сівяткаваньня юбілею ўзъяднання Заходній Беларусі з БССР. Нагода ёсьць: 17 верасьня 2006 г. споўніцца 67 год, як Чырвоная Армія ўвайшла ў Заходнюю Беларусь, каб «узяць пад ахову» і «вызваліць адзінакроўных братоў-беларусаў» з-пад «белапольскага прыгнёту». Далей адбыліся ўсім вядомыя падзеі: падрыхтоўка і пра-вядзенне паводле маскоўскага сцэнара выбараў дэлегатаў на Народны Сход, які праходзіў у Беластоку і выказаўся за ўва-ходжаньне Заходняй Беларусі ў склад БССР. Правядзенне ў лістападзе таго ж году пазачарговых сесій ВС СССР (2 лістапада) і БССР (14 лістапада), якія аформілі гэта юрыдычна, у адпаведнасці з заканадаўствам. Так у беларускім календары зявілася новае сівята — 17 верасьня 1939 г. Да пачатку Другой сусветнай вайны яно не пасыпела рытуалізавацца — часу не хапіла. У вайну было не да сівята — усё было падпра-дакавана адной задачы — перамагчы. Коштам неймавернага напружаньня, у тым ліку і беларускага народу, перамаглі.

Пераможны 1945 г. рытуалізаваў і на-ват сакралізаваў сівята. 17 верасьня 1945 г. Беларусь адзначала 6-ю гадавіну «узъяднання». Але як адзначала! У раз-бураным Менску 17 верасьня 1945 г. ад-быўся ўрачысты мітынг і ваенны парад войскай менскага гарнізону, які прымаў камандуючы беларускай ваеннаі акру-гай генэрал-лейтэнант М. Разуваев. Ён з'явіўніўся з прамовай да ўдзельнікаў параду і прысутных.

Юбілеялётгія

Савецкая гісторыя: як 17 верасьня сівяткавалі 30 каstryчніка.

На цэнтральнай tryбуне перад Домам ураду была ўся палітычная, ваенная, творчая эліта Беларусі: Старшыня СНК БССР П. Панамарэнка, намеснікі, сакратары ЦК КП(б)Б, генэралітэт Беларускай ваеннаі акургі, побач зь ім Якуб Колас, Яўген Глебаў. На бакавых tryбунах «драбнейшае» чынавенства ды шматлікія госьці, запрошаныя і прывезеныя на сівята з усіх куткоў Беларусі. А якія сло-вы гучалі ў той дзень, а потым паўтараліся ў выпусках рэспубліканскіх газет: «усебеларускае нацыянальнае сівята», «дзень гістарычнага сівята беларускага народа», «дзень ўзъяднання беларускага народа ў адзінай Беларускай Савецкай дзяржаве». У гэты ж час у абарот зату-пушыцілі шэраг ідэялем, кшталту «са-

было падкрэслена і замацавана: 17 верасьня — дзень ўзъяднання беларускага народа, які павінен і надалей адзначацца як агульнанацыянальнае сівята, што ў наступныя гады і адбываляса.

Аднак ні 1945 г., ні наступныя гады не былі «юбілейныя». 10-годзьдзе ўзъяднання прыпадала на верасень 1949 г., і партыйна-савецкае кіраўніцтва рэспублікі пачало загадзя рыхтавацца да верасьнёўскага сівяткавання. Аднак здраўлася нечаканае. 2 верасьня 1949 г. бюро ЦК КП(б) Беларусі прыме пастанову, у якой канстатуе, з'яўлятаем на гэта ўвагу, што «2 лістапада 1949 г. спаўніцца 10 год з дня выдатнай гістарычнай падзеі ў жыцці беларускага народа — ўзъяднання беларускага народа ў адзінай Беларускай Савецкай дзяржаве», і прыме рапэнтыне: «Дзясятую гадавіну ўзъяднання беларускага народа ў адзінай Беларускай Савецкай Сацыялістычнай дзяржаве паўсюдна адзначыць 30 каstryчніка 1949 г. як усенароднае сівята». Прынцыпова зъмянілася адзнака падзеі. Мімаходам, не акцэнтуючы ўвагі, ЦК КП(б)Б узгадала, што 17 верасьня «Чырвоная Армія прынесла вызва-ленне Заходняй Беларусі», а выдатная гістарычна падзея «узъяднанне беларускага народа» адбылося 2 лістапада.

Адразу ж паўстае пытаньне: а куды дзелася 17 верасьня, якое чатыры гады запар адзначалі як «усенароднае нацыянальнае сівята», а 10-гадовы юбілей раптоўна пастанавілі адзначыць 30 каstryчніка? Прамога адказу, чаму і хто вырашыў перанесьці юбілейнія сівяты з 17 верасьня на 30 каstryчніка і 2 лістапада, няма. Магчыма толькі выказаць асабістое меркаваньне, што рапэнтыне аб пераносе юбілейнай даты прымалася ня ў Менску, а ў Маскве. У сістэмі герархічнай улады, паноўнай пры І. Сталіну, такога кшталту рапэнтыні прымаліся толькі ў Крамлі. Іншая справа, калі і хто прыняў рапэнтыне, што больш мэтазгодна сівятковаць ўзъяднанне не 17 верасьня, а 30 каstryчніка. Аднак, як ні дзіўна, у гэтым была свая рацыя і лёгіка, хто б ні быў аўтарам гэтай ідэі. Побач зь Беларусью знаходзілася ўжо не «белапанская» і «фашистысцкая» Польшча, а бліжэйшы сатэліт і адзін з хаўрусьнікаў «сацы-

«Дзясятую гадавіну ўзъяднання беларускага народа ў адзінай Беларускай Савецкай Сацыялістычнай дзяржаве — паўсюдна адзначыць 30 каstryчніка 1949 г. як усенароднае сівята».

векі народ вызваліў адзінакроўных братоў-беларусаў і ўзяў іх пад свою абарону», якія пануюць і да цяперашніх дзён.

У наступным 1946 г. ужо не шлянавалася ніякіх парадаў, ўрачыстых мітынгаў, шэсцяці і г. д. Разам з тым ЦК Кампартыі Беларусі з нагоды сівята прыме пастанову, у якой адзначае, з'яўлением на гэта ўвагу, што 17 верасьня — «дзень ўзъяднання беларускага народа ў адзінай Савецкай Беларускай дзяржаве». У сувязі з гэтым прапанавалася правесыі 16 верасьня 1946 г. урачыстая паседжаніні гар-і райвыканкамамаў, а на ўсіх прадпрыемствах, у калгасах, саўгасах, МТС і вёсках — сходы працоўных, прысьвечаных гэтай даце. У Менску 16 верасьня адбылося ўрачыстое паседжаніні Менскага гарсавету, на якім з дакладам, і гэта паказвала ўзровень «мерапрыемства», выступіў старшыня Прэзыдыюму ВС БССР Нічыпар Наталевіч. Такім чынам, на дзяржаўным узроўні

30 кастрычніка 1939 году дэлегаты Народнага Сходу Заходнай Беларусі адзінадушна выказаліся за ўваходжанье ў СССР. Паспрабавалі 6 яны рашиць інакш...

ялістычнага блёку». Да таго ж у Крамлі, асабліва Сталін і Молатаў, добра разумелі, што 1 і 17 верасьня зынітаваныя паміж сабой пактам Молатава—Рыбэнтропа, які прывёў да падзелу Польшчы, і ў палякаў, хоць і глыбока прыхавана, але для адноса «вызвольнага паходу Чырвонай Арміі», маеца адно слова — «агрэсія». З гледзішча крамлёўскіх юбілеўлягаў 30 кастрычніка і 2 лістапада былі не такія раздражняльныя для палякаў. Маўляў, сабраліся беларусы ды ўкраінцы на Народныя Сходы, 30 кастрычніка адзінадушна выказаліся за ўзъяднаныне і ўваходжанье ў склад СССР, і Вярхоўнаму Савету не заставалася нічога іншага, як «задаволіць іх просьбу» і 2 лістапада прыняць Закон аб уключэнні Заходній Беларусі ў склад СССР.

Аднак у Менску ніхто не задаваў сабе такіх пытаньняў. Рашэнне было прынятае, і яго неабходна было выконваць. ЦК КПБ стварае ўрадавую камісію ў падрыхтоўцы юбілею і выпрацоўвае плян падрыхтоўчых мерапрыемстваў. Ён уражвае. У адпаведнасці з ім плянівалася: 29 кастрычніка ў Менску правесыці

юбілейную сесію ВС БССР; з 25 па 30 кастрычніка правесыці ўрачыстая паседжанні сельскіх, гарадзкіх, раённых саветаў; ва ўсіх газетах установіць з 17 верасьня Дошку гонару перадавікоў спаборніцтва ў гонар юбілею; выпусыць спэцыяльны кіначасопіс аб дасягненьнях Заходнай Беларусі; правесыці ў верасьні раённыя, гарадзкая, абласная агляды мастацкай самадзеяньніцы; 30 кастрычніка выдаць спэцыяльныя нумары газэт і часопісаў; 23 кастрычніка правесыці ўсебеларускую спартакіду сельскай моладзі; 29 кастрычніка правесыці выставу найлепшых твораў мастакоў, скульптараў, графікаў, прысьвечаную ўзъяднанню; узнагародзіць граматамі ВС БССР перадавікоў прамысловасць, сельскай гаспадаркі, настаўнікаў, лекараў, партыйных савецкіх і камсамольскіх работнікаў заходніх абласцей.

У верасьні, як і прадугледжвалася, пачалася шырокамаштабная падрыхтоўка да юбілею. На прадпрыемствах, ва ўсіх установах, у калгасах, саўгасах, МТС распачалася спаборніцтва «за дасягненьне лепшых паказынікаў у гонар 10-й гада-

віны ўзъяднання». У музэях съпешна стваралі выставы, прысьвечаныя даце. Адгукнуліся на юбілей прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі. Пімен Панчанка ў вершы «Шчаслівы верасень» пранікнё на пісаў:

Мы верасень гэты назвалі шчаслівым,
Мы выйшли, браты, з-пад запораў іржавых
На нівы, з пары той — на вашыя нівы
Пад сонца вялікай Савецкай дзяржавы.

Не «адставалі» і беларускія кампазытары. Народны артыст Н.Курцін да 10-годзідзя напісаў музыку на вершы Я.Купалы «Я з заходній — ты з усходнім», а заслужаны дзеяч мастацтва Беларусі Я.Цікоцкі стварыў «Песьню аб ўзъяднанні» і сымфанічную паэму «Падзяка Сталіну». Т.Аладаў — песню «Ў сонечную далъ» на слова М.Танка.

Разам з мерапрыемствамі, якія мелі характар беларускага маштабу, у кастрычніку пачала набіраць моц кампанія больш высокага ўзроўню — саюзнага.

Праця газеты 29.

16 верасня ўрадавая камісія ўважыла за неабходнае падрыхтаваць ліст Сталіну ад беларускага народу. Юбілей пачаў набываць якасна новы статус, бо ліст Сталіну — гэта не ўсебеларуская дошка гонару. Спачатку, як гэта і працтывалася ў партыйных структурах, яго абмеркавалі ў ЦК КП(б)Б, а потым скіравалі на абмеркаванне сярод «працоўных». Каб уявіць маштаб абмеркавання, прыведу толькі статыстыку: у рэспубліцы адбылося 26 903 сходы, на якіх выступілі 64 363 чалавекі, а ўсяго ў абмеркаванні ліста Сталіну ўдзельнічала 2 971 846 чалавек.

Апагеем сівяткавання ўсталілі 29 і 30 кастрычніка 1949 г. 29 кастрычніка адбылася шостая (юбілейная) сесія ВС БССР, на якой з дакладам выступіў старшыня СМ БССР А.Клешчай. На адрас сесіі быў дасланы прызвітальныя тэлеграмы ад С.Будзённага, М.Яроменкі ды іншых, у тым ліку і ад старшыні ЦК ПАРП Б.Берута ды старшыні СМ Польшчы Ю.Цыранкевіча. Урачыстыя паседжаны гар-, рай-, і аблвыканкамаў адбыліся ва ўсіх гарадох рэспублікі. Аднак галоўныя сівяткаванні праішлі ў Менску. Напэўна, упершыню сталіца была так упрыгожана. Увесь цэнтар гораду занялі персанонныя выставы. Так, у скверы на супраць будынку ЦК КП(б)Б (цяпер на супраць адміністрацыі прэзыдента РБ) размясцілі выставу «Партыя Леніна—Сталіна — арганізатор і натхніцель нашых перамог». На вуліцы Савецкай да Прывакзальнай плошчы (цяпер ад ст.мэтро «Кастрычніцкая» па праспэкце Скарыны да плошчы Незалежнасці) размясцілі 7 выставаў. Напрыклад, супраць сучаснага гмаху КДБ РБ месцілася выставка «Ленін і Сталін — стваральнікі Беларускай дзяржавы», крыху далей, супраць сучаснага кінатэатру «Цэнтральны» — «Беларускі народ у Вялікай Айчыннай вайне». Карабей кажучы, гасцям ды і месцічам было на што паглядзець, падзівіцца, чым падсеілковацца, бо ў сівяточныя дні крамы, у якіх звязвалі з усёй рэспублікі прафукты харчавання, працавалі аж да паўночы.

У нядзелю 30 кастрычніка ў Менску адбыўся піпцідзесяцічны мітынг, на якім быў кіраунік рэспублікі, высокапастаўленыя чыноўнікі, дэпутаты ВС СССР і ВС БССР, дэлегацыі працоўных абласцей, гарадоў ды вёсак, якіх прывезлы на юбілей. Увечары прагрымей сівяточны салют. Плянавалася ўвечары на паветраным шары падняць у неба асьвечаныя прафектарамі партрэты Сталіна. Сюрэралістычная карціна магла атрымачаць: цёмным кастрычніцкім вечарам над паўразбуранным Менскам і прыціх-

Юбілеялётгія

лым шматтысячным натоўпам, павольна гойдаючыся, падымаецца ў вышыню падсъвечаны прафектарамі вялізны партрэт правадыра. Гэта ўразіла б каго заўгодна. Аднак ад гэтай задумкі давялося адмовіцца. Тоё, што тэхнічна лёгка ажыццяўліў ў Маскве, сталася непасильней тэхнічнай задачай у Менску. Задаволіліся толькі сівяточным фаервэркам.

Пасля таго юбілею здавалася б, што і ў наступныя гады сівята будзе адзначацца 29—30 кастрычніка. Аднак у 1950 г. ЦК КПБ прымае рашэнне сівяткаваць дзень узяяндання... 17 верасня. Усё вярнулася на кругі свае. І зноў няма адказу, хто і чаму прыняў такое рашэнне, але паўтаруся, што без Крамля тут не абышлося. З 1950 г. і па 1990 г. Беларусь лічыла днём узяяндання менавіта 17 верасня — дзень «вывзвольнага паходу Чырвонай Арміі».

У наступныя гады юбілей пачаў спаквалаць нікавець. Не ажыўіла яго нават 20-годзьдзе. 17 верасня 1959 г. «Советская Белоруссия» адгукнулася на гэту падзею толькі невялічкім артыкулам «Квітнёе родная Беларусь». У ім падкрэслівалася, што «20 год рабочыя і сялянства, працоўная інтэлігенцыя заходніх абласцей Беларусі, узяяндання ў адной сям'і савецкіх народоў, зь вялікім энтузіязмам будуюць новае жыццё». І на гэтым усё. Як і не было шумнага сівяткавання 10 год таму.

Падкрэслім яшчэ адну акаличнасць сівяткавання 20-годзьдзя, якая засталася

ся назаўважаная ці яе не пажадалі «заўважыць». Да 20-годзьдзя навуковыя супрацоўнікі Інстытуту гісторыі партыі пры ЦК КПБ М.Арэхва і П.Пышкін падрыхтавалі да друку артыкул «Знамянальная дата ў гісторыі Беларускага народу», у якім у першым абзакце падкрэслівалі: «*2 лістапада 1959 г. працоўныя нашай рэспублікі адзначаюць знамянальную дату* (вылучана мной. — **A.B.**)». На першай старонцы гэтага артыкулу ёсьць аўтограф М.Арэхвы: «*Аўтары тады (калі тады? — A.B.)* працапоўвалі адзначаць дату ўзяяндання Заходній Беларусі з БССР 2 лістапада ў адпаведнасці з пастановай Вярхоўнага Савету СССР. Мікалай Арэхва — заходнік, былы КПЗБовец, быў мудрым, дасведчаным, з багатым жыццёвым і палітычным досьведам чалавекам. Калі ён працапанаваў сівяткаваць дзень узяяндання не 17 верасня, нават не 30 кастрычніка, а 2 лістапада, то я глыбока перакананы, што ён ведаў слова другога, на менш вядомага КПЗБоўца — Максіма Танка. М.Танк, 27-гадовы паэт-печатковец, 3 лістапада 1939 г. запісаў у сваім дзённіку: «Сэсія Вярхоўнага Савету прыняла Закон аб уключэнні Заходній Беларусі ў склад СССР і ад'яднаны яе з Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікай. Гэту знамянальную падзею ўжо ніколі не выкрасылі з нашай гісторыі. <...> Я гэту дату — дату, з якой мы пачалі звяцца людзьмі, — назаўсёды залатымі літарамі ўнёс бы ва ўсе нашыя календа-

1939 год. Савецкія і нацысцкія афіцэры абменьваюцца вопытам у Берасцейскай крэпасці.

ры, як самае найвялікшае съвята пасыль Вялікага каstryчніка».

Чаму яны, змагары за нацыянальнае вызваленне Заходній Беларусі, чальцы КПЗБ, з'ведаўшыя перасьлед, арышты, Лукішкі, лічылі съвятам узяднання не 17 верасня, нават не 28—30 каstryчніка, а 2 лістапада? Бо ведалі, інтуіцыйна адчуvalі, што 17 верасня — надта сумнёўная дата, каб казаць аб «нацыянальным узяднанні беларусаў», праведзеным па-сталинску. Яны добра ведалі і памяталі, што калі Кампартыя Польшчы (КПП), а гэта значыць і яе «філія» КПЗБ і КПЗУ, вылучыла лёзунг аб праве нацыя на самавызначэнне «ажно да аддзялення», а гэта наўпраст датычыла Заходній Беларусі і Заходній Украіны, то «крамлёўскі горац» правёў у 1937 г. такое крывапусканье кампартыям Заходній Беларусі і Заходній Украіны за іх «нацыянальныя памкненіні», што яны аж 19 год не маглі апрытомніц. Толькі ў 1956 г., дзякуючы ў тым ліку і намаганням таго ж М.Арэхвы, адбылася палітычная рэабілітацыя КПЗБ і КПЗУ. Аднак у верасні 1939 г. І.Сталін ужо «запамятаў», што ён зрабіў у 1937 г. і, улічыўшы «нацыянальныя памкненіні беларусаў», «вызваліў» іх. Цяпер добра вядома, што «вызваленне» было другародным вынікам вялікай геапалітычнай гульні І.Сталіна і А.Гітлера за сферы інтэрсаў у Эўропе. Аднак М.Арэхва і М.Танк таксама добра ведалі, што частка польскага грамадзтва далёка ня так успрымае падзею 17 верасня, як афіцыйная Варшава. Таму і прапанаваў былы КПЗБовец М.Арэхва съвяткаўцаў дзень узяднання не 17 верасня, а 2 лістапада, як больш прымальну ў палітычным і ідэалагічным сэнсе дату. Аднак да яго прапанаваў нікто не прыслухоўваўся, і ўсё пакацілася старой накатанай сталінска-хрущчоўска-бржэнеўскай каляніі.

Апошні раз увагу юбілею надалі з наўгады 30-годзьдзя. 17 верасня 1969 г. у канцэртнай залі філармоніі адбыўся ўрачысты сход, на якім прысутнічала практычна ўсё партыйна-савецкае кіраўніцтва рэспублікі — П.Машэраў, Ц.Кісялёў, У.Лабанок, І.Клімаў, вэтэрныя вайны, дзеячы КПЗБ, дэпутаты ВС БССР, шматлікія госьці. З дакладам выступіў першы намеснік старшыні СМ БССР У.Лабанок, які прыгадаў, што ў «панскай Польшчы» існаваў жорсткі нацыянальны і сацыяльны прыгнёт беларускага народу, падкрэсліў, што толькі дзякуючы кіраўніцтву камуністычнай партыі і дзяячам СССР удалося «вызваліць адзінакроўных братоў-беларусаў», распавёў аб посыпехах сацыяльна-еканамічнага і культурнага разьвіцця заходніх абласцей.

цей Беларусі. З нагоды 30-годзьдзя ўзяднання Інстытут гісторыі партыі пры ЦК КПБ правёў навуковую сесію, прысьвечаную гэтай дате.

А што далей? А далей гэтае съвята ціха зынікла. З агульнарэспубліканскіх съвят яно было выкрасылена і набыло статус акадэмічных сесіяў, якія праводзіліся, галоўным чынам, пад патранатам Інстытуту гісторыі партыі пры ЦК КПБ.

На 40-годзьдзе «Савецкая Беларусь» 18 верасня 1979 г. адгукнулася неўлікім артыкулам доктара гістарычных навук А.Мацко, які паўтарыў паноўны тэзіс аб тым, што «савецкі народ ня мог астацца абыякавым да лёсу сваіх адзінакроўных братоў — беларусаў і украінцаў. Ён падаў ім братэрскую руку дапамогі, узяў пад сваю абарону, выратаваў ад фашысцкага парабашчыння».

50-годзьдзе на афіцыйным узроўні ўвогуле «не зауважылі». Вераснёўская падзея 1939 г. стала настолькі «неактуальнай», што галоўная газета рэспублікі («Советская Белоруссия») ні 17, ні 18 верасня 1989 г. ні адным радком не згадала аб тым, што ж адбылося 50 год таму.

Аднак напярэдадні юбілею, 14 верась-

яся з дзяржавай па хлебаздачы, таў, своечасова, на высокім агравіце і пасляхова вядзе зяблевас воізначна перавыканава гадавы план

ня, у Менскім гаркаме партыі адбылася сустрэча вэтэранаў КПЗБ (М.Арэхвы, М.Танка ды іншых), якія «выказалі крытычныя заўвагі з нагоды незаслужанага замоўчання знамянальнай даты ў жыцці беларускага народа — узяднання карэнных земель у адзінай Беларускай дзяржаве». Прапаноўвалася адзначаць дзень узяднання ці 17 верасня, як гэта і было раней, ці 28 каstryчніка. З гэтай прапановай сакратар Менскага гаркому партыі У.Галко і звярнуўся ў ЦК КПБ. Аднак кіраўніцтва палічыла мэтагодным адзначаць съвята 14 лістапада, калі 3-я пазачарговая сесія ВС БССР (1939 г.) прыняла закон аб «Прыняціі Заходній Беларусі ў склад БССР». 11 студзеня 1990 г. Прэзыдіум ВС БССР прыняў указ «Аб аўчыленыі 14 лістапада Днём узяднання Заходній Беларусі з Беларускай ССР». Так ужо самі беларусы ў чарговы раз перанесьлі съвята.

«Новая каманда», што прыйшла да ўлады, таксама спачатку не надавала ўлагі вераснёўскім падзеям. 60-годзьдзе (1999 г.) магло паўтарыцца лёс 50-годзьдзя і літаральна ў апошні момант гісторыкі ды ўлада спахапіліся. У Менску адбылася навуковая канферэнцыя, прысьвечаная 60-годзьдзю ўзяднання, Інстытут гісторыі НАНБ выпусціў неблагі зборнік навуковых працаў «Назаўсёды разам», улада правяла ўрачыстое паседжаньне пад лёзунгам-ідэалагіем «Единство Беларусі, освященное историей и устремленное в будущее».

Надалей гэтае дата зноўку зынікае з поля зроку ўлады, гісторыкі ды грамадзкасці. А што ж тычыць съвята, то ўсё ж у абсалютнай большасці насельніцтва Беларусі ўзяднанне асацыюе з «вызвольным паходам Чырвонай Арміі», які адбыўся 17 верасня 1939 г.

Гісторык Генадзь Сагановіч пра адну з самых дасканалых перамог беларускай зброй.

Што вырашыла лёс Клецкай бітвы?

Сёлата 5 жніўня споўнілася 500 гадоў з таго дня, калі пад Клецкам адбылася бітва войска Вялікага Княства Літоўскага з крымскімі татарамі, якую

трыумфальна выйграў князь Міхал Глінскі. У чым было ваеннае і палітычнае значэнне Клецкай бітвы?

Чаму яе трывомфатар перайшоў на службу ў Московію і ўдзельнічаў у захопніцкіх войнах супраць сваіх суайчыннікаў? Зъ якой прычыны беларускія ўлады цалкам прайгнаравалі юбілейную дату? З гісторыкам Генадзем Сагановічам гутарыць Міхась Скобла.

Міхась Скобла: Генадзь, геаграфічнае становішча Беларусі на працягу стагодзьдзяў правакавала войны на восі Ўсход—Захад. А наколькі небяспечны для Вялікага Княства Літоўскага быў поўдзень? Хто пагражаў адтуль і як?

Генадзь Сагановіч: З поўдня Беларусі стаў пагражальнік Крым — Перакопская арда. Адбылося гэта ў другой палове XV ст., пасля таго, як Крымскае ханства было аўянданае пад уладай дынастыі Гірэя. І калі маскоўскі ўладар Іван III дамогся стратэгічнага ваеннага саюзу з Крымскім ханствам. Для Масквы гэта было вельмі зручна, таму што праз Крымскае ханства Москва стрымлівала Вялікое Княство Літоўске і Польскую Каралеўства. А для крымскіх ханаў гэты саюз таксама быў стратэгічна важным, бо Москва пагражала і стрымлівала супернікаў Крыму — рэшткі той вялікай Залатай арды: Нагайскую, Заволжскую, Казанскую орды. Дамогся саюзу з Крымам Іван III рознымі шляхамі: падарункамі, уладкоўвальнем да сябе на службу ханскіх сваякоў — і саюз гэты выкарыстаў напоўніць. Ён заўсёды падбухторваў крымскіх татараў рабіць напа-

АНДРЭЙ ПЛЯКЕВІЧ

Генадзь Сагановіч.

ды на тэрыторыю Вялікага Княства, на Украіну, на Беларусь. Пісаў, каб ішлі да Слуцку, да Пінску — ваяваць незвязаныя землі.

Хапалі жывы тавар

МС: Якія характар мелі напады крымчакоў на землі ВКЛ?

ГС: Крымскія наезды былі імклівія. Кожны татарын браў з сабою па трох-пяць коняў, каб, дасягаючы непрыяцельскіх земель, рухацца імкліва, дзень і нач. Татары хапалі самы на той час важны тавар: людзей і жывёлу, якіх было лёгка даставіць у Крым, бо яны самі рухаліся. Крымчакі проста спусташалі вялікія тэрыторыі, хоць набегі былі кароткія. Таму яны зьяўляліся для нашых продкаў грознай сілай, якая з канца XV ст. вельмі моцна дапякала Вялікое Княство. Напрыклад, у 1505 г. адбыўся крымскі наезд, татары спыніліся лягерам каля Менску і літаральна пустошылі землі ў радыосе 120 км. Калі верыць нашай Кроніцы Быхаўца, то яны даходзілі да Вільні, Полацку, Віцебску.

Вывад палону татарамі.
Зъ сярэднявечнай гравюры.

Пяць на пяць

МС: Карыстаючыся вайсковым тэрмінам, давай правядзём рэка гнасьціроўку на мясцовасці. Якія сілы былі ў супернікаў падчас Клецкай бітвы? Хто і ў чым меў перавагу і найперш мог разылічваць на перамогу?

ГС: Агульныя мабілізацыйныя магчымасці Крымскага ханства на той час былі ня больш за 15 000 вершнікаў. Зыходзячы з тагачасных кронікаў і дакументальных сьведчаньняў — лістоў Міхала Глінскага ды вялікага князя і каралія Аляксандра адразу пасыля бітвы — можна ссыціцца на тым, што крымскіх наезьднікаў было каля 6 000 — 7 000. Але частка татараў падчас бітвы знаходзілася ў рэйдах, таму ў бітве бралі ўдзел каля 5 000 вояў.

З боку Вялікага Княства сілы былі прыкладна такія ж. Зь ліста каралеўскага сакратара вынікае, што кароль і вялікі князь Аляксандар Казімеравіч зь Ліды пасылаў на сустрач татарам 6 000 паспалітага рушаньня. Гэта ў асноўным Гарадзенская, Менская і Наваградзкая харугвы. Трэба сказаць, што рушаньне і на той час ужо было са старэлай формай арганізацыі ўзброеных сілаў.

МС: Калі парабаць Клецкую бітву зь бітвай пад Воршай, дзе сышліся ў бойцы больш за 100 000 войска (з абодвух бакоў), то бітва з татарамі выглядае куды больш сьціпла. А як можна рэканструяваць саму батальную сцену?

ГС: Бітва гэтая сапраўды выглядае сьціпла ў лічбах. Але трэба ўлічваць, што ў палявых бітвах татары нават меншай сілай маглі дамагчыся перамогі, дзякуючы сваёй вялікай рухомасці. Татарская конніца была настолькі імклівая, што цяжкая кавалерыя ВКЛ у полі проста гублялася.

Войскам Вялікага Княства кіравалі гетман Станіслаў Кішка і маршалак дворны Міхал Глінскі. Кішка за дзень да бітвы, калі заставалася 20 км да Клецку, нечакана захварэў, і паны-рада вырапышылі перадаць галоўнае камандаваньне Глінскаму. Глінскі сапраўды быў тады найлепшай кандыдатурай на такую ролю, паколькі быў відомы сваім вайсковым майстэрствам і амбіціямі.

Глінскі ведаў сваіх

МС: І якую тактыку выкарыстаў Міхал Глінскі?

ГС: Глінскі адразу вырапышыў набліжацца да Клецку ня з боку Наваградку, адкуль ішло яго войска, а з паднёванага заходу, з Пінскага тракту, каб адгадаць татарамі шлях да адступлення.

Трэба ўлічваць і тое, што Глінскі быў

Бітва з татарамі. Дрэварыт з «Трактату пра дзве Сарматы» Мацея зь Мехава. 1521 г.

татарынам з паходжаньня, гэта значыць меў уяўленыне пра вайсковую тактыку сваіх суплеменінкаў. Да таго ж, ён служыў і ў Італіі, і ў Німеччыне, і ў Гішпаніі, а значыць, ведаў і эўрапейскую ваеннаю тактыку.

Глінскі падышоў да татарскага лягеру і вырашыў сходу перапраўляцца праз абалонь рэчкі Лань, якая аддзяляла яго ад татараў.

Татары тым часам апынуліся ў няпростай сітуацыі. З аднаго боку, у іх было сабрана шмат палонных людзей і жывёлы, нарабаванай па розных землях Беларусі (а яны на той час былі ў наезьдзе каля дзесяці дзён). У іх у палоне было каля 40 000 людзей.

Наваградцы пайшлі першыя

МС: У чатыры разы больш, чым уласнага войска??!

ГС: Так, яны набіралі палонных значна больш, чым мелі войска. Звязаных палонных можна было выводзіць дзясяткамі тысячай. Перад Клецкай бітвой яны не маглі кінучы сваю здабычу. З другога боку, татары не хацелі кідаць на волю лёсу тყы загоны, якія былі ў разъездах. Таму яны ўсё ж адваражаліся даць бітву Глінскаму ў месцы прыготу ракі Цэпры ў Лань. Там узвышша было, з двух бакоў іх абаранялі рэкі. Але татары пазбавіліся галоўней сваёй перавагі — прасторы, на якой можна было б манэўраваць.

Калі Глінскі сходу пачаў будаваць

дзве гаці, то татары асыпалі яго вояў градам стрэлаў. Каля трох гадзінай пад татарскімі стрэламі будаваліся гаці. Войска ВКЛ прыкрывалі ўсяго дзве гарматкі і ручніцы. Пераправа пачалася дзвюма калёнамі. Правай ішло Наваградзкае паспалітае рушаньне, а левай — Менскэе і Гарадзенскае.

На Наваградскую харугву, якая пераправілася хутчэй, адразу ж навалілася татарская конніца, і для Глінскага настала адчайнае становішча. Загінула шмат людзей. І тады ён прымае імгненнае рашэнне: сам узначальвае пераправу левай калёны, абыходзіць са сваёй конніцай татараў і імкліва ўразаецца ім з тылу. Татары расколатыя, яны запанівалі і пачалі бязладна адступаць, топячыся ў Цэпры.

Бітва была імклівай — пачалася яна апоўдні, а праз нейкую гадзіну татары ўжо ўцякалі.

У гэты час вельмі разумна павялі сябе рэгіяналльныя сілы ВКЛ. У прыватнасці, княжна слуцкая Анастасія мабілізавала сваё баярства і працягвала граміць татарапаў пад Слуцкам. Дасталося ім і каля Капыля, каля Петрыкава, каля Оўручча. Паводле польскіх краністаш, паводле нашай Кронікі Быхаўца, да Крыму дабралася вельмі нязначная частка татарскіх аддзелаў, у тым ліку сины Менглі Гірэя — Бец і Бурнаш.

Што вырашыла лёс Клецкай бітвы?

Працяг са старонкі 33.

Хуткасць і слабасць рушанья

МС: Вялікі князь літоўскі на той час моцна хвароў, і войска супраць татараў збіралі, як падае «Энцыклапедыя гісторыі Беларусі», з «панскіх поштаў і наёмнай конніцы». Гэта што, паштальённы ішлі ваяваць з крымчакамі?

ГС: «Не, «пошты» (ці «почты») — старобеларускія слова, так называліся прыватныя вайсковыя аддзелы паноў-магнатуў ці князёў, якія валодалі вялікімі наадзеламі зямлі і з гэтай зямлі выстаўлялі ўзброеных ратнікаў. У залежнасці ад колькасці насельніцтва, якое жыло на гэтай зямлі, — ад гэтак званых «дымоў» ці «службай». Гэта адпаведная форма арганізацыі земскай службы. У Вялікім Княстве ні да таго, ні пазней не было роўногляднай вайсковай сілы. Звычайна збіралі шляхцічай з павету або пошты паноў і князёў. Што было на вельмі эфектыўна. Хоць, трэба прызнаць, перад Клецкай бітвой паспалітае рушанье сабралася надзвіва хутка, за чатыры дні. І гэта быў вялікі посыпех.

МС: А як можна вызначыць значэнне Клецкай бітвы ў беларускай гісторыі?

ГС: Значэнне гэтай бітвы вялікае. І найперш палітычнае. Перамога, поўныя трофеяў, разгром пад Клецкам даволі значнага татарскага войска, траціны ўсіх узброеных сілаў Крымскага ханства, аслабіла сілы Крыму, ён адрозу пайшоў на мір. І Менглі Гірэй прыслалі да карала Аляксандра свайго пасла. Праўда, акурат на той час Аляксандар памёр, і ўжо Жыгімонт падпісаў мір з крымчакамі. Крымскага ханства стала саюзнікам ВКЛ і некалькі гадоў не чапала землі ханства.

Паводле ўсіх канонаў

МС: Усяго некалькі гадоў?

ГС: Так, бо з 1508 году сітуацыя мяняецца, а ў 1512 годзе Крым разам з Маскоўскім княствам зноў пачынае дзеянічаць супраць Вялікага Княства Літоўскага. Значэнне Клецкай бітвы большае ў палітычным сэнсе, чым у ваеннім. Тому што перамога пад Клецкам была першай перамогай над Крымскім ханствам у адкрытай бітве. Раней крым-

скіх наезнікаў грамілі толькі даганяючы, у пагоні, і ўсяго некалькі разоў — у 1497-м, у 1503-м. А цяпер упершыню яны былі разгромлены ў бітве, выкананай па ўзорах античнага ваеннага майстэрства і ў адпаведнасці з рэнесансавай ваеннай навукай. Клецкую бітву падраunovali з бітвой пад Равенай у 1512 годзе. І перамогу над татарамі мог тады атрымаць менавіта Глінскі. Но што ў першую чаргу вырашыла лёс бітвы? Здолнасць ваеннага правадыра прыняць у пуз'ны момант хутка і трапнае рапшэнне. І Глінскі гэта зрабіў.

МС: Пад Грунвальдам войскам ВКЛ камандаваў Вітаут Вялікі. У бітве пад Воршай атрымаў вянок пераможцы князь Канстанцін Астроскі. Гэтыя бітвы заслужана ўзынятныя на шчыт у нашай гістарычнай літаратуры. Можа, Клецкая бітва забытая, бо яе трофеятар Міхал Глінскі перайшоў на службу ў Маскоўскае княства? Дык хто ён — герой ці зраднік?

Глінскага згубілі амбіцы

ГС: Міхал Глінскі, безумоўна, быў выбітнай асобай, якая ня ўпісваецца ў простую, чорна-белую схему. Ён сапраўды быў найбольш таленавітым правадыром, слынным палітычным дзеячам, першым пагромцам татараў. У той жа час ён застаўся ў гісторыі зраднікам, паколькі у 1508 годзе ўзыняў бунт супраць дзяржаўной улады і перакінуўся на бок Масквы. Ён самахоць прыняў прапановы Маскоўскай дзяржавы. І разам з маскоўскім войскам спрабаваў браць беларускія гарады і абяцай, што землі, захопленыя Масквой, ёй і застануцца. Праўда, потым, у 1514 годзе, ён яшчэ раз спрабаваў зъяніць свайго ўладара, вярнуцца ў Вялікое Княства Літоўское — паслья таго, як ягоныя амбітныя запатрабаваныя не былі задаволеныя Васілем III... Так што асоба Глінскага сапраўды вельмі неадназначная, але адначасова і вялікая.

МС: Што павінна быць напісаны пра Глінскага ў айчынных падручніках па гісторыі?

ГС: У падручніках па гісторыі беларускай сувэрэнай дзяржавы павінна быць адгадзена належнае ягоным вайсковым заслугам, ягонаму ваеннаму таленту. Глінскі ўсё ж дамогся першай пе-

рамогі над татарамі. Але ў тым жа падручніку павінна быць сказана, што князь Глінскі здрадзіў свайму ўладару і Вялікому Княству Літоўскому і перайшоў на службу ў Маскоўскую дзяржаву, якая ў той час вяла войны супраць Беларускага літоўскага гаспадарства.

МС: А што прымушала Глінскага ісьці такімі пакручастымі съязжкамі?

ГС: Усяго не раскажаш, розныя былі пэрыпты. Амбіцы гэтага князя, трэба прызнаць, былі не на пустым месцы. Ён сапраўды быў вельмі таленавіты і здолыны. Але калі ягоныя дамаганні не задавальняліся Аляксандрам, а потым і Жыгімонтам, калі яны не давалі яму вышэйшай дзяржаўнай пасады, якую ён хапеў, то Глінскі скіляўся да дэструкцыйных паводзінаў. А тады, у часе Смаленскай вайны, яму не ўдалося перайсці на бок ВКЛ. Здаўшы Смаленск, Глінскі паслаў лісты вялікаму князю і Канстанціну Астроскаму. Лісты перахапілі маскоўская шпиг. Васіль III закаваў Глінскага, і ён каля трынаццаці гадоў прасядзеў у турме. Потым атрымаў свободу, але затым ізноў быў кінуты ў вязніцу і памёр у маскоўскай няволі.

Права на славу

МС: Магчыма, лёс Глінскага — гістарычны ўрок для ўсіх перабежчыкаў і зраднікаў... У Польшчы адзначаюцца на дзяржаўным узроўні югодкі Грунвальду. Расея з размахам ушанувае Барадзіно. Я разумею, чаму ніколі ня стане дзяржаўнай датай 8 верасня 1514 году — перашкодзіць заўсёднае наша братанье з Расеяй... Але чаму беларуская дзяржава нават дзеля прыліку не заўважыла 500-годзьдзя Клецкай бітвы? Ці беларускія ўлады крымскіх татараў асьцерагаюцца пакрыўдзіць?

ГС: Наўрад ці яны думаюць пра крымскіх татараў. Каб толькі Клецкая бітва адпавядала іх інтарэсам, то сівяткавалі б як мае быць на дзяржаўным узроўні. Але поўным ігнараваньнем гэтага юбілею дзяржава яшчэ раз паказала сваё стаўленыне да беларускай гісторыі ў прынцыпе, да гістарычнай памяці, да гістарычнай спадчыны. Улада, як ужо неаднайчы, прадэмантравала поўны гістарычны ніглізм. Нават бітва пад Грунвальдам, якая і ў савецкі час, і цяпер адпавядзе афіцыйнай дзяржаўнай дактрыне, абыходзіцца ўвагай. Улада байща любой праявы беларускага патрыятызму. А даўнія перамогі нашых продкаў, бяспрэчна, культивуюцца пачуцце нацыянальнага патрыятызму ў сівядомасці нашчадкаў.

Радыё «Свабода»

Львоўская місія «Язафата»

Знойдзены дакумэнт, які пралівае съвято на яшчэ адну малавядомую старонку беларускага супраціву ў 1941—1944 г.

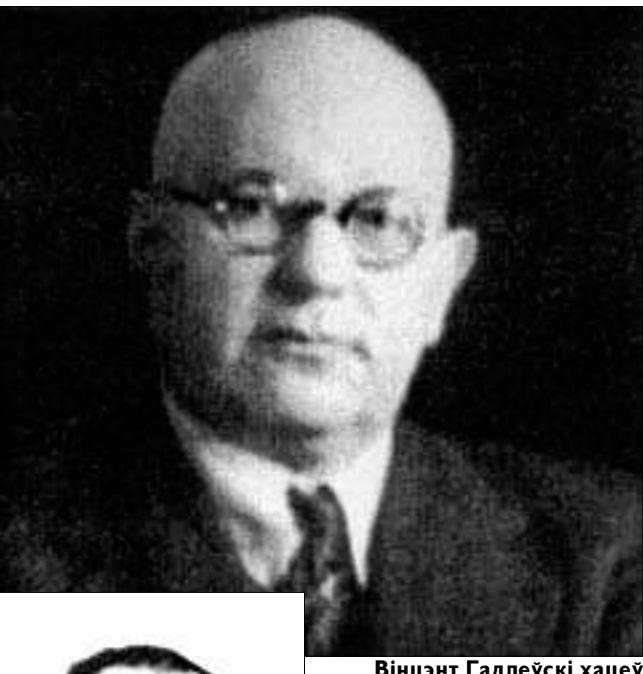
Пішуць Сяржук
Горбік, Сяргей Ёрш.

У прыватным архіве аднаго беларускага эмігранта захоўваецца рукапісная копія дакумэнту, які пралівае съвято на прычыны арышту немцамі летам 1942 г. экзарха Беларускай Грэка-Каталіцкай Царквы Антона Неманцэвіча. Арыгінал спачатку перахоўваў ксёндз Вінцэнт Гадлеўскі, пасля — Усевалад Родзька. У лістападзе 1944 г. у Нямеччыне ён, разам зь іншымі матэрыяламі, перадаў рукапіс Міхалу Вітушку. Надалей яго перахоўваў удзельнік беларускага супраціву, які жыў у Заходній Нямеччыне. Апошні раз арыгінал дакумэнту бачыл ў 1962 г., менавіта тады зь яго была зробленая рукапісная копія.

Вясной 1942 г. ксёндз Вінцэнт Гадлеўскі пачаў наладжваць сталую сувязь з украінскім нацыяналістым рухам і найперш з Арганізацыяй украінскіх нацыяналістаў на чале з Бандэрам. Ён хацеў дамагчыся вываду юкраінскіх вайсковых аддзелаў зь беларускай тэрыторыі, а таксама спынення «беларускай юкраінскіх непараразуменняў» на Палесці. Акрамя гэтага, Гадлеўскі як адзін з лідэраў беларускага руху супраціву плянаваў дамовіца з бандэройцамі аб змаганыні «на два франты»: і супраць немцаў, і супраць саветаў. Дзеля гэтага ён спадзяваўся выкарыстаць свае старыя сувязі з мітрапалітам Андрэем Шаптыцкім. Аднак паўстала пытанье з выбарам асобы, якая адправілася б з гэткай далікатнай місіяй у Львоў.

У сярэдзіне траўня 1942 г. адбылася сустрэча ксіндза Вінцэнта Гадлеўскага зь сябрам Беларускай незалежніцкай партыі па мянушцы «Язафат». Апошні быў беларускім уніяцкім съвятаром і сябрам Экзархальтай рады Беларускага грэка-каталіцкага экзархату. Гаворка ішла аб магчымасці выкарыстання сувязі з айца-экзархам Антонам Неманцэвічам для перадачы мітрапаліту Андрэю Шаптыцкаму лістоў Гадлеўскага, а таксама атрымання ад яго дапамогі ў справе ўсталівання сувязі з кіраўніцтвам АУН(б). Неўзабаве адбылася другая сустрэча Гадлеўскага і «Язафата», на якой прысутнічалі і А. Неманцэвіч. Апошні пагадзіўся дапамагчы «Язафату» выкананці заданыне Гадлеўскага ў Львове. А нагодай для пaeздкі стаў III Сабор экзархаў, які мусіў адбыцца з 9 па 15 чэрвеня 1942 г.

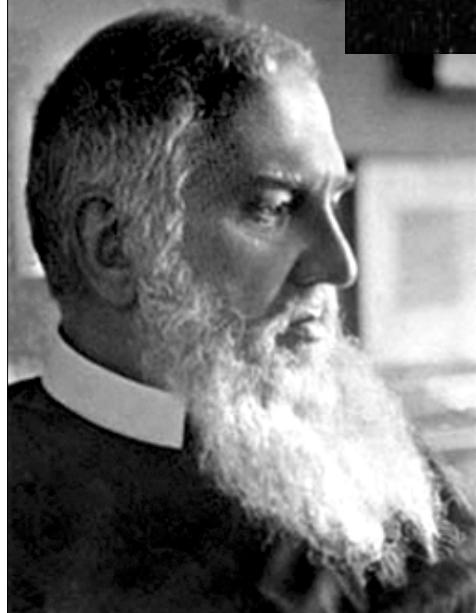
«Па прыбыцці ў Львоў, а. Антоні перадаў мне, што сустрэча з мітрапалітам А[ндрэем] Ш[аптыцкім] адбудзеца позна ўвечары 11 чыслы, — піша «Язафат» у справаздачы Гадлеўскаму ад 29 чэрвеня 1942 г. — Напраўду, вечарам

Вінцэнт Гадлеўскі хацеў дамовіца з украінцамі пра змаганыне і супраць немцаў, і супраць бальшавікоў.

Вацлаў
Аношка.
Магчыма, ён быў таямнічым «Язафатам».

Мітрапаліт
Андрэй
Шаптыцкі
маліўся за мір
між беларускім і юкраінскім народамі.

каля 11.30 нас правадзілі да мітрапаліта. Там я, у прысутнасці а. А[нтонія], перадаў мітрапаліту ліст. Прачытаўшы яго, ён сказаў мне, што сам ён нічога вырашыць ня можа. Але моліца за мір паміж нашымі народамі і разумее ўсё гора вайны. Таксама ён нагаласіў, што «немцы не прынеслі таго вызваленія, на якое мы спадзяваліся». Ліст ён спаліў, але мне сказаў аб спрыяльні сустрэчы з краінкамі АУН.

Паколькі ў Львове гэта рабіць небяспечна, мітрапаліт запрапанаваў нам выехаць ва Уніёўскі манастыр, куды прыйдуць упаўнаважаныя АУН. Падарожжа адбылося вечарам 12 чэрвеня. Далей «Язафат» распавядае пра тое, як унаучы да іх прыйшоў прадстаўнік АУН(б), які называўся упаўнаважаным на пэрамовы «Цьвякам». Пасля

Львоўская місія «Язафата»

Працяг са старонкі 35.

гутаркі ўкраінец прапанаваў съвтарам пайсыці ў лясны лягер і выкласыці прапановы іншым АУНаўскім кіраўнікам. Неманцэвіч адмовіўся, а «Язафат» пайшоў.

«У лягеры мы сустрэлі яшчэ траіх украінцаў, і я пераказаў ім Вашыя прапазыцыі, — піша «Язафат». — Мне адказалі, што таксама рыхтуюцца да агульнага паўстання, але крыху пазней. А нашы просьбы аб вывадзе ўкраінскіх аддзелаў перададуць палітычнаму кіраўніцтву...»

Пасыль гэтага яго правялі да манастыра, адкуль ён разам з Неманцэвічам выехаў у Львоў. Там «Язафат» зноў сустрэўся з Шаптыцкім, распавёў аб падарожжы, атрымаў ліст да Гадлеўскага.

Абыт, што летам 1942 г. унаучы ў манастыр прыяжджаю «два беларускія съвтары», аднаму з аўтараў гэтых радкоў у ліпені 2003-га распавяддаў найстарэйшы герама-

нах-студыт а. Гедыён.

Празь некалькі тыдняў пасыль вяртаныя беларускіх съвтароў у Беларусь, у менскае гестапа і СД з райхскамісарыят «Ўкраіна» паступіла інфармацыя, што падчас працы Львоўскага сабору экзарх-хаў А. Неманцэвіч вёў, пры пасярэдніцтве мітрапаліта Шаптыцкага, перамовы з АУН(б) аб супольнай антыямецкай барацьбе. Паведамлялася, што Неманцэвіч пагадзіўся выконваць ролю сувязнога паміж групай Гадлеўскага і АУН і што ён займае высокое становішча ў беларускім нацыянальным руху супраціву. Апошняе не адпавядала сапраўднасці. Нямецкая спэцслужбы сачылі за Неманцэвічам у Альбярціне, але гэта не дало плёну. Тады з Бэрліна прыйшла санкцыя на допыт, а калі спатрэбіца — і арышт Неманцэвіча. Яго арыштавалі і даставілі ў Менск. Экзарх Антон Неманцэвіч на выдаў ані Гадлеўскага, ані сябра Рады Экзархату і адначасова сябра БНП па мянушцы «Язафат». Ён памёр у зняволені 6 студзеня 1943 г. у Менску.

Можна меркаваць, што пад мянушкай «Язафат» схаваўся айцец Вацлаў Аношка. Летам 1944 г. ён выехаў у Польшчу. Памёр уніяцкі съвтар 2 лютага 1966 г.

Палалі

Марозным студзеніцкім днём 1943 г. партызаны Кіраўскага атраду Расонскай брыгады імя Сталіна сабраліся на пастраенне. Рапартаваць выпала каржакаватаму мужчыну, які і раней крыху заікаўся, а цяпер у бедалагі, апрача «т-т-т, к-к-к», нічога з вуснаў не выходзіла. Таварышы тады парайці праспіяваци гэныя слова, і ён заспіяваў:

— Таварыш камандзір, ка- зармы гараць! Нам трэба адстуپаць.

Зрэшты, пастраенне было фармальнасцю. І так было відаць, што казармы гараць. Чорны дым шугаў высока ў неба, языкі полымія прабіваліся з вокан і даху. Іскры падалі ў роў, на дне якога пад сънежным покрывам і лёдам працякаў ручай Сьмерд, які тут жа, у вёсцы Саколішча, упадаў у рэчку Нішчу.

Падпаліць казармы загадаў сам камандзір атраду — надечы пасыльны са штабу брыгады прывёз загад: спаліць, каб не засталіся ворагу. На Расонскі партызанскі край сунуліся дзівые карнія экспедыцыі. Адна — з чыгуначнай станцыі Дрэтунь, другая — з Себежу. Каб прыпыніць іхняе напашысьце, у партызанаў было нямала сіл — пяць тысяч ваяроў. Праўда, ваякі 7-і і 11-й калінінскіх брыгад (яны

прыйшлі з Калінінскай вобласці і знаходзіліся ў вёсках поблізу Расон) аказаліся ня важныя. Іх баяліся пусыць у бой, бо пры першай сутычцы з ворагам маглі разбегчыся. Камандаванье гэтых расейскіх брыгад толькі чакала аказіі, калі можна было б адправіць свой кантынгент за фронт, у Чырвоную Армію.

Своеасаблівую дапамогу расонскім змагарам аказалі латышскія партызаны. На дзесяцёх санях з новенькім аўтаматамі, куляметамі і гранатамі яны прымчаліся напярэймы карнікам, якія наступалі з боку Себежу. У занесенай снегам канаве занялі паміж вёскамі Прахорава і Паўлава абарону з разылікам «ні кроку назад». Ваяўнічы дух ад латышоў перадаўся нашым партызанам. Яны выкацілі з лесу гармату і прамой наводкай падбліц танк, які суправаджаў экспедыцыю. Наступ карнікаў захлынуўся. Вораг адступіў.

Так што яўна паспішаліся партызаны спаліць раскошныя, цёплія казармы, пабудаваныя немцамі (з прыцягненнем мясцовых мужчынаў) яшчэ ў восень 1941 г. Цяпер атрад імя Кірава вымушшаны быў перасяліцца ў цагляную будыніну, што калі вёскі Янкавічы. А гэта за дзе-

Вянок памяці

Ля моіх віжынгах глядзі,
акім так կулі на сабе
свергнуто гемалі,
акіх будзе на хагані вяч,
акіх ін будзе хадзіць
Бягвару...

Расканаўшы гра іх служчану Свабоду.

Звязаць: (017) 290 39 52
Піль-цэ: п/с 111, Менск, 220005

радзіўода
www.svaboda.org

Нямецкая жаўнеры і цывільнае насельніцтва. Вёска Шацілава (Полаччына). 1941 год.

пажары

сяць кілемтраў ад Сакалішча. Партызаны-кіраўцы ўжо будуць мець магчымасць часта наведваць свае сем'і.

Партизанскае камандаванне чамусыці лічыла, што карнікі адначасова будуць наступаць на Расонскі раён і з боку Полацку. Таму было дадзена заданьне кіраўцам перакрыць бальшак, які вёў з Полаччыны ў Сакалішча, дрэвамі. Сыплouваліся высокія яліны і сосны так, каб яны падалі на шлях.

Да лесарубаў пад'ехалі на лыжах у масхалатах кадравыя партызаны. Такімі называліся тыя, хто перад самай вайной служыў у войску і меў баявую вывучку. Яны крыху звысоку глядзелі на партызанаў, якія дагэтуль і пры савецкай, і пры німецкай уладзе толькі й ведалі што корпацца ў зямлі. Некаторыя з кадравікоў былі аматарамі моцні мацюкунца.

— Здарова, мужыкі, такую вашу растакую! Завалілі дарагу, а нам цяпер круціся каля пнёў.

— А куды ссыпяшаецца?

— Ёсьць заданыне. Спаліць гарадок.

— Спаліць?!

— А што? Чаго насы павесілі?

— Мы там нядаўна жылі.

— А й праўда... Але нічога не папішаш. Заданьне ёсьць заданьне. Так што не крыйдуйце й не кляніце... Ну, мы паехалі.

Гаворка ішла пра ваенны гарадок (кодавая назва «6-ты ўчастак»), пабудаваны каля вёскі Ўладычына на пачатку 1930-х ва ўмацаваным раёне, які цяпер модна зваць «Лініяй Сталіна». Тут, на ўзылесьсі, былі прасторныя казармы для чырвонаармейцаў і камандзіраў, інтэрнат для іх сем'яў. Воданапорная вежа, сталоўка, склады, канюшня... Усё было збудавана з тоўстых хвойў і ялін.

Гэтая дыхтоўная памяшканыні з дазволу німецкай улады занялі ў ліпені 1941 г. вяскойцы, у якіх у выніку баёў згарэлі хаты. Восенню наступнага году мужчыны пайшлі ў партызаны, а за імі неўзабаве вымушаны былі перасяліцца на Расоншчыну іхня сем'і. Гарадок апусыцеў. І вось зусім зынк зь зямлі. Засталіся попел ды абарэлай цэглы.

Падобны лёс яшчэ раней напаткаў гарадок («7-мы ўчастак»), які знаходзіўся ў

Савецкі плакат 40-х гадоў.

разрэджаным лесе паблізу вёскі Лісуны. Доўга гарэлі смалістыя бярвёны. Унахи небакрай набываў барвовавлавесную афарбоўку. Гэта

Німецкі плакат 40-х гадоў.

ужо спраўа іншых партызанаў, з брыгады «За Савецкую Беларусь» (пазней, у сакавіку 1943 г., перайменаваную ў брыгаду імя Ракасоўскага, дзе камісарам быў Пятро Машэраў, у перспектыве першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі).

Першое звязаныне ўлетку 1942 г. партызанаў гэтай брыгады ў маёй мясцовасці адзначылася разгромам сэпаратнага пункту ў вёсцы Сякі. Упчэнт былі разьбітыя апараты, а на дэзвярах прыліеена папера са словамі: «Пейте, девки, сами молоко. Красные недалеко».

Неўзабаве, у жніўні, гэтая брыгада паспяхова правяла буйную апэрацыю, якая прынесла ёй заслужаную славу. Быў падарваны чыгуначны мост цераз раку Дрысу на Баніслаўскім разъездзе, у выніку чаго рух цягнікоў спыніўся на трох тыдні.

Але зы песьні слова ня выкінеш. Былі й неразумныя дзеяньні. Тыя ж бяз дай прычыны падпалы, пажары, якія не наносілі ворагу шкоды, а партызанам не прыбадлілі славы. Зрэшты, пра гэта ў сваіх успамінах апошняя лічылі за лепшае прамаўчыца.

**Мікола Бадзюкоў,
в. Уладычына**

Радыё Свабода

Не прасыпі! 07.00-08.00 – чэсіні рэпастожы, Еадгоріе, музыка – зельмі жыве эсір!

Не прыпусьці! 18.00-23.00 – сожная перыяд тэлегарадзіна ўсе пра генія. Кожная пруга – якіх пэсеннін!

Не засыпі! 23.00-24.00 – тэлесі, зглар, відэа, начеч, даследальні, чытальня – яшчэ сённіч!

Калектіў хвалі 19, 31, 41 к, сараднія 812 кГц

 радыё свабода
www.swaboda.org

Краязнаўчыя падарожжы

Чыгрын, Сяргей. Пакліканыя на родны парог: Гісторыка-краязнаўчыя артыкулы. — Менск: Беларускі кніга збор, 2005. — 96 с.

Кніжка краязнаўца і журналіста са Слонімшчыны складаецца з нарысаў пра сямнаццаць постасцей цікавых людзей, якія нарадзіліся на Слонімшчыне альбо так і іншай павязаныя з гэтым краем. Адзін эпізод з жыцця вельмі арыгінальнага крытыка і бібліёграфа Яўгена Хлябцэвіча практычна стаў эпіграфам да зборніка. У 1915 г., у часе масавых прымусовых эвакуацый мірнага насельніцтва перад наступам кайзэрскіх войскаў, брат Уладзімер Хлябцэвіч пісаў свайму брату Яўгену: «Усе сёлы гарэлі пры непрысутнасці нашых людзей. Кнігі (10 скрыніяў) закапаны ў вельмі надзеіным месцы. Там тваё ўсё... Твае рукапісы пра беларускіх пісьменнікаў і лісты іх тожа былі схаваныя там, у скрыніах. Я знаю дзе...» Гэтыя скрыні ў вёсцы Кленікі на Беласточчыне шукалі ўжо ў наш час шмат гадоў, але безвынікова.

Цёплы нарыс пра славутага беларускага краязнаўца Генадзя Каханоўскага, што завяршае кніжку, падаўся мне сымбалічным. Свойчас спадар Генадзь узначальваў Беларускае таварыства краязнаўцаў. Сяргей Чыгрын піша: «Праводзіліся зvezdy, канфэрэнцыі, сустрэчы — адным словам, вялася пэўная работа. Ці існуе сёньня ў нашай дзяржаве краязнаўческія таварыства? Хто яго узначальвае і што яно робіць? Я, шчыра кажучы, ня ведаю. А Генадзь Каханоўскі добра ведаў усіх краязнаўцаў краіны...»

І тут прыгадалася — я ж таксама браў удзел ва ўстаноўчым зьезьдзе Беларускага таварыства краязнаўцаў і таксама нічога не магу сказаць пра цяперашні лёс гэтай арганізацыі. Але зусім ня можна сцівярджаць, што краязнаўства ў Беларусі сканала. Больш за тое, у розных рэгіёнах краіны з'явіліся мясцовыя выдавецкія ініцыятывы краязнаўцаў. Іхнія кніжкі, часам досьціцы сцілія паліграфічна, дапамагаюць мясцовым грамадзкім камунікацыям ды пашираюць інфармацыю ў эпоху, калі ўжо ня кожная газета зь Менску трапіць да падпісантаў.

Слонімскі леў.

Здановіч, Іван. Рупліўцы беларускага нацыянальнага адраджэння з Пружаншчыны: Грамадзка-літаратурны даведнік. — Пружаны, 2003. — 144 с.

Краязнаўчы даведнік пра рэгіён ля Белавескіх пушч, які падзяляецца на дзіве адметныя часткі поймай ракі Ясельда ды Ружанская пушчай. Стaryя людзі, якія жывуць у вёсках на правым беразе Ясельды, яшчэ і сёньня «ружанскіх» пружанцаў называюць ліцьвінамі, а сябе — палешукамі.

У даведнік трапілі ня толькі постасці, што практыкуюць са словам, але і народныя майстры. Аповед пра ганчара Антона Такарэўскага (1904—1984) мяне папросту захапіў. Майстра, добра вядомы сярод цікаўных да матэрыяльнай культуры Беларусі сваёй чорнадымлёнай керамікай, увесе час меў проблемы зь нядобразычлівымі ўладамі — за «польскім часам» у яго адбіралі патэнт, а ад прыдзірлівых савецкіх фінансавых інспектараў

не было ратунку. Прыходзілася пэрыядамі падпольна круціць ганчарнае кола. Але даў зарок: «Пчол не звяду, пакуль жывы буду, а гаршкі ня кіну рабіць, пакуль рук не складу!»

Малое Палесьсе: Краязнаўчы альманах [Крупкі]. Выпуск другі, вясна 2004. — 87 с.

Альманах выдаєца харугтай скайтам «Малое Палесьсе». Тут зъмешчаныя тэксты ня толькі клясычнага краязнаўчага жанру, але таксама суб'ектыўныя нататкі, як «Агляд культурнага жыцця» ў Беларусі Алексія Пушкіна. Гэты арыгінальны і бунтарны мастак і сам жыве на бацькаўшчыне — у мястэчку Бобр на Крупшчыне. Між іншым, у альманаху рэпрадукуюцца росыпіс А.Пушкіна «Паліванье на Беларусі», зроблены ў адным зь лясніцтваў. «Гэтыя росыпісі, дзе ў добрай рэалістычнай манеры паказаны ўсе віды паліванья ў нашых краёх — ад старадаўніх часоў аж да найучасцнейшых». Адзін з фрагмэнтаў росыпісу прысьвячаны сучаснаму паліванню ды адлюстроўвае падзеі пасля рафрандуму 1996 году пра зъмену сымболікі, калі «колішні старшыня Крупскага раённага таварыства паліўнічых Мікалаі Кляшчонак ірвай бел-чырвона-белая штандары на сцяжкі для паліванья на ваўкоў...» Няма на іх Мюнхгаўзена! Барон уважаў паліванье за высакародны занятак.

ADz

Возера Сялява — дыямант Малога Палесься.

АНДРЭЙ ДЛЯНКЕВІЧ

Кніга назіральніка за рэвалюцыямі

Калі нарвэскі Нобэлеўскі камітэт аддасць сёлетнюю Прэмію міру беларусу, гэтая кніга адразу стане бэстсэлерам. Бо яе аўтар, Але́сь Бяляцкі, — першы беларус, які на туго прэмію вылучаны. Беластоцкія беларусы выпусьцілі кнігу беларускага праваабаронцы Але́сія Бяляцкага «Прабежкі па беразе Жэнэўскага возера». Кніга складаецца з некалькіх дзясяткаў эсэ, напісаных падчас шматлікіх замежных падарожжаў і ў часе працы на Бацькаўшчыне.

У эсэ, што дало кнізе назуву, адчуваецца лёгкі прысмак шпіёнскага раману: вядзецца пра тое, як беларускі праваабаронца на чарговай сесіі Камісіі па правах чалавека ААН у Жэнэве спрыяў прыняцьцю адмысловай рэвалюцыі па Беларусі. Увесь час ягонымі съядамі ішлі чальцы афіцыйнай дэлегацыі з выпраўкай супрацоўнікаў КДБ і выпярэджвалі кожнае ягонае дзеяніне і сустэрчы.

Але́сь Бяляцкі за апошнія гады пабы-

ЮРГІ ДРАШКЕВІЧ

Бяляцкі, Але́сь. Прабежкі па беразе Жэнэўскага возера. — Беласток, 2006.

ваў ва ўга колькіх пераплётах. У адным Азэрбайджане аўтар правёў гарачыя дзянякі дзівюх выбарчых кампаній у асяродку тамтэйшай дэмакратычнай апазыцыі, стаўшы съведкам дзівюх няздысейсненых рэвалюцыі. Двое сутак праседзеў у двухпакаёўцы апазыцыйнага кандыдата Ісы Гамбара, съце-

рагучы яго ад арышту. «Прабежкі» ілюстраваны фатадымкамі з месца падзеяў: Баку, Кракава, Беластоку...

Пішуцы пра становішча з правамі чалавека ў розных краінах, дзе давялося назіраць за выбарамі, стваральнік праваабарончага цэнтра «Вясна» зайсёды парадуювае яго зь беларускімі рэзоляцыямі. Так, А.Бяляцкі (**на фота**) выказвае цікавую думку наконт таго, што вайна ў Чачніі адцягнула ўвагу Радыі ад Беларусі. На ягоную думку, гэта ўратавала нас ад анексіі ў 90-я. Вось ён, кантэкст беларускай палітыкі.

Няясна, праўда, чаму пад адной вокладкай злучаныя падарожныя нататкі і артыкульчыкі «на злобу дня». Том выходитць таўсьцейшы, але зблытаны. Падкачала й карэктura: пісьменык павінен-такі правільна пісаць назуву краіны Кот-д'Івуар ці Шырын Эбадзі.

Але як жанр кнігі падарожных эсэ беларускай літаратурай добра падза-

**Але́сь Бяляцкі: Чачнія
уратавала Беларусь ад анексіі**

быты з часу, калі савецкіх пісьменынкаў прэміравалі паездкамі на сесіі ААН і ў круізы па Брахманутры, то на дробныя ляпсусы не зважаеш, бо кніга чытаецца лёгка, а пасля яе доўга думаеца. А што яшчэ трэба ад добрай кнігі?

СП

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Катэхіс: Помнік беларускай Рэфармацыі XVI ст. / Адапт. тэкст, пер. з старажытна-бел. мовы Н.Кабелка; Укл. С.Акінчыца. — Менск: Юніпак, 2005. — 312 с.

Сучаснае менскае выданьне стала трэцім для Катэхісу Сыгмона Буднага. Першае звязвалася ў Нясвіжы ў 1562 г., а другое — у Стакгольме ў 1628 г. Ідэя новай публікацыі гэтага рэлігійнага помніка паўсталая ў 2002 г. падчас сівяткаванья 450-годзідзя Рэфармацыі ў Беларусі — менавіта тады была заплянаваная падрыхтоўка адаптаванага сучаснімі літарамі старабеларускага арыгіналу ды перакладу яго на сучасную беларускую літаратурную мову. Вось гэтыя два тэксты і складаюць зъместкі кнігі. Праўда, у выходных зъвестках не пазначаны аўтар Катэхісу XVI ст. Пра Сымона Будна-

гады ягоных выдавецкіх кампа-
ніёнаў Мацвея Кавялынскага і
Лаўрэнція Крышкоўскага распа-
вядаецца толькі ў прадмове.

У 1578 г. Сымон Будны напісаў «Кароткія нататкі пра хрышчэнне дзяяцей», дзе, у прыватнасці, распавёў пра спробы ўціску пратэстантаў у Вільні, Клецку, Нясвіжы... Нечаканыя паралелі з пачаткам ХХI ст. нараджаюцца тут: «Як відаць, усе верныя служыцелі або былі зь Літвы выгнаныя, або з добrай волі ехалі, як паведамлялася, у Польшчу і на Валынь. Таму і Царква была невялікая, і да Святога Хросту толькі ціпэр, у Лоску, 18 траўня 1578 году, дайшло».

Саксонская Люстра: помнік прававой думкі Германіі XIII ст. / Пер. са старажытнаням. і лац. моў, прадм. і камент. Вольгі Келер. — Менск: Медысонт, 2005. — 174 с., [24] арк. іл.

Упершыню па-беларуску вы-

дадзены помнік сярэднявечнага нямецкага права, вядомы пад назвай «Саксонская Люстра». Чаму люстра? Но гэта было нібыта тэкстальным адлюстраваннем звычайнага права.

«Саксонская Люстра» мае досьцік важнае значэнне для беларускай гісторыі — мінавіта на гэтым зборы законаў у значнай ступені заснована Магдэбургскае гарадзкое права, а горад Магдэбург першапачатковая стаў цэнтрам пашырэння «Саксонской Люстра».

«Ніхто ня можа адмовіцца ад права ні праз кахранье, ні праз гора, ні праз пагрозу, ні праз падарунак. Сам Бог — гэта права. Таму для яго права такое дарагое. І таму ўсе, каму Богам дадзена зъдзяйсніць суд, павінны імкнуцца судзіць такім чынам, каб Божы гнеў і Суд быў бідася добра зразуміў» (з пралёту дыплома «Саксонская Люстра» Айке фон Рэпкава, Нямеччына, XIII ст.).

Архіварыюс: Зборнік нау-

ковых паведамленняў і артыкулаў. Выпуск 3. — Менск: Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі, 2005. — 200 с.

Мікуліч, Аляксей. Беларусы ў генэтычнай прасторы: Антрапалёгія этнасу. — Менск: Тэхналогія, 2005. — 138 с., іл.

Мовы Вялікага Княства Літоўскага. Матэрыялы IV Міжнароднай навуковай канферэнцыі (Берасьце, 18—19.05.2004). — Берасьце: Акадмія, 2005. — 255 с.

Рыльке, Райнэр Марыя. Кніга гадзін / Пер. В.Сёмухі. — Менск: З.Колос, 2005. — 160 с.

Чантuria, Ю.В. Градостроительное искусство Беларуси второй половины XVI — первой половины XIX вв.: Средневековое наследие, Ренессанс, барокко, классицизм. — Минск: Белорусская наука, 2005. — 375 с.

Алег Дзярновіч

Дарослыім і дзецям – гольфстрымскі «Шрэк»

Зьяўленьне беларускамоўнага Шрэка ёсьць доўгачаканай і неабходнай дывэрсіяй у тутэйшай мэдыйнай прасторы.

Балотны хуліган з добрым сэрцам выдатна ўпісваецца ў мясцовыя рэаліі. З дубляжом «Шрэка-2» на беларускую мову выступіла «Ініцыятыва «Беларускі Гольфстрым».

Акторы для дубляжу падабраныя вельмі трапна, што сталася ўжо маркаю «Беларускага Гольфстрыму». Аляксандар Памідораў — ідэалыны Шрэк, Ягор Маёрыч — Асёл, Юрас Жыгамонт — Кот у ботах, Хросная Фэя — Людміла Штаплеўская, Макс Івашын — кароль, а абавязкі каралевы ўзяла на сябе сынявачка Руся.

Выглядзе, нібыта герой ад самага пачатку былі беларускамоўныя, свае ўпічэнт, тутэйшыя, — і гэта ёсьць пер-

шай дывэрсіяй «зялёнага» партызана.

Перакладчыца Вольга Калацкая і рэдактар Зыміцер Саўка зрабілі ангельску-моўныя жарты натуральнымі й даступнымі для шырокага гледача. І гэта ёсьць другою дывэрсіяй людажэра Шрэка.

Аляксандар Памідораў, рэжысэр дубляжу Сяргей Патаранскі і кіраўнік праекту Франак Вячорка адаптавалі пераклад

да мясцовых рэаліяў — і гэта самая скандальная, але й супяречлівая дывэрсія дубляжу.

Так, Нацыянальны аркестр пад кіраўніцтвам Фінбэрга (у фільме — каралеўская глашатаі) і паліцыйная передачка пад «Панараму» — гэта трапна й съмешна.

А вось пераўтвараць карчму «Атрутны яблычак» у рэстарацыю «Грунвальд», а «кніжку жахаў» у гісторыю Беларусі — ня легшы думка дый стрэл у «малако». «Шрэк» — і так парадыны, дадаваць у яго «гоблінскія» камэнтары варта звялікаю асыярожнасцю.

Але сваю дывэрсійную ролю Шрэк выкананы. Аграмадны, зялёны, дасыціны — выліты Аржаменъ.

Публіка патрабуе яшчэ.

Андрэй Расінскі

«Бярозка» й «Раніца» пад падвойным контролем

«Бярозка» й «Раніца» выходзяць. Але іх мала хто ба-
чыць, бо яны не прадаюцца
у кіёсках.

Два афіцыйныя выданыя для моладзі ўваходзяць у голдынг з «Настаўніцкай га-

зетай». І «Раніцу», і «Бярозку» рэдагуе Святлані Яскевіч. Некалькі гадоў таму выданыя мелі праблемы з друкам, цяпер усё нармальна.

Пад глянцевай вокладкай

«Бярозкі» — наклад яе крыху большы за тысячу — хаваецца разнастайны матэрыял для падлеткавай аўдыторыі. Тут і «кампутарнай» старонка, і парады модніцам і тым, хто зьбіраецца стаць тэлевізійным вядоўцам. Ёсьць рэцэнзіі на кніжныя і кіноныя навінкі, а таксама старонка для маладых літаратаў. Належная ўвага надаецца праблеме кахрання і рок-музыцы. На апошній старонцы зьмешчаны беларускамоўны сканворд.

Зьдзівіла хіба гутарка з рагескамоўным пісьменнікам Валянцінам Масьлюковым, які працуе ў жанры фэнтэзі. У матэрыяле ён называўся — ні многа, ні мала — беларускім Толкінам.

Газета «Раніца» значна саступае «Бярозцы» ў якасці друку, дый падборка матэрыялаў тут слабейшая. Чаго толькі варты матэрыял з «Славянскага базару» пад загалоўкам «Гонар славянскіх народаў» і з фатаздымкамі Алы Пугачовай. Але і ў газэ-

це маладзёны знойдуць цікавую для сябе інфармацыю: розныя мэдыйныя і псыхалігічныя парады. Тыраж «Раніцы» — каля 2500 ас.

Гэта ня дзіва: абодва выданыя ўнікальны «вострых», спрэчных тэмам, самых цікавых для моладзі. Да таго ж, абодва выданыя не прадаюцца ў шапіках, распаўсюджваюцца толькі праз падпіску. Між тым моладзь зусім адвыкла што-колькі падпісаць. Дзяржава не абліжаеца кантролем за зъмесцівам выданняў, яна яшчэ й трymае іх на фінансавым кручку ведамаснай падпіскі. У выніку выданыя ліпяюцца, а моладзь далей русіфікуюцца.

Зыміцер Панкавец

Твоя Свабода

Навіны, аналітыка,
культурнае без цензуры

час	хвейлі
06.00-08.00	31 м 41 м
18.00-20.00	19 м 31 м
20.00-22.00	19 м 41 м
22.00-24.00	31 м 41 м

Середнія хвалі 612 кГц

радыё свабода
www.svaboda.org

Папа ў Баварыі: Съвету патрэбны Бог

Съвету патрэбны Бог
— заклікаў
у Мюнхене папа і
папракаў немцаў
у малавернасьці.

Суайчыннікі радасна віталі Бэнэдыкта, але гэта цяжка паразоўваць з энтузіязмам, які выклікаў Ян Павал II у Польшчы.

Гэта была першая вялікая імша Бэнэдыкта XVI у роднай Баварыі. Нядзельнае казаныне, якое слухала больш за 250 тыс. чалавек, што сабраліся на гандлёвай тэрыторыі *Neue Messe*, папа распачаў прызнаннем: «Я цепушуся, што яшчэ раз магу быць з вамі, што яшчэ раз магу наведаць блізкія мне мясыціны. Я ўдзичны Богу за гэтую цудоўную радзіму».

Самае галоўнае — гэта вера

— У нашыя часы мы пакутуем ад того, што недастаткова прыслухаўаемся да Бога. Мы ўжо ня здольныя Яго слухаць — у нас занадта шмат іншых частотаў у ушах. Тоё, што пра Яго кажуць, падаецца са старэлымі ведамі, што не пасуюць да нашага часу, — казаў Бэнэдыкт XVI.

Звяртаючыся да немцаў, ён хваліў гатоўнасць нямецкага Касыцёлу да сацыяльной дапамогі (менавіта ў Нямеччыне дынамічна дзейнічаюць дабрачынныя арганізацыі), аднак крытыкаваў той погляд, што пытаныні сацыяльной дапамогі больш важныя за веру. І нагадаў, што нельга аддзяліць грамадzkія справы ад Эвангельля, а «аднаго толькі ўнясення людзьмі ведаў, уменьняў і ведання тэхнікі занадта

Бэнэдыкт XVI на радзіме.

мала».

У якасці прыкладу папа прывёў пытаныне барацьбы са СНДам у Афрыцы, якое трэба ўзъняць «ад каранёў гэтай хваробы». Такім чынам папа звярнуўся да дыскусіі вакол спрэчак у Ватыкане пра магчымае дапушчэнне прымянення прэзвратываў у выпадку сямейных параў, дзе адна асоба заражана ВІЧ-інфекцыяй.

Бэнэдыкт XVI заклікаў да талерантнасці і павагі да іншых культурыў, што будзе магчымым толькі тады, калі хрысьціяніне паглыбляюць сваю веру. Разам з тым ён падкрэсліў: «Мы нікому не называем гтат веры, гэкті від празэлітэзму чужы хрысьціянскім каштоўнасцям. Мы заклікаем людзей у вольнасці паядноўвацца з Богам. Мы не парушым павагі да іншых рэлігіяў і культурыў, павагі да іх веры, калі гучна і ясна вызнаем Бога».

Цудоўна, што Ты тут з намі

Немцы прынялі папу сардечна, казаныне некалькі разоў перапынялі воплескі,

Бэнэдыкт не хаваў сваёй узрушенасці. Ужо на борце самалёта ён признаўся, што хацеў бы часцей наведваць радзіму. «Я стары чалавек. Ни ведаю, колькі часу мне яшчэ падорыць Богу».

Бэнэдыкт XVI выразна даў зразумець, што прыжджае з пасланнем, каб усе яго суайчыннікі перадавалі хрысьціянскую веру наступным пакаленням. Нямеччына — вельмі съвецкая краіна: штогод Каталіцкі Касыцёл пакідае каля 100 тыс. вернікаў.

У суботу пасля абеду вуліцы сталіцы Баварыі, якімі прыжджала машына папы, пачалі запаўняцца. Луналі бела-блакітныя баварскія сцягі. Сапраўды гарачае прывітанье папы было падрыхтаванае на Марыйнай плошчы, дзе сабраліся каля 15 тыс. чалавек. Бэнэдыкт XVI паразаў сябе зь легендарным мядзьведзем святоага Карбініана, першага біскупа Фрайзінгу. Зывер ішоў наўочаны праз Альпы ў Рым і там быў вызвалены. «На жаль, у майі выпадку Бог вырашыў інакш», — пажартаваў папа.

Кардынал Мюнхэну Фрыдрых Вэтэр шмат казаў пра тое, што звязвае Бэнэдыкта з Баварыяй, і дзякаваў, што папа застаўся *civis bavaricus*, баварцам.

А папа ўсё ня мог расстацца з вітаннямі натоўпу і спазніўся на спатканыне з прэзыдэнтам Хорстам Кёлерам і канцлерам Ангелай Мэркель.

У размове з вока на вока спадарыня канцлер заяivila, што падчас старшынства Нямеччыны ў Эўразіязе ў 2007 г. яна закране справу за пісаныя хрысьціянскіх каштоўнасцяў у эўраканстытуцыю. Гэту тэму яна ўздымае ўжо другі раз — у жніўні Мэркель размаўляла пра гэта з Бэнэдыктом XVI у Ватыкане. З Кёлерам, які, гэтак жа як і Мэркель, пратэстант, папа вёў дыскусію пра экуменізм.

Вольга Данішэвіч
паводле gazeta.pl

СЯРГЕЙ ВІТУШКА**ZAHADKA**

Cicha taje taja tajamnica.
Jana cicha taje i źnikaje.
Kali chto byvaje nazyvaje
Navat cicha toje słowa... (cicha)

ABIAREH

A čužomu čužaku čužam u,
A ja maju maju jamu jam u,
A jon u jaje uvalicca,
Kali tolki žjavicca.

ČARADZIEJSTVA

Vilenka śmiecham zalīasia,
U pyrski, u palony ruch dałasia,
U Viallu vilnuła i za chvilu,
Zastyła stylna — stała Vilnij.

ЯR

PAKAJAŃNIE

Čas hadzinaj paūzie pavoli,
A ja pa voli niedasiažnaj płacu.
Hadzinaŭ marnych nie viarnuć nikoli.
Płaču baluča za pamylki dzion junačych.

MOJ RODNY KUT...

Z kožnym dniom usio składaniej być paetam.
Panapisyvali, razumieješ, tak i hetak.
Raz prydumausia mnie sympatyčny vieršyk —
Akazaasia, što ja zusim nia pieršy.

KIRYLICA I ŁACINKA

Adna siamja:
mama
Hłyboki kanflikt:
BOH
Hłyboki sintez:
ЯR
Pounia pačuccia:
O

Настасься барадатая

Качэунік

Казахстан—ЗША, 2004, каліяровы, 111 хв.

Жанр: гістарычны эпас.

Адзнака: 4 (з 10).

Казахская стужка «Качэунік» нагадвае «Настасьсю Слуцкую» — толькі зь непараўнальна большым бюджэтам, амэрыканскімі прадусэрамі (сярод іх Мілаш Форман) й пракатным піяр-размахам. Ёсьць і амэрыканскія акторы, сярод іх Марк Дакаскас — найлепшы.

Сюжэт: мудры аксакал хавае ханскага сына ад джунгарскіх захопнікаў і выхоўвае. Малады хан Аблай мусіць аб'яднаць казахскія плямёны.

Сцэнарыст Рустам Ібрагімбекаў спрацаўваў прыкладна так, як беларускі

рэжысёр. Чарада рэжысéraў: Сяргей Бадроў-старэйшы, Іван Пасэр, Талгат Тэменаў — працягнулі ягоныя высілкі.

Як і ў «Настасьсі», акторы становіцца ў позу. Як і ў «Настасьсі», самае выйгрышнае — карцінка, апаратарская праца: казахскі стэп, аблокі ў чырвані, пясок. У адрозненіи ад «Настасьсі», у казахскай карціне німа стрыптызёраў, затое шмат піратэхнічных эфектаў, а сцэна праезду Аблая праз стралкоў амаль галівудзкая. Але самае галоўнае ў фільме — уступныя й заключныя цытаты з Назарбаева. Па замове і выкананыне. Карацей, карціна для патрыётаў стабільнага і квітнеючага Казахстану.

Андрэй Расінскі

Начная Свабода
Задыё заўтрашняга дня

Служы ад 23 й да пеўначы
Спроткі ходзі 31 і 41 м.
спаседнія 612 км 490 м

У лады час
на www.svaboda.org

 радыё свабода
www.svaboda.org

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Субота, 16 верасьня

НТВ, 14.05

«Чалавек з бульвару Капуцынаў». Расея (СССР), 1987, рэж. Ала Сурыкова.

Камэдыя.

На Дзікім Захадзе, які славіцца мардабоем і стралянінаю, зьяўляецца ціхі місіянэр кіно — містэр Фёрст. Сынэма зъмянія каўбоеў да непазнавальнасці.

Яскаравая музычная камэдыя пра магію кінаэкрана ў выкананьні Андрэя Міронава, Алега Табакова, Ігара Квашы.

БТ, 14.30

«Маем рэчы».

Беларусь, 2006, аўтар і вядоўца — Але́сь Матафонак.

Тэма перадачы — «Людзі на балоце».

СТВ. 20.15

«Тытанік».

ЗША, 1998, рэж. Джэймс Кэмэрэн.

Мэліядраматычны фільм-катастрофа.

Легендарнае сълезавыбівальнае відовішча пра гібел «Тытаніка» з патанулем Леонарда ды Капрыё і выратаванай Кейт Уінслет.

11 «Оскараў», рэкардсмен пракату.

НТВ, 22.10

«Сабіна».

Італія—Францыя—Вялікабрытанія, 2003, рэж. Раберта Фаэнца.

Гістарычнае мэліядрама.

Маладую расейскую дзяўчыну Сабіну Шпільрэйн прывезлі да вучня Фройда, доктара Юнга. З паценткі Сабіна становіцца ягонаю вучаніцай...

Малавядомая й трагічныя старонкі псыхааналізу.

Карціна намінавалася на прызы «Данатэла».

АНТ, 22.50

«Дзіверы ў падлозе».

ЗША, 2004, рэж. Тод Ўільямз.

Драма.

У аўтамабільнай катастрофе супругі Тэд і Мэрыян губляюць сыноў, але самі застаюцца жывыя. Тэд спрабуе прымусіць Мэрыян разъвесціся зь ім і наймае асыстэнта, падобнага на загіблага сына...

У ролях: Эль Фанінг, Джэф Брыджэс, Кім Бэсніндэй.

СТВ, 00.25

«Амэрыканскэ хараство».

ЗША, 2003, рэж. Шэры Спрынгер Бэрман, Робэрт Пучыні.

Камэдыя.

Недарэка Харві вырашае маляваць коміксы... пра ўласнае жыхыццё.

Галоўны прыз кінафесту «Сандэнз», прыз «ФІПРЭСІ» на Канскім МКФ, намінацыя на «Оскара» і іншыя ўзнагароды.

Нядзеля, 17 верасьня

СТВ, 08.15

«Тры таўстуны».

Расея (СССР), 1966, рэж. Аляксей Баталаў, Ёсіф Шапіра.

Фільм-казка паводле аднайменнага твору Юр'я Алешы. Падрыўная рэвалюцыйная гісторыя з цырковым карнавалам і вызваленнем. Ролі выконваюць: Аляксей Баталаў, Валянцін Нікулін.

СТВ, 22.55

«Памерці ў імя».

ЗША, 1995, рэж. Гас Ван Сэнт.

Драма.

С'юзэн ня спыніцца ні перад чым, толькі б зрабіць кар'еру на тэлевізіі. Яна яе й зрабіла... у якасці герайні крымінальнае хронікі. Аўтарскі почырк Гас Ван Сэнта, нечаканая гульня Ніколь Кідман.

НТВ, 23.10

«Занадта прыгожая для цябе».

Францыя, 1989, рэж. Бэртран Бліё.

Сатырычнае мэліядрама.

Надзіва сабе — і ўсім астатнім — пасыпховы буржуа здраджвае прыгажуні-жонцы... зь непрывабанаю сакратаркай.

Зьдзеклівы любоўны трохкунік разыгралі Жэрар Дэпард'ё, Жазіян Баліска, Кароль Буке.

Канскі троюмф Бэртрана Бліё, 5 «Сэзараў» і пракатны посьпех.

Андрэй Расінскі

Трыб'ют Сяргею Новіку-Пеюну

«БМА Group» выдае дыск — прысьвячэнне клясыку беларускай песьні Сяргею Новіку-Пеюну. Альбом будзе звацца «Дні лятуць». Да ўдзелу ў праекце запрашаюцца ўсе ахвотныя музыкі. Трэба пераспяваваць любую песьню Новіка-Пеюна альбо пакласці на музыку яго верш. Па тэксты і песьні можна звязацца да арганізатараў: т.: 649-08-88, e-mail: w1979@tut.by.

15
верасня

Зыміцер
Вайцюшкевіч

Прэзэнтацыя дыска

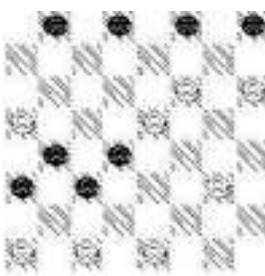
Песьні з доўгай шуфляды.
Навыданае

КЗ «Менск»
(Малая заля)
Пачатак 19.00

НАШЫ ШАШКІ

Камэнтую чэмпіён – 2

У партыях аматараў ня часта ўбачыш, каб у сярэдзіне гульні цэлья группы шашак пераходзіць на тэрыторыю суперніка. Падобныя расстаноўкі дазваляюць сабе хібі майстры, якія забіраюцца ў гушчары каркаломных варыянтаў, цяжарных ахвярамі, запіраннямі і прарывамі ў дамкі...

Я.Кандраченка — А.Валюк.
Менск, 2005.

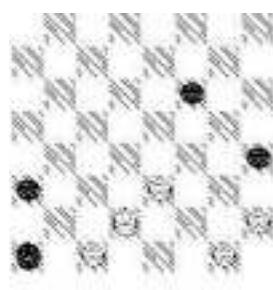
Гэтая вычварная пазыцыя здарылася ў партыі Чэмпінату Беларусі. 1. **gf4!!** «Востра і моцна, але ўсё ж ня тое. Тут белыя маглі абесцымяроціць сваё імя (ци атрымаць ворага на ўсё жыццё): 1. ab2! cal 2. ac3 db2 3. ed2! Цяжкі ход. Падчас партыі я яго ня бачыў. Чорныя прайграюць ва ўсіх варыянтах». 1...**fe7!** «У моцным цэйтноце Валюк знайшоў адзіны шанец». 2. **fg5**

de3! 3. ab6! «Ад перакрыжавання шашак — мітусня ўваччу, мой сцяжок таксама пачаў узынімца». 3...**ed2! 4. ce3 ab2?** «Апошняя памылка. Паслы Валюк паказаў, што выратаваные яшчэ было: 4...bc7! 5. hg7 ca5 6. gf8 ed6!=». 5. **ed6! ea7 6. ed4 cg7 7. hc1x.** (Камэнтары майстра спорту Яўгена Кандраченкі).

P.S. Чэмпіён даў драматычнай партыі назыву: «Помнік клясычным рускім шашкам». Ён пасыяшаўся: помнік звычайна ставяць нябожчыкам, а гульня на 64 палёх, відавочна, дагэтуль тоіць у сабе нямала сакрэтаў.

BP

Ваш ход
М.Кац — І.Бельскі. Чэмпінат Беларусі, 1962. Ход белых.

82. **Hophpia 34arlicr.**
Afka3: 1. hg3! Hd4 2. Dc3 Dp2 3.

Шалкевіч прыязмліўся

14 кастрычніка ў канцэртнай залі «Менск» (малая заля) — вялікі сольны канцэрт Віктара Шалкевіча і прэзэнтацыя яго новага альбому «Гарадзенец прыязмліўся ў Менску». Пачатак а 19-й. Кошт квіткоў 8 000 — 14 000. Даведкі: 649-08-88, 766-24-25

Кінафармат «4x4», 21—24 верасьня ў Менску

«І3» (13 (Tzameti), Францыя, 2005.

Малады грузінскі рэжысэр Гэла Баблуані, які цяпер жыве ў Францыі, зняў чорна-белы сюэрзальстычны фільм пра жорсткасць съвету і звычайнага чалавека, што выпадкова трапіў «у гісторыю». Стужка трымае гледача ў напружанаасці да апошняга моманту.

Дарма што фільм здымается ў Францыі: Гэла зняў у ім сваю сям'ю: маці, бацьку, брата (у галоўнай ролі), сястру, швагра... — нацыянальны калярыт. Работа прыносіць у ёўрапейскі кінематограф грузінскую стылістыку: здымаеть не відовішча, а сутнаасць (Гэла — сын вядомага рэжысэра Тэмура Баблуані).

«Пекла» (L'Enfer), Францыя—Італія—Бельгія—Японія, 2005.

Другая частка трылёгіі, сценар да якой стварыў польскі кінаклясык Кішыштаф Кесльеўскі («Тры колеры», «Декалёт»). Першую частку — «Вырай» — паставіў нямецкі рэжысэр Том Тыквэр, трэцяя частка — «Чысьцец» — яшчэ «у праекце». Рэжысэр «Пекла» басьніцу Данісу Тановічу («Нічыйная зямля») бракует вытанчанаасці Кесльеўскага, здольнага раскрыць рэлігійна-філязофскія тэмы на матэрыйле жыцця простых людзей. Але басьніец прыўнёс у стужку сваё бачаныне сюжэту пра трох сёстраў, жыццё якіх праходзіць у цяні даўнай сямейнай трагедыі. Гісторыя адкрываеца ўрой-

камі, надаючы фільму дэтэктывны характар. «Пекла» можа падацца і шэдэўрам, і праста сумнай, непрыкметнай стужкай. Лепш вырашаць самому.

«Краіна прыліваў» (Tideland), ЗША, 2005.

Рэжысэр Тэры Гільям («Жах і ня-навісць у Лас-Вэгасе», «Браты Грэм») тут даў волю сваёй фантазіі.

10-гадовая дзяўчынка жыве з бацькамі-наркаманамі, якія пасыля паміраюць. Яе адзіноту падзяляюць адварваныя лялечныя галовы ды страшная суседка з прыдурковатым братам. Дзяўчо жыве ў нерэальнym съвеце, створаным з наркотыкаў, трупаў, вар'ятаў. Дзіцячая съядомасць сучаснай Алесі зь дзвіоснай краіны лёгка ўпісвае любы абсурд у свой маленькі съвет.

Цікавая апэраторская работа, нерэальнаяныя пэйзажы Саскачэвану, выдатная ігра маленькай Джодэль Фэрланд («Сайлент Гіл») — тое, дзеяя чаго варта паглядзець стужку. Калі вы здолеце глядзець, як дзіця з абсалютна спакойным выразам рыхтуе чарговую дозу герайну бацькам.

«Шынобі» (Shinobi), Японія, 2005.

Японская вэрсія «Рамэо і Жульетты», знятая паводле манга (японскіх коміксаў). Сярэднявечная Японія, пэйзажы і японскае пачуцьце абавязку, якое — перадусім.

Анэя Восьнева

ДАХ
АЛЕКСЕЙ КАМОЕЦКИ

Прем'ера альбома ДАХ
Алесь Камоецкі і турт КРАЙ
27.09.19.00
к/з МІНСК
малая зала

даведкі па тэлефонах:
2066638
2033182
6451722 velcom

ТЭАТРЫ

Купалаўскі тэатар

- 16 (сб) — «Каханье ў стылі барока».
- 17 (нед) — «Дзіўная місіс Севідж».
- 18 (пн) — «Ромул Вялікі».
- 20 (ср) — «Чычыкаў».
- 21 (чц) — «КІМ».
- 22 (пт) — «Памінальная малітва».
- 23 (сб) — «Івона, прынцэса Бургундзкая».
- 24 (нед) — «С.В.».

- 25 (пн) — «Я не пакіну цябе».
- 27 (ср), 28 (чц) — «Эрык XIV».
- 29 (пт) — «Таполовая завея».

Ранішня спектаклі

- 17 (нед) — «Афрыка».
- 24 (нед) — «Сынежная каралева».
- Малая сцэна
- 21 (чц) — «Адчыніце кантралёру!».
- 25 (пн), 29 (пт) — «Дзікае паляванье карала Стакха».

Тэатар беларускай драматургіі

- 16 (сб) — «Воўк—мараплавец».

Тэатар юнага гледача

- 16 (сб), 24 (нед) — «Залатое сэрцайка».
- 16 (сб) — «Сястра мая Русалачка».
- 16 (сб) — «Каліф—шавец».
- 24 (нед) — «Марныя намаганьні каханья».
- 24 (нед) — «Дзень народзінаў ката Леапольда».
- 28 (чц) — «А зоры тут ціхія».
- 29 (пт) — «Паліяна».
- 30 (сб) — «Гацалунак ночы».
- 30 (сб) — «Апошняя дуэль».

КІНО НА DVD

Першы досьвед Mіni (Mini's First Time).

Камедыйная драма. ЗША, 2006, рэж. Нік Гута.

У ролях: Алег Болуін, Кэры-Эні Мос, Джэф Годблум.
Каб пазбавіцца ад маці—алькагалікі, Mіni спакушае айчыма.
Але афэра завяршаецца съмерцю. Быўня хайтусынкі пачынаюць тапіць адзін аднаго.
Менск, Кісялевічы 12, 643-21-08

Верасень
з Данчыкам

Энаёмны голас

Любімая песьні

Незабыўныя малёды

радыё свабода
www.svaboda.org

За апошні тыдзень «Наша Ніва» атрымала асабліва шмат ахвяраваньня.

Дзякую

Георгію Г., Валянціне Г., Генадзю К., Святлане Ш., Уладзімеру Р., Рыгору Н., Ірыне М., Сяргею К., А.Л., І.Л., Віталю Р., В.П., В.Г., Віктару М., Аляксандру Ф., Д.К., Натальі Л., Уладзімеру К., М.Б., Аліне Я., Анатолю П., Паўлу Д., Аляксандру П., Ягору М., Ірыне Л., Тацяне Р., Ізмаілу А., Аліне М., Марыі Г., Ю.Г., Раману М., Альберту С., Н., Мікалаю Б., Д.В., К.Т., Тацяне Д., А.Л., Віктару П., Аляксандру Ц., Станіславу Б., Натальі З., М.С., З.К., Р.Н., Валянціне Ш., Але К., Святлане В., Раману М.,

Дз. І., Марыі А., Настасіс Ж., З.А., А.М., Г.С., Ц., Аляксею Б., Святлане Б., Віталю С., Р.Н., М.К., Максіму С., Сяргею К., Валянціне Д., Мікалаю П., Ю.В., Т.К., К.Л., Н.К. з Менску.
Андрэю А., Ірыне В. зь Менскага раёну.
Валерій Х. зь Дзяржынскага раёну.
Эдуарду Г., Анатолю Ц. з Асіповіцка-
га раёну.
П.Б. з Мастоўскага раёну.
Міхailу Ц. з Braslauskага раёну.
Уладзімеру П. з Аршанска га раёну.
Канстанціну К. з Рэчыцы.
Антону Т., Сяргею В. з Жодзіна.
Аляксею В. з Салігорску.
Алене А., Віктару М., В.Г. з Баранаві-
чау.
Паўлюку С., з Горацкага раёну.
Леаніду Г. з Гарадзішчанскага раёну.
А.Б., Віктару П., Тацяне Б., Дзянісус
С. з Магілёва.
Барысу Ф., В.З., Марыі Б., А.С., З.Ж.
з Гомелю.
Леакадзій Н., Мікалаю К. з Валожынс-
кага раёну.

Андрэю Г., Аксане Б. зь Ліды.
Антосю Ц., Сяргею С. з Полацку.
Н.А. з Клімавіцкага раёну.
Г.Л., Тамары М., Пётру П., Георгію
М., Соф'і В., Аліне А., Г.К., Сяргею
З., Канстанціну Ш., А.С., Юр'ю Г. з
Горадні.
М.К. з Наваполацку.
Сяргею Т. зь Лідзкага раёну.
Аляксандру Я. зь Нясвіскага раёну.
С.Р., Міхailу Г., Iгару Б. зь Берасця.
Я.Ш., Святлане Ц. з Маладечна.
Т.Ш., С.Р. зь Бярозаўскага раёну.
Але Г. з Бабруйску.
Аўгену К. са Шклоўскага раёну.
В.В., Д.Л. са Смургонскага раёну.
Міхailу З., Івану Ц. зь Віцебску.
Iгару П. з Пастаўскага раёну.
Іне С., Сяргею С. з Барысава.
Анатолю Г. з Берасцейскага раёну.
Мікалаю К. з Лунінецкага раёну.

Асаблівая ж падзяка за шчодрасць Iгару
І., сужэнству С-каў, Г.Ба-скаму, Міхасю
Б., якія цяпер у Вялікай Брытаніі.

0402280179
ИЗВЕЩЕНИЕ

Кассир

КВИТАНЦИЯ

Кассир

М.П.

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521

МГД ААТ «Белвестбанк», вул. Калектарная, 11, Мінск, код 764

Счет по-
лучателя

3015 212 000 012

Лицевой
счет

(Фамилия, имя, отчество, адрес)

Вид платежа

Дата

Сумма

Ахвяраванье

Пеня

Всего

Плательщик:

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521

МГД ААТ «Белвестбанк», вул. Калектарная, 11, Мінск, код 764

Счет по-
лучателя

3015 212 000 012

Лицевой
счет

(Фамилия, имя, отчество, адрес)

Вид платежа

Дата

Сумма

Ахвяраванье

Пеня

Всего

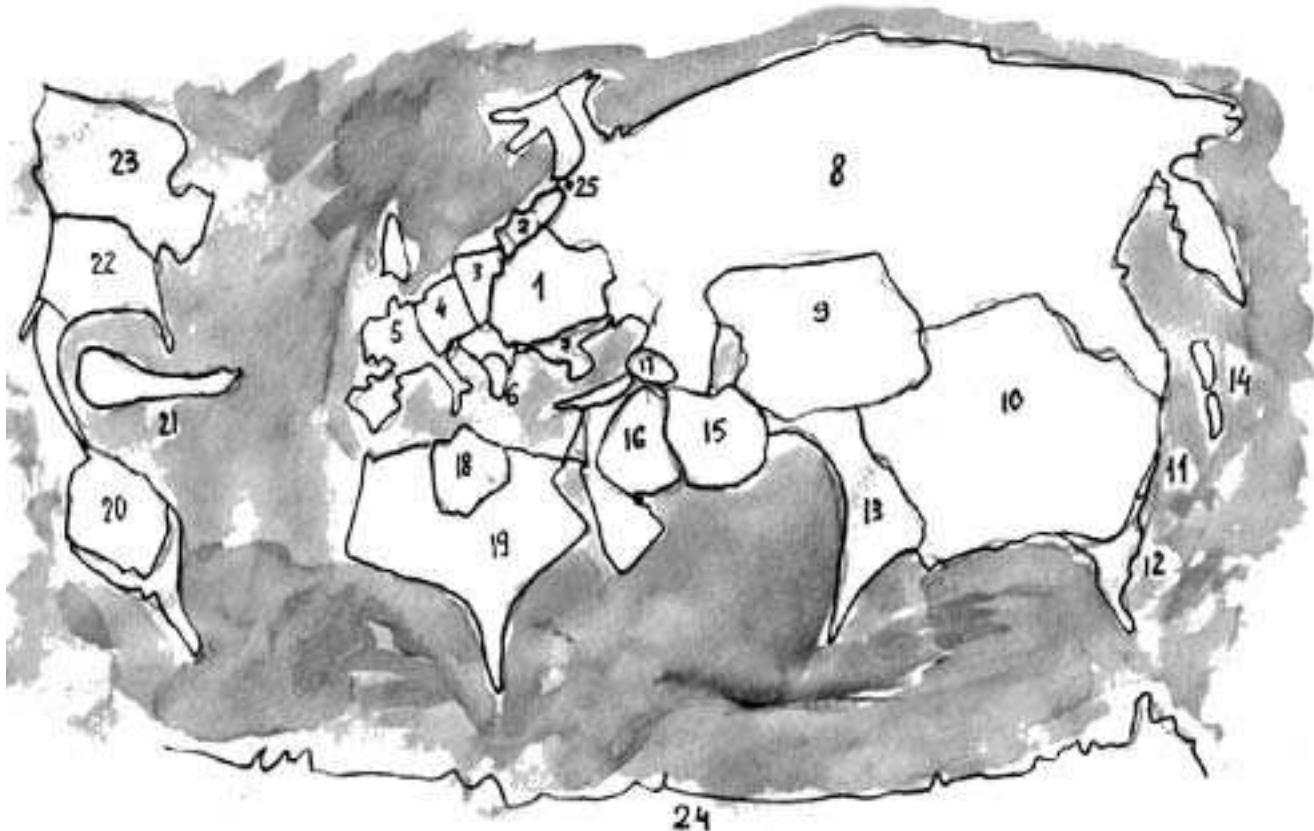
Плательщик:

• • • • • • • • • • •
**Каб штотыдзень
атрымліваць газэту,
дасылайце адрады і
прыватныя
ахвяраваньні.**

1) Просім усіх ахвотных
чытаць газэту
паведамляць у
Рэдакцыю свае адрады
і тэлефоны. Гэта можна
зрабіць праз:
тэлефоны: (017) 284-73-
29, (029) 260-78-32
(МТС), (029) 618-54-84,
e-mail: dastauka@tut.by,
паштовы адрас: a/c 537,
220050 Менск.

2) Просім кожную сям'ю
чытачоў пералічваць
на рахунак газеты
ахвяраванье з разылку
6000 рублёў на месяц.
Гэтага хопіць на выхад і
дастайку газеты. У
блянку банкаўскага
паведамлення ці
паштовага пераказу
дакладна і разборліва
пазначайце адрас, у
тым ліку паштовы
індрэкс і код пад'езду.
Тыя, хто перакажа 18000
рублёў за раз, забяспе-
чаць выхад «НН» на 3
месяцы. Хто перакажа
36000 рублёў адразу,
гарантую публікацыю
«НН» на паўгоду.

...курс геаграфіі распрацоўала ўпраўленыне ідэалёгіі.

1. Мы. Астравок стабільнасьці і спакою ў звар'яцелым съвеце.
2. Краіна, жыхары якой распавяжджаюць парнаграфічныя матэрыялы і ладзяць дыпламатычныя правакацыі.
3. Краіна родзічаў Анжалікі Борыс.
4. Краіна, дзе быў парадак, які адпавядаў нашаму разуменіню прэзыдэнцкай рэспублікі і ролі ў ёй прэзыдэнта.
5. Неўязьдзянія.
6. Усе што засталася ад квітнеючай Югаславіі.
7. Аранжавыя з сымпатычным нам прэм'ер-міністрам.
8. а) Саюзная братэрская дзяржава;
б) картэль алігархай, што пазирае на наш нафтаперапрацоўчы комплекс.
9. Краіна, якая ўваходзіць ці то ў Мітны саюз, ці то АДКБ, ці то ў ЭурАзЭс.
10. Жаўтаскурыя людзі, якія набываюць прадукцыю

- «Беларускалю».
11. Жаўтаскурыя людзі, якія набываюць прадукцыю «Беларускалю», калі яе не жадаюць набываюць жаўтаскурыя людзі з краіны №10.
12. Рух краінаў недалучэння.
13. Людзі, якія набываюць прадукцыю «Беларускалю», калі яе не жадаюць набываюць жаўтаскурыя людзі з краінаў №10 і 11.
14. Тут мы неяк фанацелі за нашу зборную па хакеі.
15. Краіна, зь якой у нас супольная пазыцыя ва ўсіх міжнародных пытаннях.
16. Краіна, дзе несправядліва судзяць Садама.
17. Краіна тэарыстаў, якія носяць рожы і, атручваюць ваду пацукамі.
18. Кадафі, які здрадзіў ідэі шматпалярнага съвету і памірыўся з імпэрыялістамі.
19. Чарнаскурыя людзі, якія набываюць нашу зброю.
20. Сымпатычная краіна, зь якой мы гатовыя стварыць каманду па футболе, хакеі, волейболе, любую каманду. Але спачатку няхай яны набудуць у нас партыю МАЗАў.
21. Краіна Фідэля, якая сорак гадоў паспяхова супрацьстаіць жорсткаму і нечалавечаму ціску з боку паўночнага суседа.
22. Краіна, якая праводзіць беспэрспэктыўную палітыку, не паважае выбар нашага народу і панясе пакаранье.
23. Краіна, дзе добра гуляюць у хакей, аднак не жадаюць прыміцаў Зімоўскага.
24. Кажуць, што там ёсьць зямля і жывуць людзі, аднак гэта, напэўна, не адпавядае рэчаіснасці, паколькі нашаму кірауніку яшчэ не забаранілі туды ўезд.
25. Тут жыў Скарэна і, здаецца, яшчэ нехта з сярэднявечных клясыкаў, можа, Марат Казей.

ГІСТОРЫЯ Ў «НН»

Наша Ніва онлайн

Юбілеялёгія

«Дзясятую гадавіну ўзыяднаўня беларускага народу ў адзінай Беларускай Савецкай Сацыялістычнай дзяржаве — паусюдна адзначыць 30 кастрычніка 1949 г. як усенароднае сьвята». Старонка 28.

Што вырашыла лёс Клецкай бітвы?

Гісторык Генадзь Сагановіч пра адну з самых дасканалых перамог беларускай зброі. Старонка 32.

Львоўская місія «Язафата»

Знойдзены дакумент, які пралівае съвято на малавядомую старонку дзейнасці беларускага супраціву 1941—1944 гадоў. Пішуць Сяргук Горбік, Сяргей Ёрш. Старонка 35.

Палалі пажары

«Марозным студзеньскім днём 1943 г. партызаны Кіраўскага атраду Расонскай брыгады імя Сталіна сабраліся на пастраенне...» Старонка 36.

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМІ

Менск. Камароўскія чыншавікі началі моцна выкупляць зямлю ад Ваньковіча, да каторага належыць уся Камароўка, як да Каладзеева — Новабарысаў. Цэны вельмі падскочылі ад 1907 году: дзе сажань каштавала 30 кап., цяпер 1 р. 75 кап.; дзе 1 р. 50 к. — там 3 р. 50 кап. і т.д. Стогнуць людзі, не дачакаўшыся ад Гас. Думы закону аб палагчэнні чыншавікам выкупу. Каторы недзе сёу макам у камісіі, бо яму праціўліся дэпутаты-духоўныя.

Мікола Камароўскі
«Наша Ніва»-1911-№34

А ты падпішыся!

Каб рэгулярна атрымліваць
«Нашу Ніву»,

проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрес.
Адначасова Рэдакцыя зьвяртаецца з
просьбай ахвяраваць на выданье. Дэталі
— старонка 46.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

Зьміцер Касцяпяровіч запрашае ў вандроўкі. Маршрут I (на сутыку Берастаўцага, Гарадзенскага і Мастоўскага раёну). 17 верасня. Лунна—Касцяўка—Індура—Масаліны—Вялікі Эйсманты—Малая Берастаўца—Вялікая Берастаўца. Маршрут 2 (Ваўкаўскі раён). 24 верасня. Рось—Воўпа—Рэпля—Вярэйка—Шылавічы—Мысцібава—Гнёзна—Ваўкаўск. Т.: 292-54-58, 622-57-20, 509-12-16

Прадам даведнік «Чэмпіёны свету па футболе. 1930—2006». Цікавая і падрабязная інфармацыя пра ўсіх гульцу і траенраў, якія былі ўладальнікамі Кубку свету! Першое выданне такога кішталту ў беларускім мове. Запыты накіроўвайце на vitautr@yahoo.com

«Наша Ніва», «ARCHE», іншыя газэты да часопісаў, а таксама кнігі, слоўнікі, даведнікі, беларуская музыка да фільмаў на CD на Румянцева, 13 (ТБМ) ад пянядзелка па пятніцу (15.00—19.30). Т.: 707-40-01

Кнігаабмен. Дапамагу здайсці патрэбную кнігу. Т.: 753-91-96

Абмен культурніцкай інфармацыяй: канфэрэнцыі, круглыя сталь, сэмінары. E-mail: alesknig@mail.ru

Яканса выканана пісмовыя працы па беларускай гісторыі, літаратуры і мове. З'яўртаца загадзя пасыля 17-й. Тэлефон (017) 235-18-72, Юры

Талькаўскі фэст будзеца I кастрычніка. Збор у 12 гадзін калі ДК.

Наступны нумар
«НН» выйдзе
29 верасня. Добра
Вам выкапаць бульбу!

ПАТРАБУЮЦА
КАМЕНШЧЫКІ
для прыпры ў Менскай вобласці
АПЛАТА ЗДЗЕЛЬНАЯ
АД 1000 000
РУБЛЕЙ У МЕСЯЦ
ВЫПЛАТА 2 РАЗЫ НА МЕСЯЦ
тэл. у Менску (017) 259-17-65

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991
галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:
З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А.Лукшевіч,
У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).
сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская
галоўны рэдактар Андрэй Дынько
фотарэдактар Арцём Ляві
нам.галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі
выдавец і заснавальнік Місцовы фонд выданья
газеты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЙ:

220050, Менск, а/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. I2 палос форматам A2,6 друк. арк. Друкарня РУП «Даўлетцаўца Беларускі Дон друк», Менск, пр. Ф.Скарбыны, 79. Рэдакцыя не нісе адказнасць за змест рагімальных аўвестак. Кошт свободны. Пасъвядчанне абрэгістрацыі парыядычнага выдання №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзеное Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыйдyczны адрэс: 220030, г. Менск, вул. Калектарная, 20а-112. Р/р 301521200012 у МГД ААТ «белінвестбанка», Менск, код 764. Наклад 2721. Газета выдаецца 48 разоў на год. Нумар падпісаны ў друк 23.00 13.09.2006. Замова № 5118. Рэдакцыйны адрэс: Калектарная, 20а-112.